Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פּרייז 30 גראשען

היינט 18 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש - געזעלשאַפטליכע טאָג - צייטונג

Nr. 229 (921	Łódź, Piątek 8 Października 1926	פֿירטער יאָהרגאַנג	לאָדז, פרייטאָג ל׳ תשרי תרפ״ז.	Nr. 229 (921

אַדרעס פֿון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71 ‖ Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel 24 71

KONJAKI
V. S. O. P.
Jubileuszowy — Rés. Spéciale
Winiak Médicinal — Winiaki mieszane

Winkelhausen

WÓDKI - LIKIERY
Stołowa — Starka — Żytniówka
Banan — Morelówka
Grand Cardinal — Cordial Médoc

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE WINKELHAUSEN, TOW. AKC. STAROGARD-POMORZE ZAŁ. 1846

Generalne Przedstawicielstwo: F-a H. PODKOMORSKI i S-ka, Warszawa, Nowy Świat 2.

דער פּרעמיען-קאָנקורס

פֿון „נייעם פאָלקסבלאַט“ וועט געבען די לעזער

25 פּרעמיעס

די רשימה פֿון די פּרעמיעס וועט קומען. אין הייַנטיגען נומער געפֿינען די לעזער קופּאָנען נומ. 1 און 2 פֿונם קאָנקורס. ווער ס׳וועט צושטעלען 5 קופּאָנען, וועט אַריינגעהן אין גורל.

דער זונטאָג-נומער פֿון „נייעם פאָלקסבלאַט“ וועט האָלטען 10 זייטען

און וועט ברענגען אַ זעהר רייכען מאַטעריאַל און אַ נייעם פֿאָרזעצונג פֿון ראָמאַן „די ליבעס פֿון אַ קיזעריו“.

שכל-האמיטעם ⁝ זאַל פֿילהאַרמאָניע
אין לאָדז. נאַרוטאָוויטשאַ 20.

דינסטאָג, דעם 12. אָקטאָבער, 8,30 אַ זייגער אין אָוונט קומט פֿאָר

אַ גראַנדיעזער מיטינג

א. ד. ט.: „דער וועג צום ציוניזם“

מיט אַנטייל פֿון סיים-דעפּ. **יצחק גרינבוים** — — פֿון וואַרשא

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביוראָ (צעגעלניאַנאַ 4), אין לאָקאַל פֿון „התאחדות“, שענקעוויטשאַ 3-5, אין געשעפט פֿון מ. ח. גורין (נאָוואָמיעסקאַ 15), און טאָג פֿון מיטינג בײַ דער קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע. 1358

קאָנפעקציאָנערען-פֿעראיין „קאָנסטאַנטינ. 10.“

זונטאָג, דעם 10 אָקטאָבער ה. י. קומט פֿאָר אין אונזער פֿעראיינס-לאָקאַל

די יעהרליכע

אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג

צום ערשטען טערמין 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג

מיט פֿאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) וואַהל פֿון אַ פֿאָרזיצענדען, 2) בעריכט פֿאַר׳ן 1926 יאָהר, 3) בּידזשעט, 4) וואַהלען פֿון פֿערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע און 5) פֿרייע פֿאָרשלאָגען.

בעמערקונג: ביי אַ ניש-גענוגענדע צאָהל מיטגלידער קומט פֿאָר די אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג 6 אין אָוונד ביי יעדע צאָהל מיטגלידער.

קאָנפעקציאָנערען! ערשיינט מאַסענווייז, ווייל עס האַנדעלט זיך אין אייערע אייגענע אינטערעסען! 1351 די פֿערוואַלטונג.

אַ עלעגאַנט צימער

אין אַן ערשטקלאַסיג הויז מיט אַלע בעקוועמליכקייטען ווי צענטראַל-בעהייצונג, באָדע-צימער, עלעקטרישע ליכט א. אז. וו. אין צענטרום פֿון שטאָדט פֿון 1-טען נאָוועמבער אָן צו פֿערדינגען 1329

אַפֿערטען אין אַדמ. פֿון „פֿאָלקסבלאַט“ פֿאַר „M.“.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון מיין טאָכטער, שוועסטער און פֿריינדין

פֿרל. **אסתר ראַבינאָוויטש**

מיט ה׳ **מאַניעק יורקעוויטש**

גראַטולירען הערצליך

פֿאַמיליע ראַבינאָוויטש
און פֿינטשע וויינטרויב

Z intencji zaręczyn
p. **Edzi Rabinowiczównej**
z panem **Morycem Judkiewiczem**
życzymy różowej przyszłości.
Sala Zalcmanówna
i Maks Rabinowicz

שוויץ-באָד פֿאַר פֿרויען

איז טעטיג יעדען דאָנערשטאָג פֿון 8 פֿריה ביז 9 אָוונד אָהן איבעריים
טעגליך וואַנעס.

1361 **„KĄPIELE CENTRALNE“**
H. Offenbacha, Zachodnia 38, tel. 38-51

עלעקטראָטעכנישע סקלאַדען

„ELEKTROPOL“

A. Szczekacz, ul. Zawadzka Nr. 16 a,

עמפּפֿעהלט: פֿאַרזיכערער .25 Z. R 112

די ניי-ערעפֿענטע

טאַנץ-שולע

פֿון ראַפֿאַל קאָלסקי, אל. 1 מאַי 2, 2. שט.

נעהמט אָן שילער און שילערינס פֿון 12 מיטאָג ביז 10 אָוונד,

צו צוגענגליכע פּרייזען

לעקציעס ווערען געגעבען אַ גאַנצען טאָג, אויך אויף בעשטימטע שעה׳ן.

בעמערקונג: ספּעציעלע קורסען און לעקציעס פֿאַר לאַנג-געקליידעטע.

דער לאָקאַל איז מיט אַלע בעקוועמליכקייטען.

SZKOŁA FREBLOWSKA
M. ROZENTALÓWNY
1333 9 PAŃSKA 9

ריטמישע גימנאַסטיק, טאַנץ-פּלאַסטיק

אונטער דער פֿיהרונג פֿון פֿרל. **Zina Kruszówna**

די קאַנצעלאַריע איז טעטיג פֿון 11 ביז 1 אַ זייגער מיטאָג

טאַנץ אונטער-ריכט

אַלע נייעסטע טענץ ערטייל איך אין פֿערלויף פֿון 6 לעקציעס

נאָר פֿאַר 6 זלאָטעס

פּריוואַט, עינצעל און גרופּען. דער קורס הייבט זיך אָן ד. 18/X ד. י. איינשרייבונגען קומען פֿאַר טעגליך פֿון 11 ביז 2 מיטאָג און פֿון 6 ביז 10 אָוונד אין מיין טאַנץ-שולע צעגעלניאַנאַ 54.

מיט אַכטונג **I. ZALCMAN, Cegielniana 54**

בעמ.: יעדען שבת און זונטאָג קומען פֿאַר זבּיגראָווע-טענץ. 1337

Dr. H. Hammer

אַכושער און פֿרויען-קראַנקהייטען.

נעהמט אָן פֿון 5 ביז 7 אָוונד.

Wschodnia 38, telefon 28-39.

אַ שפּייכלער

צו מיטיעס וועגען פֿון זאַפּאַרט געזוכט

ביי לענטשיצקי. קאָנסטאַנטינער 3. 1353

פֿערשידענע

הינד

פֿון פֿערשידענע ראַסען צו פֿערקויפֿען. איך נעהם אָן הינד אויך צו לערנען 1334

אַנדזשעיאַ 40, ביי יעסקע.

בילינג איבערצוגעבען זאַפּאַרט

אַ געוועלב

מיט 2 שטיבען און אַ קיך אין צענטרום דער שטאָט אויף קאָנסטאַנטינער, אָפֿערטען אונטער ליטערע I. L. קאָן מען איבערגעבען אין אַדמיניסטראַציע. 1227

זונטאָג, דעם 10 ד. מ. צו די 30 יעהריגע יאָהרצייט פֿון גרינדער פֿון מושב-זקנים, פּאָמאָרסקא 56

נ״ע

יצחק צבי (הער-מאַן) קאָנשטאַט

וועט אין דערמאָנלבען זקנים הויז, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג פֿאָרקומען א) אַ דזכרה ב) די איינווייהונג פֿון דער שוהל אין ניי אויפֿגעבויטען 4 שטאָקיגען הויז, צו וועלכע עס לאַדעט איין די קרובים, פֿריינד פֿון פֿערשטאָרבענעם, אויך אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער פֿון דער חבֿרה מחסה-לזקנים

1808 די פֿערוואַלטונג.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז מאָנטאָג דעם 4 אָקטאָבער ד. י. געשטאָרבען מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער פֿאָטער, שווינגערפֿאָטער און זיידע נ״ע 1354

שמואל בן ר׳ חיים ז״ל קלאַטשקין

איז עלטער פֿון 77 יאָהר

און איז דערמיט געבראַכט צו קבורה געקומען וועגען וואָס עס טיילען מיט

די טיעפֿטרויערנדע הינטערבליבענע.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פֿון 58 יאָהר מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער פֿאָטער

נ״ע גדלי׳ בן ר׳ נרשון ז״ל פאַנטש

די לוי׳ קומט פֿאָר הייַנט, פֿרייטאָג, 12 אַ זייגער מיטאָג פֿון טרויער-הויז, סאָלנאַ 8, וועגען וואָס עס טיילט מיט 1369

די טיעפֿטרויערנדע פֿאַמיליע.

קינא בײַ׳ם קאאָפּעראַטיוו
פֿון מלוכה׳, קאָמונאַלע און גע-
זעלשאַפֿטליכע באַאַמטע
40 שיענקעוויטשא 40.

אָנהויב אין גװאָכענטאָגליכע טעג 5.30, 7.30
און 9.30 אַ זייגער אָוונט.
שבת און יום-טוב—פֿון 4 אַ זייגער נאָכם.

פֿון דינסטאָג, ד. 5. ביז׳ן 11. אקט. 1926 אײַנשליס. ווערט דעמאָנסטרירט די ריהרענדע דראַמע אין 9 אַקטען

װאָס דאַס קינד אין משפּט׳ן (Tragiczny trójkąt)

9 אַקטען, ליבע, ליי-דען און קאַמפֿונג. אַ דראַמע פֿון אַ פֿרוי, װעלכע האָט געליבט 2 מענער.

אין די הויפּטראָלען, די פּרעמירטע שעהנהייט **Lee Parry**, די װאונ-דערבאַרע **Sinaida Korolenko** און דער בעריהמטער **Hans Mierendorf** רעזשיסירט דורך **Ryszard Eichberg**

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט האָב איך דעם כבוד מיטצוטיילען, אַז
ס׳איז שוין ערעפֿענט געוואָרען
נאָך אַ גרינדליכן רעמאָנט מיט קאָמפֿאָרט-אײַנגעריכטעטער

„קאַפֿע-רעסטאָראַן"

אונטער דער פֿירמע

„BRISTOL", Piotrkowska 30 tel. 25-91.

מיט אַכטונג ה. בערנהיים.

בעמערקונג: קירצליך װערט ערעפֿענט דער האָטעל „Monopol" זאַװאַדזקא 7, טעל. 51-94, אונטער דער לייטונג פֿון ש. בערנהיים.

1271

פֿעראײַן פֿון יודישע פֿאָלקס-שולען און פֿאַר-שול-ערציהונג

אין לאָדז, פּאָלודניאָװאַ 11, טעל. 34-13

איז מודיע, אַז ס׳ווערען אָנגענומען אײַנשרײַבונגען פֿון קינדער פֿון 4 יאָהר אַן

אין דער העברע-אישער פֿרעבעל-שולע

די פֿרעבעל-שולע, וואָס וועט געפֿיהרט ווערען אויף אַ מוסטערהאַפֿטען אופֿן דורך ערפֿאַהרענע פּרעבעליסטינס, וועט זיך געפֿינען אין אַ פּאַסיגען לאָקאַל אויף שענקעוויטשאַ 3/5.

די לימודים הויבען זיך אָן באַלד נאָך יום-טוב

אײַנשרײַבונגען ווערען אָנגענומען אין קאַנצעלאַריע פֿון פֿעראײַן, פּאָלודניאָװאַ 11, פֿון 9—1 נאָכם.

1289

פֿעראײַן „הכנסת חתנים וכלות" לאָדז.

דער צײַטווײַליגער קאָמיטעט טיילט מיט, אַז דער סטאַטוט פֿון אונזער פֿעראײַן איז שוין לעגאַליזירט געוואָרען און זונטאָג, ב׳ חשון (10. אָקטאָבער) קומט פֿאָר די

גענעראַל-פֿערזאַמלונג

אין לאָקאַל פֿון גמינע-זאַל, פּלאַץ-װאָלנאָשטשי 6 צום ערשטען טערמין 6 אַ זייגער אָוונט און צום צווייטען טערמין דעמזעלבען טאָג פּינקטליך 7 אַ זייגער בײַ יעדע צאָהל מיטגלידער.

1335 — דער צײַטווײַליגער קאָמיטעט.

הכחשה

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער עפֿענטליכקייט, אַז אַלס ענטפֿער אויף אַן אויפֿפֿאָדערונג אין „נ. פֿ." פֿון 29/9 1926 פֿון אַ געוויסען א. װײַצמאַן נאַרוטאָװיטשא 19 ערקלער איך עפֿענטליך, אַז מיט דעמזעלבען הענדלער געפֿין איך זיך געגנצליך נישט אין קיין שום האַנדעלס בעציהונגען און איז מיר אויך פּערזענליך נישט בעקאַנט. וועגען דער דין-תורה האָב איך קיין שום השגה נישט און דאָס זעלבע קען אויך בעשטעטיגען דער הרב ר׳ פּנחס װײַנזאַפֿט, אַז איך בין בײַ איהם קיינמאָל נישט געווען און ער קען מיך פּערזענליך זאָגאַר נישט. דעריבער בעטראַכט איך די אויפֿפֿאָדערונג אַלס אַ געגנצליך אויסגעטראַכטע, און פֿאַלס פֿון אַ נײַע אויפֿפֿאָדערונג װעל איך געצוואונגען זײַן אַרויסצוטרעטען געריכטליך

מיט אַכטונג י. כּושיפּאָוו בענעדיקטע 16.

1326

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!

מעטאַל-בעטשטעלען,
קינדער-ספּאָרט-וועגעלעך,
מאַטראַצען, דראָטמאַטראַ-
צען זאָווי מאַטראַצען פֿאַר
האַליע-בעטשטעלען לויט
מאָס „פּאַטענט" וואַש-טואַ-
לעטען קויפֿט מען אַמביליגסטען אין פֿאַבריקס-לאַגער

„DOBROPOL" פּעטריקאָווער 78 אין הויף.

בעמערקונג: עס ווערען אָנגענומען בעטען צו לאַקירען ווי אויך קינדער-וועגעלעך צו רעפּערירען.

צו די עלטערן,

וועלכע זייערע קינדער בעזוכען די פֿאָלקס-שולען

שיקט אייערע קינדער זיך אײַנשרײַבען אויף די **נאַכמיטאָג-שעורים** פֿון למודי קדש, וואָס די פֿערוואַלטונג „תורה ודרך ארץ" עפֿענט לטובת די קינדער, וואָס בעזוכען די פֿאָלקס-שולען.

אײַנשרײַבונגען נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פֿון גימנאַזיום „בית-אלפֿא", צעגעלניאַנאַ 60 פֿון 7 — 5 נאָכם. די למודים הויבען זיך אָן א׳ פּ׳ לך דעם 10-טען אָקטאָבער. לטובת די אומבעמיטעלטע איז דער פּרייז פֿון שכר למוד נור 4 זל. אַ חודש.

1339

קומט און איבערציינט אײַך!

אַלער אַרט ביטעס, פּאַראַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס אין אַלע געריכטס-, פֿינאַנס-, אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען אַמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ

„פּאַלאַניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.

ווייכטיגע בעמערקונג: טעגליך פֿון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אָנגעלעגענהייטען דורך ה׳ לעאָן שוויצער איבערזעצונגען: האַנדעלס און פּריוואַט קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען, פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפֿצומאָנען מיט אייגענע קאָסטען. מיטגלידער פֿון פּראָפֿעסיאָנעלע פֿעראײַנען צאָהלען 25% ביליגער.

Dr. D. KAMELHAR

powrócił

chor. wewn.

ul. 6 Sierpnia 10

tel. 44-03

przyjmuje 9-11, 1-3, 7-8

Dr. med. S. ROSAŁOWSKI

אַקושער און פֿרויען-קראַנקהייטען.

נעהמט אָן פֿון 2 ביז 3 נאָכם. און פֿון 6 ביז 7 אָוונט.

Bałucki Rynek 3.

tel. 35-75.

Grzegorz RUBINSTEIN

absolw. praw.

עצות אין אַדמיניסטראַציאָנס-אָנגעלעגענהייטען

Piotrkowska 132,

telefon 25-88

בעראַטונגס-שטעלע פֿאַר שטייער-ענינים.

„BRACIA K. i C. POPOWY"

Do nabycia wszędzie.

Przedst. **EDWRD EPSEIN,** Łódź, ul. Prez. Narutowicza 18.

Telefon 13-73.

378

Dr. med. Braun

פּאָלודניאָװאַ 23, טעל. 40-26

ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הויט- און וענערישע-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.

בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ ליכט (האָר אויספֿאַל).

נעהמט אָן פֿון 9—12 און פֿון 5—8 אָוונד.

אַ צימער

צו דינגען בײַם װירט, מעקלער געווינשען. עוועטועל בײַ אַן אָרענטליכע פֿאַמיליע, מיט דורכגאַנג בעזונדערן אײַנגאַנג, אין דער געגענד פֿון נײַ-שטאָט ביז צעגעלניאַנאַ אויך אין די קווער-גאַסען, פֿאַר אַ צוקונפֿט. פֿאַר-פֿאַלק אָהנע קאָך-בענוצונג ווערט פֿון װאַפֿאַרם געזוכט. אָפֿערטען אין אַרטיג. פֿאַר M. J.

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6 טעל. 45-49

הויט- און וענערישע קראַנקהייטען.

נעמט אָן פֿון 8—9.30, 12—2 און 7—8 אָוו.

589

Dr. PRYBULSKI

צוריקגעקעהרט – זאַװאַדזקא 1, טעל. 25-38.

וענערישע- און האָר- הויט - קראַנקה מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספֿאַל), רענטגען-שטראַהלען. – נעמט אָן 9—1, 4—8 אָוו., דאַמען: 4—5

Dr. med. W. EYCHNER

פֿרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע

זגערזשער 38, טעל. 34-72

נעהמט אָן אין דער לעטצטער פּעטריקאָווער 294 פֿון 12 ביז 2 מיטאָג, אין דערהיים פֿון 6—8 אָוונד, זונטאָג—פֿון 11 ביז 12 מיטאָג.

Dr. med. I. BETTE

ספּעציאַליסט פֿאַר אינעליכע און קינדער-קראַנק.

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעהמט אָן פֿון 8—11 פֿריה און פֿון 4—6 נאָכם.

אַנ׳אָרט 1206 אַנ׳אָרט

צו שלאָפֿען

בײַ אַן אָנשטענדיגע פֿאַמיליע צו פֿערדינגען

פּולנאָצנאַ 1, וואָהנ. 7.

Dr. J. HERSZFINKIEL

Zawadzka 15, tel. 11-87.

ספּעציאַליסט פֿאַר קינדער-קראַנקהייטען

איז צוריקגעקעהרט.

פוילענ'ס נאָטע צו די סאָוויעטן.

קאָנפערענץ צווישען מאַרשאַלעק פילסודסקי און דעם אויסערן-מיניסטער.

וו אַ ר ש אַ, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער ספּעציעל-קאָרעספּאָנדענט) היינט איז דער מאַרשאַל פּילסודסקי געווען אין אויסערן-מיניסטעריום און אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי וועגען פּוילענס שטעלונג צו דעם דייטש-ליטווישען אָפּמאַך.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען אַ נאָטע קיין מאָסקווע. היינטיגען שבת וועט שוין די נאָטע זיין אין מאָסקווע.

מיניסטער באַרטעל האָט נישט פערגעסען אין זיינע הבטחות.

דעלעגאַציע פון יודישען „קאָלאָ" ביים וויצע-פּרעמיער.

וו אַ ר ש אַ 7 (טעלעפאָניש פון אונזער ספּעציעל-קאָרעספּאָנדענט) דער וויצע-פּרעמיער באַרטעל האָט היינט אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון פּרעזידיום פון יודישען „קאָלאָ" אין די פּערזאָנען פון די דעפּוטאַטען האַרטגלאַס, פאַרבשטיין און קירשבוים, די דעלעגאַציע האָט זיך אינפאָרמירט ווי עס האַלט מיט די יודישע פּאָסטולאַטען, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט ערלעדיגט געוואָרען.

דער וויצע-פּרעמיער האָט געענטפערט, אַז ער שטעהט ווייטער אויפ'ן שטאַנדפּונקט פון די הבטחות, וואָס ער האָט געגעבען פון דער סיים-טריבונע. דער וויצע-פּרעמיער האָט ווייטער געזאָגט, אַז ער מאַכט זיין שטעלונג לגמרי נישט אָפּהענגיג פון דעם צי די יודען וועלען שטימען פאַר אָדער געגען דער רעגירונג.

*

ווי מיר דערוויסען זיך איז דאָס אינדוסטרי-געזעץ (צעכען-געזעץ) שוין פערטיג צום פערעפענטליכען. לויט דעם געזעץ וועלען די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען זיין גלייכבערעכטיגט מיט די צעכען.

יודישע האַנדווערקער וועגען די קרעדיטען פון פּ. ק. א.

וו אַ ר ש א, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) נעכטען אין אָוונט האָט זיך געענדיגט די זיצונג פון דעם פאַראייניגטען צענטראַלען האַנדווערקער-פערבאַנד.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז די קרעדיטען וואָס די פּ. ק. א. גיט פאַר האַנדווערקער, דאַרפען אין די ערשטע רייהען געגעבען ווערען די האַנדווערקער-קאָאָפּעראַטיוועןן ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען, זיך צו בעמיהען, אַז די האַנדווערקער פון דער 7-טער און 8-טער קאַטעגאָריע זאָלען צאָהלען אומזאַק-שטייער אין „ריטשאַלט".

* *

זונטאָג קומט פאָר אין לאָדז אַ קאָנפערענץ פון די קאָאָפּעראַטיווע בענק אין דער לאָדזער וואָיעוואָדזשאַפט וועגען נעהמען אַ שטעלונג צו די קרעדיטען וואָס ווערען געגעבען דורך דער פּ. ק. אָ.

איבערפאַל אויף א שטעדטעל אין עבר-הירדן?

וו אַ ר ש א, 7 (טעלעפאָניש) דער נעכטיגער „קוריער טשערוואָני" מעלדעט אויס ירושלים, אַז 5000 (?) באַנדיטען האָבען בעזאַלט אָנגעפאַלען אויף דעם שטעטעל מודאַרוואַרא אין עבר-הירדן און דאָרט אויסגעמאָרדערט 100 פערזאָן. (מיר ברענגען די ידיעה אויף דער אחריות פון דער דערמאָהנטער צייטונג די רעד.).

אינטערנאַציאָנאַלע יודישער קאָנגרעס פאַר פרויען- און קינדער-שוץ.

ל אָ נ ד אָ ן, 7 (טעלעגראַפיש דורך י. ט. אַ.) דער גענעראַל-סעקרעטאַר פון דער לאָנדאָנער געזעלשאַפט פאַר פרויען-שוץ, ה' קאָהען איז אַרויסגעפאָהרען אויף אַ רייזע אין כמעט אַלע אייראָפּעאישע לענדער.

ס האַנדעלט זיך וועגען אַן'אינטערנאַציאָנאַלער אַקציע פון די יודישע אָרגאַניזאַציעס פאַר פרויען- און קינדער-שוץ, ה' קאָהען וועט בעזוכען האָלאַנד, דייטשלאַנד, לעטלאַנד, ליטע, פּוילען, רומעניען, אונגאַרן, עסטרייך, טשעכיען און בעלגיען, אימצטום וועט ה' קאָהען אָפּהאַלטען קאָנפערענצען מיט די יודישע קה"ות און רעפּרעזענטאַנטען וועגען צוזאַמענרופען אַן'אינטערנאַציאָנאַלען יודישען קאָנגרעס פון פרויען- און קינדער-שוץ, וועלכע זאָל פאָרקומען אין לאָנדאָן אין פרילינג פון יאָהר 1927.

דייטש-פּוילישע אונטערהאַנדלונגען שוין בשטימט דעלעגאַטען.

וו אַ ר ש אָ, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). דעם 11. ד. ח. הייבען זיך אָן די דייטש-פּוילישע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען. מצד פּוילען וועלען אין די אונטערהאַנדלונגען אָנטיילנעהמען סענאַטאָר באַרטאָשעוויטש, דעפּוטאַט דיאַמאַנט מאַרכלעווסקי.

רבנים-קאָנפערענץ אין ווילנא.

ווי ל נ אָ, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דאָ איז היינט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון די רבנים פון ווילנער קאַנט מיט'ן אָנטייל פון „חפץ-חיים". ס'איז אויך געווען אַ דעלעגאַציע פון דער „אגודה", עס איז אַרומגערעדט געוואָרען דער לעצטער קהלה-צוזאַמענפאָהר און די נייע וואַהלען.

פערשאַרפטער קוילען-שטרייק אין ענגלאַנד.

אַרבייטער אָפּגעוואָרפען די פאָרשלאָגען פון דער רעגירונג.

ל אָ נ ד אָ ן, 7 (אטע) דער צוזאַמענפאָהר פון די דעלעגאַטען פון די גרובען אַרבייטער האָבען בעשלאָסען אָפּצוּוואַרפען מיט 737 טויזענד שטימען געגען 42.000 שטימען די פאָרשלאָגען פון דער רעגירונג וועגען ליקווידירען דעם קוילען-שטרייק, מיט א מעהרהייט שטימען איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצוציהען פון די גרובען די וואַכען, וועלכע האָבען אָפּגעהיטען די גרובען פון קאַטאַסטראָפען. די פּראָפ. פעראיינען זענען אויפגעפאָדערט געוואָרען מאַטעריעל צו העלפען די שטרייקענדע.

געמיינזאַמער פראָנט פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען.

יודען זענען צו דער דאָזיגער פעראייניגונג נישט גערופען געוואָרען.

וו אַ ר ש אַ, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). מאָרגען קומען פאָר בעראַטונגען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען: אוקראַינער, ווייסרוסען, דייטשען און ליטווינער. דער ציל פון די בעראַטונגען איז צו שאַפען אַ געמיינזאַמע אָרגאַניזאַציע צו פערטיידיגען די אינטערעסען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען. די בעראַטונגען קומען פאָר לויט דער איניציאַטיוו פון די אוקראַינישע נאַציאָנאַל דעמאָקראַטען. די בעראַטונג וועט זיך פערנעהמען מיט די פראַגען פון דער אַלגעמיינער אָרגאַניזאַציע און די יסודות פון דער ווייטערדיגע פערשטענדיגונג. די הכנות צו דער וואַהל-אַקציע ווערען נישט פאָראויסגעזעהען.

יודען זענען צו די בעראַטונגען נישט איינגעלאַדען געוואָרען.

קופּאָן № 1-2

פּרעמיען-קאָנקורס

פון

„נייעם פאָלקסבלאַט"

ווער ס'וועט צושטעלען

5 קופּאָנען,

וועט זיך בעטייליגען אין קאָנקורס

וויצע-פּרעמיער אין ווילנא.

וו א ר ש אָ, 7 (טעלעפאָניש צון אונזער קאָרעספּאָנדענט). שבת פאָהרט דער פּרעמיער באַרטעל קיין ווילנאָ אויף אַן'אינספּעקציע-רייזע.

קאַמף געגען האַנדעל מיט פרייע דירות

האָט אונטערגענומען דער עקאָנאָמישער קאָמיטעט.

וו אַ ר ש אָ, 7. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). היינט איז אונטער'ן פאָרזיץ פון פינאַנץ-מיניסטער טשעכאָוויטש פאָרגעקומען א זיצונג, אויף וועלכע עס זענען אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגען וועגען די תבואה-עלעוואַטאָרען, וועגען בעזאָרגען דעם אינערליכען מאַרק מיט קוילען. דער מיניסטער קוויאַטקאָווסקי האָט מיטגעטיילט וועגען די מיטלען וואָס ער האָט אָנגענומען אין די דאָזיגע פראַגען.

ווייטער איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע וועגען אָננעהמען מיטלען געגען דעם אומלעגאַלען האַנדעל מיט דירות וואָס קומט פאָר לרעה פון די לאָקאַטאָרען. דער אינערן-מיניסטער איז בעפולמעכטיגט געוואָרען אַרויסצוגעבען, אין פערשטענדיגונג מיט'ן יוסטיץ-מיניסטער, תקנות וועגען בעקעמפען דעם אומלעגאַלען האַנדעל מיט דירות. אַזוי ווי-עלען פרייע דירות מוזען אָנאָנסירט ווערען פאַר די טויערען. פאַר די וואָס וועלען האַנדלען מיט דירות זענען פאָר אויסגעזעהען הויכע שטראָפען.

אויף דער פריהלינגס-אויסשטעלונג אין תל-אביב

וועט זיין א פּוילישער פּאַוויליאָן.

וו אַ ר ש אָ, 7. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). די פּוילישע פּאַלעסטינישע האַנדעלס-קאַמער האָט נאָך בעמיהונגען אין אויסערן- און האַנדעלס-מיניסטעריום געפּועל'ט, אַז דער לויטן זאָל אַרויסשיקען איהרע עקספּאָנאַטען אויף דער פריהלינגס-אויסשטעלונג אין תל-אביב.

ס'איז מעגליך, אַז עס זאָל געעפענט ווערען אַ ספּעציעלער פּוילישער פּאַוויליאָן. מיט דער אָרגאַניזאַציע פערנעהמט זיך דער פּוילישער גענעראַל-קאָנסול. אין א"י. ה' הוביצקי.

זיצונג פון מיניסטערן-ראַט.

וו אַ ר ש אָ, 7 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) מאָרגען קומט פאָר אַ זיצונג פון מיניסטערן-ראַט, אויף וועלכער עס וועט אָנגענומען ווערען דער רעגולאַמין פון עקאָנאָמישען קאָמיטעט, וועמענס פאָרזיצענדער איז דער וויצע-פּרעמיער באַרטעל.

דימיסיע פון דייטשען מיליטער-אָנפיהרער גענעראל זעקט.

ב ע ר ל י ן, 7 (אַטע) די דימיסיע פון דעם הויפּט-אָנפיהרער פון דער דייטשער אַרמעע פאָן סעקט, זאָל זיין אַלס פּועל-יוצא פון די דייטש-פראַנצויזישע אונטערהאַנדלונגען, אין די קאָאַליציע-קרייזען איז פאָן זעקט נישט קיין סימפּאַטישע פּערזאָן.

פּרעזידענט הינדענבורג האָט נאָך די דימיסיע פון פאָן זעקט נישט בעשטעטיגט.

ענדערונגען אויף דיפּלאָמאַטישע אַמטען.

וו אַ ר ש אָ, 7. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). עס געהען דאָ אַרום קלאַנגען וועגען ענדערונגען אויף די אַמטען פון דער פּוילישער דיפּלאָמאַטיע. אַזוי שמועסט מען, אַז פון לאָנדאָן זאָל אָפּגערופען ווערען ה' סקירמונט און אויף זיין אָרט זאָל קומען דער געוו. פּרעמיער סקשינסקי אָדער ה' יאַנוש ראַדזיוויל.

אין פּאַריז וועט בלייבען ה' כלאַפּאָווסקי. קיין רוים זאָל דעלעגירט ווערען דער וויצע-אויסערן-מיניסטער קנאָל און אויף זיין אָרט ווערען אָנגערופען צוויי קאַנדידאַטען ה' טיטוס פיליפּאָוויטש אָדער הענריק שטראָסבורגער.

בעשלוס וועגען טעקסטיל-שטרייק אין לאָדז ווערט געהאַלטען בסוד.

(ב) נעכטען זענען פאָרגעקומען פערזאַמלונגען פאַבריקס-דעלעגאַטען. נאָך א לאַנגע דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען צו געבען די פערוואַלטונגען פרייע הענד אין דער ווייטערדיגער אַקציע.

שפּעט אין אָוונד איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון אַלע דריי פערוואַלטונגען (קלאַסען-פעראיין, „פּראַצאַ" אין כ. ד.) די בעשלוסען פון דער בעראַטונג ווערען געהאַלטען בסוד. ס'איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז א ליאַדע מינוט זאָל אויסברעכען דער שטרייק פון די טעקסטיל-אַרבייטער.

דער בעקאַנטער און געשעצטער

אָרקעסטער

אונטער דער לייטונג פון

Jerzy Łazarew

(יעזשי לאַזאַרעוו)

וועט שפּילען פון 5 נאָכמ. ביז 1 נאַכט בעת'ן פייפער און אָוונדברויט

פון מאָרגען אָן

(שבת) 9. אָקטאָבער

אין

קאַפע-רעסטאָראַן

„LOUVRE"

(לובר)

פּיעטריקאָווער 86

טעלעפאָן 27-27.

מעלדונגען.

„דער וועג צום ציוניזם".

דינסטאָג, דעם 12. אָקטאָבער, האַלב 9 אָוונד אָרדענט איין דער שקל-קאָמיטעט אין פילהאַרמאָניע זאַל אַ גרויסען מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון סיים-דעפּוטאַט יצחק גרינבוים פון וואַרשאָ אויף ד. ט. „דער וועג צום ציוניזם".

בילעטען צו בעקומען אי ציוניסטישען ביוראָ צעגעלניאַנאַ 4 אין „התאחדות" שענקעוויטשאַ 3/5 אין געשעפט פון מ. ח. גורין נאָוואָמיעסקאַ 15 אין טאָג פון מיטינג ביי דער קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

1293

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַקציע, וואָס דער אַמעריקאַנער „אָרט" האָט אונטערגענומען, אַז די יודישע בעפעלקערונג אין אַמעריקאַ זאָל איינקויפען די נויטיגע מאַשינען פאַר זייערע קרובים אין אייראָפּע, קומען אַ גרויסע צאָהל אַרבייטער און האַנדווערקער צום לאָדזער „אָרט" מיט ווענדונגען צו זייערע קרובים וועגען די פערשידענאַרטיגסטע מאַשינען.

1312

די פערוואַלטונג פון „אָרט" מאַכט דעריבער בעקאַנט, אַז אַזעלכע ווענדונגען ווערען אָנגענומען אויסשליסליך אין די שעה'ן פון 12–2 און פון 5–7 אין ביוראָ פון „אָרט" פּלאַץ קאָשטשעלני 4.

ההסתדרות הציונית בלודז.

מחר, בשבת, א' מרחשון (9/10) בשעה 5 אחה"צ תערך בעולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4) שיחה עברית מוקדשה לשאול טשרניכובסקי המרצה: מר יחיאל רוזנצווייג. הכניסה חנם! 1329

י. ס. א. פּ. „פּועלי ציון"

(פעראייניגט מיט צ.ס.פּ.) פּיעטר. 83.

אַכטונג, חברים און חבר'טעס! לויט'ן בעשלוס פון צ. ק. מוזען אַלע חברים זיך איבערדעקלאַרירען און אויסקויפען פּאַרטיי-קאַרטען. די חברים, וואָס האָבען זיך נאָך נישט איבערדעקלאַרירט, מוזען קומען אין די נאָהענטסטע טעג אין סעקרעטאַריאַט. דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג טעגליך פון 11 – 1 פאַרמ. און פון 8–10 אין אָוונד.

1327 סעקרעטאַריאַט.

ביבליאָטעק א. נ. פון בר. גראָסער - פּאָלודניאָווע 20.

די לעזער, וואָס האָבען ביי זיך פון לאַנג ביכער פון דער ביבליאָטעק און האָבען זיי נאָך ביז אָהער נישט אָבגעגעבען, ווערען אויפמערקזאַם געמאַכט דערויף, אַז אויב זיי וועלען די ביכער נישט אומקעהרען אין דער נאָהענטסטער צייט, וועלען זייערע נעמען פערעפענטליכט ווערען אין דער פּרעסע.

1365 די פערוואַלטונג

י. ס. א. פּ. „פּועלי ציון".

(פעראייניגט מיט צ. ס. פּ.) פּעטריק. 83.

פרייטאָג, דעם 8 ד. ח. פּינקטליך 8 אָוועגד קומט פאָר אַ דיסקוסיאָנס-פערזאַמלונג א. ד. ט. „אונזער בעטייליגונג אין די ציוניסטישע אינסטיטוציעס". איינגאַנג נאָר פאַר חברים.

* *

זונטאָג, דעם 10 ד. ח. פּינקטליך 8 אָוועגד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח' לייזער לעווין א. ד. ט. „די פערשידענע פאָרמען אין דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג".

1327 סעקרעטאַריאַט

מיט'ן בעל-הבית, צו מיט די בעלי-הבתים'לעך?

צום סאוויעטיש-ליטווישען פאקט.

פון ב. זינגער.

שוין אין משך פון עטליכע חדשים זיצען מיר ווי די ווערעם אין כריין און זעהען נישט קיין וועלט פאר די אויגען. פאליטיק פון קליינגעלד, וואס איז אויס-גערעכנט אויף שפריצען א קאבינעט, אויף טון צו להכעיס דעם סיים - דאס איז געווען דאס טאג-טעגליכע ברויט פון דער אינערליכער פוילישער ארבייט. עפעס האט זיך געקאכט אין גענף, אונזערס א שכן איז אריין אין ראט פון פעלקער-בונד, און ווערט שמעלקע-שבשמעלקע מיט אונזער בונדעס-פריינד פראנקרייך, עס זענען געפאלען רייד וועגען פוילישע מעריב-גרעניצען, אבער מיר דא אין פוילען זענען געווען אזוי אריינגעטון אין דעם עסק פון „מי יחיה ומי ימות" פון דער וויעסקע גאס, אז מיר האבען אפילו נישט דערזעהן, ווי עס איז אנגעקומען א בשורה וועגען סאוויעטיש-ליטווישען גאראנטיע-אפמאך, וועלכער בעדראהט די פוילישע אינטע-רעסען אויף מזרח.

נישט אין דעם בעשטעהט דאס גע-פאהר, וואס רוסלאנד האט געשלאסען אנ'אפמאך מיט ליטע, הגם יעדער גא-ראנטיע-פאקט איז נישט אזוי פיל א מיטעל אויף אפצוהיטען דעם שלום, ווי אויף פערזארגען זיך אויפ'ן פאל פון א מלחמה. דער פחד בעשטעהט דערין, וואס נאך דעם גאראנטיע-טראקטאט מיט ליטע וועט קומען א טראקטאט מיט לעטלאנד, עסטלאנד, פינלאנד און ממילא א סוף צו דער גאנצער געשפינ-טער פאליטיק וועגען א פעראבאנד פון באלטישע מלוכות, וואו פוילען זאל אפשפילען די ראל פון אנ'אנפיהרער.

די אומגליקליכע פאליטיק פון צאצ-קען זיך מיט אזא „גרויס-מאכט, ווי לעט-לאנד, וואס האט בסך הכל 1,700,000 איינוואוינער, מיט דעם ליליפוט עסטלאנד וואס האט א 1,110,000 איינוואוינער און פערמאגט סאלדאטען אזוי פיל, וויפיל ווארשא להבדיל גנבים, ווי פינלאנד מיט איהרע 3,090,000 איינוואוינער, איז גרייט פאר א שטיקעל קארעליען אפצוזא-גען זיך פון יחוס פון א באלטישער מלוכה, האט געמוזט פיהרען צו א באנקראט.

מען געהט קיינמאל נישט צום ז..., נאר צום קאט. רעדען מיט סאוויעט-רוסלאנד דורך א רעדעל פון באלטישע מלוכות, דורך א פעראשאק פון צופאהר שטאטען, איז געווען אפשר דער גע-פעהרליכסטער עקספערימענט מצד פוי-לען, ווייל עס געהערט דאך נישט צו די שווערע זאכען צו איבעררעדען אזא ליליפוט, און צוקלאפען אזוי ארום די גאנץ פערפלאנטערטע פאליטיק פון שטע-כיגע דראטען ארום ס.ס.ס.ר.

מיט דעם מאמענט, וואס צווישען לי-טע און לעטלאנד איז געשלאסען געווא-רען א גאראנטיע-טראקטאט, איז שוין בעשטימט געווארען דער גורל פון פוילענס העגעמאניע צווישען די באל-טישע מלוכות. ליטע, וואס וועט פוי-לען קיינמאל נישט שווייגען דעם ענין ווילנע, האט געפונען אלץ אויף אפצוציהען לעטלאנד פון דער באלטישער קאמבינאציע. מיר האבען געלעזען וועגען א סאוויעטיש-ליטווישען טראקטאט, עס זענען אנגעקומען ידיעות וועגען א סאוויעטיש לעטישען טראק-טאט און וואס בלייבט דאמאלט דעם עסטלענדישען נעביכ'ל צו טון? אפשר נעבען א פייף איבער'ן לאנד כדי צו מאביליזירען די גרויסע ארמעע, מאכען פערטיג דעם קריגס-פלאט, וואס דער-מאנט מיט זיין מעכאניקייט אונזער קריגס-פלאט, אדער פערלאזען זיך אויפ'ן חסד פון ס.ס.ס.ר., וועלכער וועט מעשה גוליווער ארומשפילען זיך מיט דעם דא-זיגען ליליפוט.

אבער אויף אונז ליגט נאך דער אל-טער חטא פון פעדעראליזם, און די איצטיגע רעגירונג איז אטאוויסטיש בע-שווערט מיט קאמף לטובת קליינע מלו-כות און דעריבער, ווען פוילען בעקומט א פארשלאג פון ס. ס. ס. ר. וועגען א גאראנטיע-פאקט, ענטפערט דער אויסערן-מיניסטער זאלעסקי דורך גענף: ישקני — ער וויל נישט פערלאזען זיינע קליי-נע ברידערלעך אויפ'ן באלטישען ים. פערלאזען זיי איהם — שפרינגען ארויס גמרא-פאליאקען, קוקען אריין אין די הייליגע ספרים פון ווערסאלער טראק-טאט און ענטדעקען, אז לויט דעם שלחן-ערוך פון פאקט וועגען פעלקער-בונד איז דער טראקטאט פון ליטע מיט ס. ס. ס. ר. טרפה (מיט לעטלאנד אויך). און מען סטראשעט מיט דעם באבוק פון פעלקער-בונד, וואס אפילו אויף קינדער אין די וויגען וואלט מען גע-דארפט אויסטראכטען א מעהר שרעק-קענדיגען פאיאק.

און דער מוסר השכל דערפון איז, אז מען דארף נישט אין א צייט, ווען די [illegible] רעדט זיך צונויף מיט [illegible] און פינטעלט מיט'ן אויג צו דער [illegible] מאריאנע וועגען אונזע-רע [illegible]-גרעניצען אפגעבען זיך מיט לייב און לעבען מיט די באלטישע מלוכות אפשר וואלט געווען א יושר א רעד צו טון מיט דעם כל דבר אליין און שמועסען וועגען א גאראנטיע-טראק-טאט נישט מיט'ן שכנ'דל, נאר מיט'ן שכן אויף מזרח.

א גלייכע זאך איז עס אין דערפאר איז שווער צו האפען, אז זי וועט מקוים ווערען.

לעצטע 3 טעג! געלד איז קיילעכדיג!

Samuel Weinberg

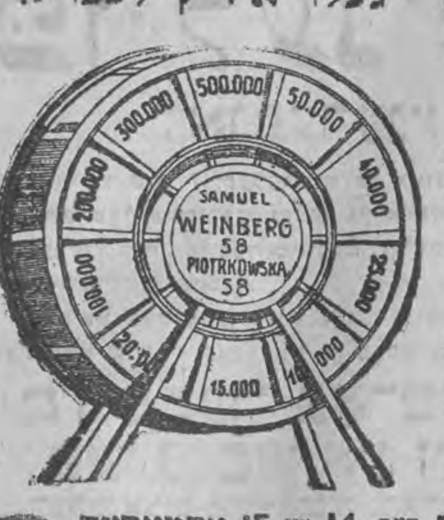

וועקסעל-שטוב און לאטעריע-געשעפט

58 פעטריקאווער 58

מעלדעט, אז צום נייעם יאהר הייבט זיך אן מיט מזל די 14. מלוכה-לאטעריע. די צאהל געווינסען זענען בעדייטענד פער-גרעסערט און טראפען אין דער פריז פון לאז נישט געהעכערט.

איינקויף און פערקויף פון פערשידענע אויסלענדישע וואליוטען, פאנד-בריף, אקציען, גאלד און זילבער.

קאנטע טשעקאווע פ. ק. א. נ. 63.706

סניף קאלעקטאר — MIGNiON

פעטריקויער 72 (גראנד האטעל).

ציהונג פון 1-טע קלאס דעם 14 און 15 אקטאבער.

וועגען אלטע רוסישע חובות

פון פוילישע בירגער.

דער לייטער פון הויפט-ליקווידאציע-אמט אין ווארשע (פאקסאל 3) האט ער-קלערט:

די פראגע פון די רוסישע חובות איז נוגע א סך פוילישע בירגער. עס זענען פערהאן צענדליגער טויזענדער פערזאנען וואס האבען איבערגעלאזט אין די רו-סישע בענק, שפאר-קאסעס און אנדערע ענליכע אינסטיטוציעס זייערע שווער צונויפגעזאמעלטע געלדער און צוליב דער באלשעוויסטישער איבערקעהרעניש קאנען זיי די דאזיגע סומס נישט צו-ריק בעקומען.

די סאוויעטישע רעגירונג, וועלכע האט דורכגעפיהרט די נאציאנאליזאציע פונ'ם פריוואט אייגענטום, וויל דערוויילע נישט אנערקענען די רעכט פון די פוי-לישע בירגער אויף זייער פערמעגען, וואס איז פערבליבען אין רוסלאנד, און זי טייטשט אויס אויף איהר אופן די געהעריגע פונקטען פון רוסיש-פוילישען טראקטאט.

עס קאן אבער קומען א מאמענט, ווען די רוסישע רעגירונג וועט יא אנערקע-נען די אויבענדערמאנטע רעכט און דאמאלט וועט דער ליקווידאציע-אמט צושטעלען צו דער אפרעכענונג און נא-מען פון די [illegible] פוילישע בירגער.

עס איז דעריבער געוואונשען, אז אלע, וואס האבען חובות אין רוסלאנד, זאלען זיך מעלדען, באלד ווי עס וועט וועגען דעם ספעציעל פובליקירט ווע-רען, אין ליקווידאציע-אמט (פאקסאל 3). דערוויל — האט ערקלערט דער ליי-טער — איז נאך דאס מעלדען פון די חובות פריהצייטיג און האט קיין ממשות'-דיגען ווערט נישט. דער טערמין פון דער רעגיסטראציע איז נאך נישט אויס-געגאנגען. דעם 1-טען אקטאבער האט מען פערלענגערט די רעגיסטראציע פון איינציגע רוסישע ווערט - פאפירען (5-פראצענטיגע מלוכה הלואה-אבליגאציעס).

אלאדזער קינסטלער נע-וונער.

אין „וואהלינער לעבען" געפינען מיר פאלגענדע קארעספאנדענץ פון קאלקיע:

„א פרעמדער פערזאן האט אויף זיך געצויגען די אויפמערקזאמקייט, פון אלע שפאצירענדע יודען, וואס זענען, פריי-טאג צו נאכטס, געגאנגען פון די שולען, מיט זיין שטיין א לאנגע צייט אין א בעוואוסטלאזע צושטאנד, אנגעשפארט ביי א טעלעפאן-סלופ.

ווען דער ד"ר וואס די פאליציי האט צו איהם געבראכט האט זיך גענומען צוצושפילען דעם פערזאן, האט מען ביי איהם געזעהן א טלית-קטן. ווען דער ד"ר האט איהם געבראכט צום בע-וואוסטזיין און פאליציי האט געפא-דערט, ער זאל זיך לעגיטימירען, האט ער נאך נישט צוריקבעקומען דאס לשון, נאר דורך מימיק איז געלונגען, ער זאל ווייזען א וויזיט-קארטע, מיט פאל-גענדען אינהאלט: „לאדזער יודישער קינסטלער, י. ה. ב-זן, געענדיגט פע-טערבורגער קאנסערוואטאריום, תלמיד פון פראפעסאר „אויער".

גלייכצייטיג האט ער אנגעמערקט מיט א בלייפעדער זיין באגער, איהם צו שאפען א צימער און ווי נאר ער וועט האבען די מעגליכקייט צו רעדען, וועט ער אלץ ערקלערען. זיין בקשה איז תיכף דערפיהלט געווארען.

אויפ'ן צווייטען טאג האט ער פאר די פערזאמעלטע אין זיין צימער גע-געבען די פאלגענדע קורצע ערקלערונג:

פאר דער מלחמה איז ער געווען אנ'ארטיסט אין רוסלאנד. דער באלשע-וויזם האט רואינירט זיין מאטעריעלע לאגע דערצו נאך איז ער דארט פער-פאלגט געווארען. צוליב דעם האט ער עמיגרירט קיין בערלין. פון דארט האט ער, מיט א קבוצה חלוצים, אויסגע-וואנדערט קיין ארץ-ישראל. ביים יפו'ער פאגראם, איז ער דורך די אראבער שטארק פערוואונדעט געווארען מיט א מעסער אין קאפ. (ער בעשטעטיגט דאס דורך א סימן, וואס איז ביז איצט פערבליבען).

די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט איהם דאן אוועקגעשיקט קיין לאנדאן אויף אנ'אפעראציע. פון דעמאלטס וואנדערט ער אזוי ארום, פרי אויפצו-זוכען זיינע פערפאלענע קרובים, בעת דער מלחמה.

ווי אזוי ער איז געקומען צום איצ-טיגען מצב, האלט ער זיך אפ פון גע-בען קאנקרעטע ערקלערונגען. לויט זיין פערלאנג איז איהם זונטאג געגעבען געווארען 30 זל. אויף הוצאות און ער איז אפגעפאהרען נישט זאגענדיג וואו-הין. כאראקטעריסטיש איז דער פאקט, וואס נאך זיין לעגיטימירען זיך, האט די פאליציי זיך בעצויגען צו איהם מיט פיל סימפאטיע. ביי דער בעפעל-קערונג האט ער שטארק אויסגענומען מיט זיין רעליגיעזן האלטען זיך.

———

וואס פאדערן די אראבער?

די אראבישע פערהאנדלונגען מיט דער ארץ-ישראל-רעגירונג.

(א בריף פון ירושלים).

די ירושלים'ער פרעסע פערעפענט-ליכט, לויט אויטאריטעטע אראבישע קוועלען, אנ'אויספיהרליכען באריכט ווע-גען די פערהאנדלונגען, וואס זענען מיט א קורצער צייט צוריק געפיהרט געווא-רען צווישען די אראבישע נאטאבלען און דעם שטעל-פערטרעטער פון שעף-סעקרעטאר פון דער ארץ-ישראל רעגי-רונג ה' ע. מילס, מכח א מעגליכקייט פון א צוזאמענארבייט צווישען דער רע-גירונג און די אראבער. די אראבישע פארשטעהער, וואס האבען זיך בעטיי-ליגט אין די אונטערהאנדלונגען, וועל-כע האבען פערנומען 4 זיצונגען, זענען געשטאנען אין כסדר'דיגען קאנטאקט מיט די אראבישע פיהרער. בעת די פערהאנדלונגען זענען בעריהרט געווא-רען די אראבישע פאסטולאטען און אספיראציעס, די אראבישע קריטיק פון דער הערשענדער געזעצגעבונג, די סיבות פון אראבישען, ביז-איצטיגען ווידערשטאנד, דאס בעטייליגען אין די וואהלען צום געזעצגעבערישען ראט און דער אבזאג אויף דעם פארשלאג פון דער רעגירונג צו שאפען א בעראטענדע קערפערשאפט און אנ'אראבישע „אגענץ". די אראבישע פארשטעהער האבען זיך בעמיהט צו פערטיידיגען די ביז-איצ-טיגע אראבישע פאליטיק און האבען אנגעוויזען אויף דער נויטווענדיגקייט צו שאפען א רעגירונגס-פארם, וועלכע זאל אין איהרע גרונד-יסודות זיין ענה-ליך צו די רעגירונגס-פארמען, וואס זענען בעשטימט געווארען פאר איראק, לבנון און סיריען. דורך אזא רעגירונגס-פארם וועט קלענער ווערען די אינטער-נאציאנאלע פעראנטווארטליכקייט פון גרויס-בריטאניען אין ארץ ישראל און די נאציאנאלע, פאליטישע, ווירט-שאפטליכע און רעליגיעזע רעכט פון די אראבער וועלען נישט זיין בצ'עולם.

אויף די זיצונגען האט מען זיך אויך פערנומען מיט די פרטים פון דער ארץ-ישראל קאנסטיטוציע. ה' מילס האט צונויפגעזאגט, צונויפצושטעלען א מעמא-ראנדום פון אלע געדאנקען און וואונ-שען, וועלכע די אראבישע פארשטעהער האבען ארויסגעזאגט אין משך פון די אונטערהאנדלונגען און איבערגעבען דעם מעמאראנדום דעם נציב-העליון.

מיט איינינע טעג צוריק האבען די אראבישע פארשטעהער בעקומען צוגע-שיקט דעם מעמאראנדום. זיי בעהוים-טען אבער, אז דער מעמאראנדום איז לחלוטין נישט געשריבען אין דעם גייסט. אין וועלכען עס זענען פארגעקומען די אונטערהאנדלונגען. די אראבער האבען צונויפגעשטעלט אנ'אייגענעם מעמאראנ-דום, וועלכע זיי האבען איבערגעגעבען דעם נציב-העליון.

די צייטונגען פערעפענטליכען אויך דעם טעקסט פון ה' מילס מעמאראנדום. וועלכער ענטהאלט פאלגענדע פונקטען. אלס קריסטאליזירטע בעת די אונטער-האנדלונגען.

שאפען א פארלאמענטאריש - קאנטרא-לירטע פערוואלטונג אין דעם זין. דאס די בעפעלקערונג זאל מיטארבייטען אין דער געזעצגעבונג פון לאנד. דערביי רוקט זיך ארויס א שוועריגקייט צו ברענ-גען צו א הסכם צווישען דעם דאזיגען פארשלאג און דער באלפור-דעקלארא-ציע. עס איז ארומגערעדט געווארען די פראגע פון צוגעבען צו דער פאלעסטי-נער קאנסטיטוציע אנ'ערקלערונג מצד גרויס-בריטאניען. די ערקלערונג זאל זיין אין זין פון דער ערקלערונג, וואס געפינט זיך אין ווייסען-בוך פון יאהר 1922. אין דער קאנסטיטוציע זאל זיך געפינען א קלאוזעל. אין וועלכער עס זאל געזאגט ווערען, דאס די בעפעלקע-רונג איז נישט איבערדינגט געבונדען מיט די אינטערנאציאנאלע אפמאכונגען פון דער רעגירונג. שאפען א סענאט און א אונטער-הויז, וועלכע זאלען בע-שטעהן. די ערשטע פון רעגירונגס-בעאמטע און געוועהלטע נאטאבלען און די צווייטע - פון געוועהלטע דעלעגא-טען. יעדע 20 ביז 25 טויזענד איינ-וואוינער וועהלען איין דעלעגאט. ביידע קאמערן האבען א דעה צוזאגען וועגען דער אינערליכער געזעצגעבונג, האבען אבער נישט קיין רעכט זיך צו מישען אין די פינאנציעלע אויסגאבען און אין די אינטערנאציאנאלע פערפליכטונגען. אנדערע פונקטען זענען נוגע די גע-שעפטס-ארדנונג פון ביידע קאמערן, קאנטראלירונג פון פינאנץ-געזעץ און אינטערנאציאנאלע אפמאכונגען און שא-פונג פון דריי וואהל-סעקציעס: א מו-סולמאנישע, קריסטליכע און יודישע. דער וואהל-באזיס איז דאס פראפאר-ציאנעלע וואהל-סיסטעם; וועהלער און געוועהלטע מוזען זיין פאלעסטינער.

(י.ט.א.)

ס'כשר-פיסעל אדער דיפלאמאטישע יום-טובים / פון משה בראדערזאן

עס איז א גוטע זאך די פייערליכ-קייטען, די יום-טובים!

אפילו פאר וואכעדיגע אלטעגליכע סקעפטיקער איז א יומא דפגרא א גע-וואונשענע זאך, אנ'אפרוקסלונג – אויב נישט קיין אינערליכע, איז כאטש אנ'-אויסערליכע.

מען קען דאך, למשל, בתכלית השנאה פיינט האבען דעם יודישען ריטואל, אדער כתם יודען, און גלייכצייטיג זיין א „פאטריאט" (אזא מאדנער אויסדרוק פון יודישע זשורנאליסטען) יא, א פאטריאט פון א גוט שטיקעל געפעפערטע פיש און פון א יודיש מיידעל...

איז אז עס נישטא קיין אינערליכע גרויסע פרייד, נישטא קיין יום-טוב אי-נעווייניג – די צייט האט עס צוגענו-מען – מאכט מען אויסערליכע פייער-ליכקייטען. דיפלאמאטישע פארערען, און כינעזישע צערעמאניעס, איבערגע-לאדענע פון העפליכקייט, און שלום-זוכענישען, אין מיטען אייראפא.

די פעלקער-ליגע האט פערענדיגט איהר ווארט-ארבייט און פאפירענע ליי-דענשאפטען מיט א ממשות'דיגען לעבע-דיגען שאנק-באל אין גענף,

וויינען האט די וואך געהאט אנ'אימ-פאזאנטען קאנגרעס – דעם פאן-אייראפעאישען – אזא פערזאמלונג פון מלוכה-מענער, וואס האבען די אידעע מכוח פעראייניגטע שטאטען פון אייראפא, אז אויף אונזער גאנצען אייראפעאישען קאנטינענט-זאל, הייסט עס, זיין שלום ושלוה – א שריט ווייטער פון דער פעלקער-ליגע, וואס האט נאך נישט גע-מאכט דעם ערשטען שריט –

כל זמן עס איז אויך אויף איה-דיפלאמאטישען טעריטאריום נאך דא א דוחק אין ערטער, און ס'שפילען זיך אפ האנאראווע ברוגז'ן און אנטרייען.

אויסגעצייכענטע פייערליכקייטען, מיושב דיגע, סאלידע זענען עס אזעלכע צוזאמענקומעניש'ן פון א פעלקער-ליגע, פון א פאן-אייראפעאישען קאנגרעס, וואו אונזערער א קינסטלער – בראניסלאוו האבערמאן – טרויטט, וואו אונזערער א וויסענשאפטלער – אלבערט איינ-שטיין – רעכענט, וואו אונזערס א זשור-נאליסט מאכט, און א פאליטיקער – לאכט...

לאכט שטיל, אנשטענדיג, איינגעהאל-טען.

אפשר בלויז מיט א פינטעל פון קליי-נעם אויג, אדער מיט א נישט-מערקבא-רען שמייכעל אויף די ליפען.

אזוי איז דאס לעבען – די פאלי-טיק – די ביזנעס...

און גיה דערזאך, פאלג מיר א גאנג, זייט נישט קיין סקעפטיקער, און פרובט איינגערעדען דעם המון-עם, אז עס איז תורת משה אט-די הערליכע הומאניטא-רע כוונות פון זיין אויבערשטען פון שטויסעל, אדרבא, פרובט איהם איבער-צייגען, אז ס'איז נישט קיין יומא דפגרא'לע בלויז, אז ס'איז נישט קיין אנשטעל, אז – ס'איז נישט קיין לא-בעראטאריום פאר לייען-שטאף...

אז עס זענען גאר נישט בנמצא אזעל-כע גלויביגע – חוץ נאראנים סיידען!

*

און טאקי, וואס טויג דאס חלום'ען פון אונזערע קינסטלער און געלעהרטע, וואס טויגען די חלומות פונ'ם ארימען מענש בכלל, אז גלייכצייטיג מיט'ן דע-מאנסטרירען פאר דער גרויסער וועלט דער מאראלישען כשר-פיסעל מיט זיין טיפער געשפאלטענקייט, הערט זיך ארויס די „מוזיק" פון דער טאג-טעגלי-כער חזיר-געכרוקעריי.

וואס טויגען אזעלכע זאכליכע, ערענ-סטע רעד אויפ'ן דערמאנטען פאן-איי-ראפעאישען קאנגרעס, ווי די רעד פון דעם דייטשען רייכסטאג-פרעזידענט, אז –

„עס וועט קומען א טאג, ווען מיר וועלען האבען פאר גאנץ אייראפא א בשותפות'דיג האנדעלס-רעכט, א בשות-פות'דיגע סאציאל-פאליטיק, א געמיינזא-מע וואלוטע. דער האס צווישען די איי-ראפעאישע מלוכות וועט שטארבען. פאן-אייראפא וועט לעבען!"

וואס נוצען אזעלכע חלומות, (פון פראס, זיגמונד פרויד נאך אידאי נישט אויסגעמארשט...) אז דאס אלטעגליכע לעבען פון אייראפעאישע פעלקער אין זייער צוזאמענלעבען שרייט עפעס אנדערש, שטרעבט צו עפיס אנדערש האט הנאה און קוויקט זיך פון דער אינערליכער בלאטע, אין וועלכער מיר זינקען אלץ טיפער און טיפער?

אויף די יום-טובים פון פערשידענע פעלקער צוזאמענקומעניש'ן – רעפערע זענטאנצען? – דיריגירט דאס הומאגישארישע כשר-פיסעל, דעמאנ-סטרירט כשר'ע שחיטה – ענטוואפענונג וכדומה – און בעת די פרעכטיגע דרשות, בעת פערצל, קלוגע פערצל שיסען זיך ממש פון די מיילער, וועגען נאציאנאלער זעלבסטבעשטימונג, נא-ציאנאלער קולטור – קימט דאס אלטע, אנטישע, רענעסאנס-און-פוטוריסטישע איטאליע –

*

און שאפט כללים אין א האנדבוך פאר אנ'אמת'ן פאשיסט, וואס זיי קלינ-גען, אומגעפעהר, אזוי:

1) קיין מאראל דארף פאר קיין פא-שיסט נישט עקזיסטירען. פאר איהם איז דער עיקר – איטאליען.

2) אויב אנ'אויסלענדער ריהמט גע-טע'ן, טראכט דאמאלסט וועגען דאנטע'ן

3) אין איטאליען קאנסטו מענה'ן, אז איטאליען איז א ברודיג לאנד, אבער אין אויסלאנד מוזטו לויבען אפילו די איטאליענישע בלאטע,

4) די מלחמה פון 1914–1918 איז פאר א פאשיסט נישט די לעצטע, נאר די ערשטע גרויסע מלחמה.

5) פערבעהאלט דיין שטעקען, וואו דו ווילסט, אויפ'ן בוידעם אדער אין קעלער. דער שטעקען איז א גרויסער אוצר און וועט דיר געוויס נאך צונוץ קומען.

6) דו האסט בעקומען א ביקס און א באגנעט, נישט זיי זאלען זיך ביי דיר זשאווערען, נאר פאר דער קומענדיגער מלחמה.

7) מלחמה – דאס איז מעגליך בלויז פאר א פאשיסט.

דאס זענען קלאהרע דברות פון נא-ציאנאל-שאוויניסטישער שווינעריי, אהן רמזים, אהן וואס'ערע נישט איז צוויי-דייטיגקייטען –

דאס איז מוסאליניש'ע, ממשות'דיגער לשון, דאס איז לעבען, וואס ווארפט שווערע שטיינער אונטער די פיס פון רצוצאמענשער פראגרעס, און ווי בלאס קענען אט דעם הארבען לשון חערט די „פאנטאסטיק" פון פויל לעבע'ן!

נישט אומזיסט, אלזא, דרייט איצט איבער א געלעהרטע די דארווין-טעאריע און דערווייזט על פי שכל ה'ריגרעס, אז דער מענש שפרייזט צו פער'אפונג – פער'מאלפעט צו ווערען.

עס געהט דערצו אין אונזער תקופה, אין דער צייט, ווען צו שפאלטען קעפ איז א סך לייכטער, ווי – צפענצען מוחות!

בידנע, אויסגעמאטערטע, נערוועזע און ביינגעווארענע מענשליכע מוחות, וואס געפינען טרייסט אין חלשות און אין צערעמאניעס פון דיפלאמאטישע יום-טובים.

איינמאליגער פרוב
מיט פישינגער'ס שאקאלאדע
און דו קויפסט שוין נישט קיין אנדערע מעהר!
אייגענעם דעטייל-געשעפט נארוטאוויטשא 2 (דזשעלנא)

ביי אונזערע שוועסטער אין די קבוצות

א בעזוך אין ראשון לציון און שכונת בורוכוב

(ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט")

פון פראפ. נחום סלושטש

"Cherchez la femme" זוכט די פרוי (אלס אורזאך פון אלדאס גוטעס און בייזעס) זאגט דער פראנצויז. און נאך מעהר דארפט איהר זוכען די פרוי, וועלכע איז איצטאנד צוגעפאסט זיך צו דער אויפבויאונג פון ארץ ישראל. אהן א „עזר כנגדו" איז דאס הויז קיין הויז נים און דאס דארפס-לעבען אונ-מעגליך. און אזוי ווי יודישע פרויען קומען פון די שטעדט, איז זיי שווע-רער ווי אנדערע צוצופאסען זיך צו דעם שווערען לאנדווירטשאפטס-לעבען, וואס פאדערט אויסדויער, ערפאהרונג און גרויסע אנשטרענגונג.

די דאזיגע ערציהונג פון דער פרוי צום דארפישען לעבען האבען אויף זיך גענומען די קבוצות. אבער דארט איז די ערציהונג נישט ספעציעל פאר דער פרוי. א בעזונדערע אקערבוי-שולע פאר מיידלעך האט מען אויך געגרינדעט אין נהלל. עס זענען אבער פאראן ספע-ציעלע פערמעס פאר מיידלעך חלוצות אין לאנד. עס עקזיסטירען פיר א זעל-כע קבוצות-פועלות: די עלטסטע און די באקאנטסטע איז די קבוצה פון ראשון-לציון, וואס איהר פערמע גע-פינט זיך ביי נחלת יהודה.

די דאזיגע קבוצה האב איך בעזוכט שוין פריהער, בעת די ענערגישע פר צוזק האט זי געפירט. זי עקזיסטירט שוין זייט 5 יאהר און האט זיך גע-גרינדעט אויפ'ן באדען פון קרן קימת מיט זיין שטיצע. עס פיהלט זיך א בע-זונדערע צוגעוואוינהייט צו בעזוכען אזא מין ארבייטס-צענטער. די יונגע מייד-לעך, וועלכע בלייבען דארט צוויי יאהר ביז זיי לערנען זיך אויס אלע ארטען פעלד-ארבייט און פיהצוכט, ביהנען צוכט א.ד.גל. מאכען אנ'אויסגעצייכנע-טען איינדרוק. מייסטענס זענען עס בעלי-בתי'שע אדער אינטעליגענטע פריילייגס, וועלכע זוכען זייער אידעאל אין דער שווערער, אבער טייערער ארבייט.

די קבוצה עקזיסטירט, ווי געזאגט, שוין 5 יאהר. אין פערלויף פון דער צייט האבען זיך געביטען די חברות, אבער עס האט זיך געשאפען א טרא-דיציע פון פרויען ארבייט, פון א זיכע-רער אטמאספערע און פון אנ'אויסגע-צייכענטע צוזאמענלעבען. די חברות הא-בען געלעבט אין הערצליכע מיידלעך. ווייל זיי האבען קיין הייזער נישט גע-האט, אבער זיי האבען זיך געפרעהט דערמיט, וואס זיי האבען א גוטען שטאל, און זיי זענען געווען שטאלץ אויף זייע-רע קיה, אויף זייערע הינהנער. זיי האבען גאר אויסגעדריקט זייער בע-דויערן, וואס זיי קענען נישט מעהר אויפטאן, ווייל זיי האבען ווייניג לאנד, כאטש זיי האבען דורך זייער פלייס און ארבייט אויסגעגלייכט זייער ביו-דזשעט: דורך פערקויפען זריעה, שתילים (צווייגען צו פערפלאנצען), מילך און גרינס.

דאס מאל האב איך בעזוכט די קבוצה צוזאמען מיט א פריינד. מיר האבען דארט געפונען צוויי נייע אור-זאכען צו זיין צופרידען. ערשטענס, האט דער קרן קימת זיי צוגעגעבען נאך 26 דונאם לאנד צו די 25, וועלכע זיי האבען געהאט ביז איצט. איין חברה, א יונג שעהן מיידעל, האט אפילו ערקלערט, אז עס איז נאך ווייניג. אזא אפעטיט האבען זיי בעקומען, די מער פון געהעסא, בשעת זיי האבען דערשמעקט דעם ריח פון ארץ-ישראל-ערד.

א צווייטע, וועלכע האט אונז בעווי-זען דעם שטאל, האט אונז געזאגט, אז דאס יאהר זענען 5 קיה ערצויגען געווארען דורך זיי אליין. אזוי, אז זיי בעזיצען שוין א ווירטשאפט פון 13 קיה און פערקויפען אויך מעהר מילך. אין דעם הינהנער הויז געפינען זיך איצ-בער 500 הינער, אלע אויפגעהאדע-וועט אין דער פערמע.

וואס עס פעהלט נאך אלץ, איז: הייזער צום וואוינען און וואסער צום בעוואסערען. דאס וואסער, וואס זיי בעקומען פון נחלת-יהודה, קלעקט נישט.

אונזער בעזוך אין דער פערמע איז גראד אויסגעפאלען פרייטאג נאכמיטאג. ווי נאר עס איז געווארען שפעטליך, האבען אלע חברות אוועקגעלעגט די ארבייט און אנגעהויבען גרייטען זייער באד אק אויף שבת.

די, וואס פיהרט די רעכענונגען פון דער פערמע, האט מיר ערקלערט, דאס יעדע חברה גיט אויס אויף זיך צוזא-מען מיט קליידונג און קולטור-הוצאות (חברות, צייטונגען און אנדערע) 20 פיאסטער א טאג, דאס הייסט, אז זי גיט אויס 6 פונט א חודש און זיי שטרענגען זיך אן ארויסצונעהמען פון זייער ארבייט די דאזיגע סומע.

אינגאנצען צעהלט די קבוצה 20 מיט-גלידער. צווישען זיי געפינען זיך איצט אנ'ענגלישע פריילין, פאראיאהרען האב איך דארט געטראפען א פראנצויזישע פון שטראסבורג, אבער די מייסטען קו-מען פון רוסלאנד פוילען, פון רומע-ניען און פון ארץ ישראל גופא.

דער גוטער איינדרוק, וואס האט אויף מיר געמאכט מיין בעזוך אין דער מיידעל-קבוצה ביי ראשון-לציון האט מיך געטריבען נישט אפצולייגען מיין בעזוך אין א אנדער קבוצה, וועלכע געפינט זיך ביי דער שכונה בורוכוב נישט ווייט פון תל-אביב. א בעזונדערער אויטאבוס פיהרט פון תל-אביב צו רמת-גן און שכונת-בורוכוב, דער וועג איז ארום 5 קילאמעטער און פיהרט אי-בער נייע יודישע פארשטעדט. אומע-טום בעגעגענט מען גרופען נייע היי-זער צווישען די גערטנער. תל-אביב האט זיך אייגענטליך אויסגעשפרייט ביז צו דער בריק פון טייך ירקון. מיר געהען איבער דער בריק און די לאנד-שאפט ווערט שעהנער, בערגיג. געגענ-איבער אונז אין דער הויך ציהען זיך די הייזער פון רמת-גן. וועלכע גרענצט זיך מיט „שכונת-בורוכוב". דאס דער-פעל איז געבויט אויפ'ן באדען (67 דו-נאם) און מיט דער שטיצע פון קרן-קימת דורך א גרופע אידעאליסטען-סא-ציאליסטען, וועלכע האבען איהר גע-געבען דעם נאמען פון ערשטען טעא-רעטיקער פון פראלעטארישען ציוניזם, דעם פערשטארבענעם בער באראכאוו.

די אונגעפעהר 30 הייזער זענען געבויט פון ביידע זייטען פון א ברייטער גאס, דורך וועלכער מיר זענען צוגעקומען צו דער מעדעל-קבוצה. אין דער קבוצה געפינען זיך 26 חברות. דער קרן-קימת האט געגעבען ערד, א שטח פון איבער 80 דונאם. די קבוצה עקזיסטירט זייט 3 יאהר און צעהלט צווישען איהרע מיטגלידער א פאר דייטשע יודישע מעדלעך. די שטימונג איז אנ'ערנסטע און ארבייטס-זאמע. די ארבייט ווערט איינגעטיילט אין 5 סעקציעס. מען פראדוצירט דא בלומען – א שעהנער בויס. גרויס-ארטיגע רויזען בעשיינען דאס פעלד; די משתלה (פעקטען) ארבייט פלייסיג; 16 קיה געבען מילך און מען מאכט אויך קעז און פוטער; אין די 4 הינער-ביי'לעך געפינען זיך 380 הינער, וועלכע מען האט דא אויסגעהאדעוועט.

דער שטאל איז גוט ארגאניזירט, דאס פעלד גוט צוזאקערט. די חברות האב איך געטראפען ביי דער ארבייט, צושפרייט איבער דער פערמע. ביי דער בייט פון פארביגע בלומען זענען געשטאנען צוויי מעדלעך און האבען אנגעהויבען צו פליקען די בלומען; זיי האבען דערמאנט אין הייגע'ס בילד פון „פרויען און בלומען".. אויך דא האבען די יונגע פלייסיגע ארבייטע-רינס געוואוינט אין א האלץ-באראק און אין געלטען. איצט ענדיגט מען א גרויס הויז פון צוויי שטאק, וואס דער קרן-היסוד בויט פאר דער קבוצה: דארט געפינען זיך 6 גרויסע שלאפצימער, א לאנג עס-צימער און א ברייטע שעהנע טעראסע.

די רענאמירטע שולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ

7-קלאסיגע שולע
פון
פ. כאצענעלזאן
נאחומאב
נייגאס 6
צווישען נאוואמיעסקא און וואלאדניא.

עס ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען אין עלטער פון 7 ביז 14 יאהר
שילער און שילערינס.
א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פאר ענטוויקעלטע 6-יעהריגע קינדער. א גרויסער פראגראם פון העבראיש און רעליגיעזע יודישע לימודים. די למודי-קודש ווערען געלערנט
אונטער דער הנהלה און השגחה
פון בערי'המטעין אלטען למדן
ר' בנימין יעקב כאצענעלזאן.

ביי דער שולע עקזיסטירט פאר קינדערלעך פון 3 ביז 6 יאהר
א פרעבעל-שולע / Freblówka
פוילישע און העבראישע לירער און לייכטע געשפרעכען.
גימנאסטיק מיט מוזיק. רטמישע טענץ. האנד-ארבייט.
אנפאנגס-לעהרע פון לעזען, שרייבען פויליש און עברי (דאוונען).

נאכמיטאג-שולע 50% ביליגער.
נאכמיטאג-פרעבעלשולע.
679

איינשרייבונגען פון ר"ח אלול טעגליך פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7 אוונט.

„די געהיימנישען פון בודואר“

די מוראדיגע פערשפרייטונג פון פּאָרנאָגראַפישער ליטעראַטור און די מיטלען פון קאַמף געגען דער דאָזיגער פּלאָג.

(קאָרעספּאָנדענץ פון וויען)

אַ מאָל פלעגט די יוגענד מיט התלהבות לייענען אומלעגאַלע ליטעראַטור, הייגט לייענט זי אויך אומלעגאַלע זאַכען, אָבער אין אַ ביסעל אַנ'אַנדערן זין. בראָשורען וועגען די אויפגאַבען פון די פּאַרטייען, וועגען דער קאַטאַסטראָפע פון דער אַלטער וועלט ווערען אַרויסגעשטויסען פון מאַרק דורך מעהר אָדער ווייניגער אָפענער פּאָרנאָגראַפיע.

אין וויען ווערט דער דאָזיגער מין ליטעראַטור פערקויפט כמעט אויף אַלע רוגעס, אין אַלע צייטונגס - קיאָסקען, אין פיל ביכער-מאַגאַזינען. פערשטעהט זיך, אַז דער פערקויף קומט פאָר אין געהיים, מעהרסטענטהיילס ביינאַכט, פאַר די באַרען און נאַכט-לאָקאַלען.

אַזאַ פערקויפער קלייבט זיך אויס אַ קרבן, און שטעהט שוין פון איהם נישט אָפּ, ביידען יענער וועט קויפען, אָדער וועט דראָהען רופען פּאָליציי.

פרישענקע, באַר-וואַס פון דרוקעריי אַרויס... „געשיכטע פון מאַרקיז דע סאד“ „נייער באָקאַטשיאָ“, ליבעס אַוואַנטורעס פון מעסאַלינאַ“, 1001 נאַכט פון אַ קורטיזאַנע“, און אַט זעגען „סודות פון בודואַר“ 12-טע אויסגאַבע, מיט פּיקאַנטע אילוסטראַציעס.

די פערקויפער נוצען אַפט אויס די פערמיטלונג פון באַר-מעדלעך און מעדלעך פון די נאַכט-לאָקאַלען. ווען דער גאַסט איז שוין גענוג בעאַרבייט, רוקט איהם דאָס מעדעל אונטער אַזאַ ביכעל.

דאָס לעצטע... אין גאַנץ ווינען וועט איהר אַזעלכעס נישט געפינען. כ'וואָלט עס אויך קיין מאָל נישט פערקויפט, נאָר כ'מוז האָבען געלד. קויפט, ליבענקער!

און דער „ליבענקער“ קויפט, און צאָהלט אַזעלכע סומען, וואָס פאַר דעם געלד וואָלט מען געקענט בעקומען גאַנץ געטהעי'ן.

אַ חוץ די מאַרקיזען דע סאַר און די מעסאַלינעס, וועלכע ווערן שאַרף פערפאָלגט דורך דער זיטען-פּאָליציי, ווערט נישט ווייניג פּאָרנאָגראַפישע ליטעראַטור פערקויפט אָפען. זעהר גוט געהן די זשורנאַלעכלעך פון בעטויער'ען. בעטויער אַליין איז מיט אַנדערהאַלבען יאָהר צוריק ערמאָרדעט געוואָרען דורך אַ יונגענמאַן, וועלכער האָט אויף אַזאַ אופן געוואָלט נקמה נעהמען פאַר דעמאָראַליזירען די יוגענד, אָבער בעטויער'ס זשורנאַל ווערט ווייטער אַרויסגעגעבען דורך זייגע פריינד. די ספּעציאַליטעט פון'ם זשורנאַל זענען בודואַר-געשיכטען, פּיקאַנטע מעשיות, קופּלערישע אַנאָנסען און שיפרירטע קאָרעספּאָנדענץ פון פערליבטע. אויף די שפּאַלטען פון דעם זשורנאַל זוכען „עלטערע, אָבער גוט קאָנסערווירטע מענער“ בעקאַנטשאַפט מיט שעהנע יונגע פרויען, וועלכע ווייסען ווי צו גענייסען פון לעבען, און מיצי איז מודיע מריצ'ן, אַז איהר מאַן איז אַוועקגעפאָהרען און אַז זי וואַרט אויף איהם, מריצ'ן, אויפ'ן בעשטימטען אָרט אין דער שעה, געגען דער רעדאַקציע וועט רען פון צייט צו צייט פערפיהרט פּראָצעסען, אָבער די זאַך ענדיגט זיך געוועהנליך מיט נישטיגע געלד שטראָפען, אָדער מיט קאָנפיסקאַציע פון נומער, וועלכער איז זיך שוין לאַנג פונאַנדערגעגאַנגען.

צום דאָזיגען מין ליטעראַטור געהערען אויך די זשורנאַלען „וויען ביינאַכט“, „הומאָריסטיש בלאַט“ א. א. ווען די פּאָליציי פערמאַכט סוף כל סוף אַזאַ זשורנאַל, בעווייזט ער זיך איינגיכען אונטער אַנ'אַנדער נאָמען, מיט אַנ'אַנדער אַדרעס.

כאַראַקטעריסטיש איז, וואָס דער פערקויף פון די פּאָרנאָגראַפישע ביכער און זשורנאַלען ליגט אין די הענד פון די צייטונגס-פערקויפער, וואָס געפינען זיך אין רשות פון די האַקענקרייצלער. די היגע שוואַרץ-מאה'ניקעס האָבען זייערע צייטונגס-פערשפרייטערס, וועלכע טראָגען אפילו דעם האַקענקרייצלערישען צייכען – צוויי געקרייצטע האַקענס. זיי פערקויפען אויסשליסליך „זייערע“ צייטונגען און זשורנאַלען. און אַזוי ווי אויך די האַקענקרייצלערישע אויגאַבען זענען פאַרהאַן ווייניג בעלנים, רעוואַנזשירען זיך די צייטונגס-פערקויפער מיט פּאָרנאָגראַפישער ליטעראַטור. ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די פּאָרנאָגראַפישע אויסגאַבען ווערען זעהר אָפט געדרוקט אין די שוואַרץ-מאה'דיגע דרוקעריען. דער פערוואַלטער פון איינער אַזאַ דרוקעריי האָט אין געריכט אָפענהערציג ערקלערט, אַז אַזוי ווי זיין דרוקעריי ווערט באָיקאָטירט דורך די יודען-מאַסאָנען, קאָן זי זיך ראַטעווען נאָר דורך דרוקען „אומלעגאַלע“ ליטעראַטור. פּאָליטישער און מאָראַלישער קרעטיניזם געהען האַנד ביי האַנד. דאָס איז שוין אַ היסטאָרישער געזעץ.

* * *

די ערפאַהרונג האָט בעוויזען, אַז ריין פּאָליציייאישע מיטלען פון קאַמף מיט פּאָרנאָגראַפיע דערגרייכען נישט דעם ציל. מיט דער דאָזיגער אַנגעווייטהאָגיגער פראַגע האָבען זיך דאָס לעצטע יאָהר פערנומען סיי די רעגירונג, סיי דער פּאַרלאַמענט. אין פאָריגען יאָהר איז די פראַגע איבערגעגעבען געוואָרען אין אַ ספּעציעלע פּאַרלאַמענט-קאָמיסיע. דער געזעץ-פּראָיעקט פון דער רעגירונג, וועלכען די קאָמיסיע האָט געהאַט צו בעטראַכטען, זעהט פאָראויס ספּעציעלע שוואַרצע ליסטעס, אַ מין שאַנד-סלופּ, ווערק אָדער פּעריאָדישע אויסגאַבען, וואָס וועלען אַרויף אויף דער ליסטע, וועלען פערבאָטען ווערען פאַר מינדעריעהריגע (אונטער 18 יאָהר); אַ חוץ דעם וועט מען אַזעלכע אויסגאַבען נישט טאָרען אַנאָנסירען נישט אין צייטונגען, אַפישען, קיאָסקען, עפענטליכע ערטער א. אַ. וו. די אויסגאַבען וועט מען אויך נישט טאָרען פערשפּרייטען עפענטליך, שיקען דורך דער פּאָסט, דורך אַגענטען א. אַ. וו. דער געזעץ-פּראָיעקט לאָזט אַלזאָ דאָך איבער אַ הינטער - טירעל: דער עפענטליכער פערקויף ווערט פערבאָטען, אָבער אין געהיים וועט דער פערקויף דאָך קאָנען פאָר קומען. די ליבהאָבער פון בודואַר-געשיכטען“. 1001 נאַכט פון אַ קורטיזאַנע“ א. דגל. וועלען אַלזאָ ווייטער קאָנען בעקומען זייער געליבטען לעזעשטאָף, אַלא וואָס דען ס'וועט קאָסטען אַ ביסעל מייערער.

אַנ'ערנסטע געפאַהר איז דער געזעץ-פּראָיעקט פאַר פּעריאָדישע אויסגאַבען. אויב אַ צייטונג אָדער זשורנאַל וועט אין משך פון אַ יאָהר צייט אַריינפאַלען אין דער שוואַרצער ליסטע, וועט די גאַנצע אויסגאַבע געשטעלט ווערען צום שאַנד-סלופּ, און דאָס איז גלייך ווי דער טויט, ווייל ס'וועט פערבאָטען ווערען דער עפענטליכער פערקויף פון דער אויסגאַבע.

דאָ עפענט זיך אַ ברייט פעלד פאַר פּאַרטיי-נקמה. ס'וועט גענוג זיין, אַז אַ ריין פּאָליטישער אָדער פּאַרטייאישער אָרגאַן זאָל אָפּדרוקען עטליכע אַרטיקלען מיט אַ דרייסטען צוגאַנג צום געשלעכטס - פּראָבלעם. אַז די פּאָליטישע געגנער פונ'ם אָרגאַן זאָלען אויפהויבען אַ געשריי און פערלאַנגען מ'זאָל דאָס בלאַט אַרויפשטעלען אויף דער שוואַרצער ליסטע. אַלץ וועט זיין אָנגעלעגט אין די ריכטער, וועלכע וועלען די זאַך בעהאַנדלען. די רעגירונג לעגט פאָר צו בילדען אַ קאָמיסיע, אין וועלכער עס זאָלען אַריין פערטרעטער פון דער ליטעראַטור, קונסט, פערלעגער און וויסענשאַפט. אָבער ס'איז דאָך מעגליך, אַז אין דער קאָמיסיע זאָל זיך בילדען אַ רעאַקציאָנערע מעהרהייט, וועלכע וועט אָהן אַ פערדאַן זיך אָפּרעכענען מיט אויסגאַבען פון פיינדליכען לאַגער. די עסטרייכישע סאָציאַל - דעמאָקראַטישע פּרעסע, למשל, פערנעהמט זיך אָפט מיט דעם געשלעכטס פּראָבלעם, אַלס מיט איינעם פון די ברענענדיגסטע, וואָס שטעהט טאָג - טעגליך פאַר'ן פּעדאַגאָג און געזעלשאַפטליכען טוער. אַט דאָ קאָן מען די פּרעסע נעהמען אין די הענד:

— האַ, איהר פערנעמט אייך מיט פּאָרנאָגראַפיע? איהר דעמאָראַליזירט די יוגענד? זענט מוחל צום שאַנד-סלופּ!

שוין לאַנג, נאָך פאַר'ן קריג, האָט אין דייטשען רייכסטאָג אַרויסגערופען אַ ליידענשאַפטליכע דעבאַטע דאָס אַזוי גערופענע הייצע-געזעץ, דורך וועלכען די רעאַקציאָנערען האָבען, אונטער'ן מאַנטעל פון קאַמף פאַר ריינע זיטען, געוואָלט אָנטהון אַ מויל-האַלטער אויף דער ליטעראַטור און קונסט. דעמאָלט האָט דער בעריהמטער דייטשער הומאָריסטישער זשורנאַל „סימפּליציסימוס“ געבראַכט אַ שאַרפזיניגע קאַריקאַטור. אַ פעט אויסגעפּאַשטעטער חזיר שטעהט פאַר דער סטאַטוע פון ווענוס פון מילאָ און זאָגט: „וואָלסט זיך כאָטש צוגעדעקט מיט חזיר-האָר, די אונפערשעהמטע!“

טאַקע מיט חזיר-האָר — אין סימבאָלישען זין פון וואָרט — ווילען די רעאַקציאָנערען פון אַלע מינים, צודעקען די אמת'ע ווערק פון ליטעראַטור און קונסט. אונטער פּאָרנאָגראַפיע וועלען זיי פערו'עכענען ווערעקינד'ס „ערוואַכונג פון פריהלינג“, אָקטאַוו מירבאָ'ס „דער גאָרטען פון ענוים“, אַ גוטע העלפט פון אַנדרעיעוו'ס ווערק, זאָלאַ'ן, פלאָבער'ן. און וואָס נוגע דער ריכטיגער פּאָרנאָגראַפיע, וועלען זיי זיך צו איהר בעציהען פיל גינסטיגער. פערקעהרט, אַ סך פון זיי אונטערשטיצען אַפילו די פּאָרנאָגראַפיע, זעהענדיג אין איהר אַ בליץ-אָפּלייטער געגען די רעוואָלוציאָנערע שטרעבונגען פון דער יוגענד.

נ. ט-ן.

אַדאָרף פון ערוואַכענדע מאַדיאַרען

וואָס שטעהט פאַר'ן געריכט צוליב אַ פּאָגראָם אויף יודען.

אַנהויב חודש נאָוועמבער קומט פאָר אין אונגאַרן אַנ'אינטערעסאַנטער פּאָגראָם פּראָצעס. דער געוו. יודישער סוחר לעאָפּאָלד קאָניץ פון יאַס - אַקאַראַיענאַ האָט פערפיהרט אַ פּראָצעס געגען 237 איינוואוינער פון דעם זעלבען דאָרף, פון וועלכע ער פערלאַנגט אַ שאָדען-פערגיטיגונג אין דער גרויס פון 5 מיליאַרד קראָנען פאַר די היזקות, וואָס זיי האָבען איהם אָנגעטון בעת'ן פּאָגראָם.

לויט'ן בעשולדיגונגס-אַקט שטעלט זיך די זאַך פאָר אַזוי:

לעאָפּאָלד קאָניץ האָט געוואוינט אין יאַס-קאַראַיענאַ ביי טשאַלגאַק זייט דעם יאָהר 1888. ער האָט מיט די שכנים זעהר גוט געלעבט און איז אין גאַנצען דאָרף געווען בעליבט. אַזוי ווי ער איז געווען זעהר אַ פלייסיגער מענש און האָט בעשיידען געלעבט, האָט ער זיך אין משך פון יאָהרען ערוואָרבען אַ היבשען פערמעגען.

זיין זוהן, איישען, איז געווען אַ זעלנער אויפ'ן פראָנט און האָט מיטגעמאַכט די גאַנצע וועלט-מלחמה.

דעם 2-טען נאָוועמבער 1918 זענען די פויערים פון דאָרף פלוצלונג זיך צוזאַמענגעלאָפען פאַר קאָניצעס הויז, האָבען צושטערט און צורויבט אַלץ, וואָס האָט זיך דאָרט געפונען, אויפגעלאָדען אַלץ אויף פורען און עס אהיים געפיהרט צו זיך.

די רויבערייען האָבען געדויערט פון 8 פריה ביז 10 אַ זייגער אינאָווענד, אין די זשאַנדאַרמעריע האָט זיך געמאַכט נישט זעהענדיג; ערשט בעת דער זון, איישען, איז אַהיימגעקומען פון דער מלחמה און האָט געפאָדערט פון דער אָרטיגער מאַכט זיך אָנצונעמען זייער עולה, זענען די זשאַנדאַרמען געגאַנגען פון הויז צו הויז און כמעט אומעטום אויסגעפונען טיילען פון די צוגערויבטע זאַכען.

די זשאַנדאַרמעריע האָט דאַן איבערגעשיקט אַ בעריכט אין טשאַלנאָקער קרייז-געריכט איבער די דורכגעפירטע רעוויזיעס. פיל פויערים זענען גענומען געוואָרען אויף אַ פערהער, אַ סך האָבען זיך אויך אין זייער שולד מודה געווען. פונדעסטוועגען זענען זיי נישט בעשטראָפט געוואָרען, ווייל דער דאַמאָלסטדיגער יודישער נאַציאָנאַל-ראַט זאָל האָבען פערלאַנגט, צוליב דער אויפגערעגטער שטימונג אין לאַנד קעגען יודען, נישט צו פערפיהרען דעם פּראָצעס.

8 יאָהר האָט קאָניץ פערבראַכט אין בודאַפּעשט און האָט געלעבט פון דער שטיצע פון זיינע קרובים, ווייל דער פּאָגראָם האָט איהם פולשטענדיג רואינירט 1922 האָט ער זיך נאָך לאַנגע מי סוף-כל-סוף פערשאַפט אַנ'הלואה, איז צוריק אַוועק אין זיין דאָרף, פון דאָס ניי אויסגעבויט דאָס חרוב'ע הויז און האָט ווידער זיך גענומען צו זיין פריהערדיגע פרנסה.

דאַן האָט פלוצליגג דער בודאַפּעשטער פיהרער פון די „ערוואַכענדע מאַדיאַרען“ אַראָפּגעשיקט אין דאָרף אַריין אַ חברה פון זיינע „אַנהענגער“, וועלכע האָבען מיט באָמבעס ווידער אויפגעריסען דאָס הויז פונ'ם יודישען שענקער. קאָניץ איז צום צווייטען מאָל פערערימט געוואָרען און געמוזט אַנטלויפען פון דאָרף.

היות, ווי דאָס קעניגליכע אויבערשטע געריכט אין אונגאַרן האָט געגעבען די מעגליכקייט די פּאָגראָם געליטענע צו פאָדערען ענטשעדיגונג פאַר זייער שאָדען, האָט טאַקי דער יוד קאָניץ אָנגעגעבען אַ געוויסע ליסטע מיט די נעמען פון די פויערים, וועלכע האָבען צורויבט זיין פערמעגען.

צום פּראָצעס וועט זיך מוזען, אַלזאָ, שטעלען דאָס גאַנצע דאָרף איינוואוינער און דער פּראָצעס פערשפּרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאַנט, ווייל עס וועלען דאָ אויפגעדעקט ווערען די מיאוסע מעשים פון די אונגאַרישע פּאָגראָמשטשיקעס, די „ערוואַכענדע מאַדיאַרען“.

פערצאָלונגען. פערזיכערונגען. מאַגאַזינירען

שאַראַדע-ווינקעל.

I.

דאָס ערשטע נעהמט מען פאַלס רפואה, כאָטש ס'איז אָפט בימער. דאָס צווייטע איז אַ געריכט אין אַ פרעמדער שפּראַך. דאָס דריטע איז אַ פּאָפּולערער ספּאָרט. צוזאַמען איז עס אַ נאָמען, וואָס ווערט איצט אָפט דערמאָהנט.

פּרעמיעס:

2 בילעטען אין „סטאַר“

2 בילעטען אין קינאָ „קאַסינאָ“.

שאַראַדען-ווינקעל
קופּאָן 1

II.

פון פאָלגענדע זיבען צוזויפשטעלען 5 ווערטער בעדייטען:

1) אַ מזרח-נאָמען,
2) אַ לאַנד אין אַמעריקאַ,
3) אונזער אַ מיטאַרבייטער, געלייענט פערקעהרט,
4) אַ צייט-שטח,
5) אַ דייטשער ביינאָמען.

די ערשטע און די לעצטע בוכשטאַבען פון די ווערטער, געלייענט פון אויבען אַראָפּ, וועלען געבען אַ נאָמען, וועלכער איז בעקאַנט יעדען לעזער פון „נייעם פאָלקסבלאַט“.

די זילבען זענען: אר–באג–גען–זע–טי–רען–שים–נא ני–ע–רעג–רא–ריי

פּרעמיעס:

2 בילעטען אין „רעדוטאַ“.
2 בילעטען אין „לונאַ“.

צו די לעזונגען דאַרף ווערען צוגעלעגט דער קופּאָן, איינער, אָדער ביידע. די לעזונג קאָן אָפּגעגעבען ווערען ביז דינסטאָג, ד. 12. ד. ח.

שאַראַדען-ווינקעל
קופּאָן 2

ANGIELSKA HERBATA
SIBUNION

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
אונעהרליכע קראַנקהייטען. ספּעצ. לונגען און האַרץ-קראַנקהייטען בעשטראַלונגען מיט קונסטליכע בערג-זון.
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג. 137

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32.
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. 839
היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָווענד

בענקשאַפט נאָך א פריינד

(שטריכען און בעמערקונגען)

פון

ש. י. סטופּניצקי

וקנה לך חבר, קויף דיר א פריינד איז אַמאָל געזאָגט געוואָרען. אין יענע אַלטע צייטען, ווען דאָס לעבען האָט זיך אָפּגעשפּילט אין אייגענעם קרייז פון דאָרף פון קליין שטעטעל, האָבען מענשען נאָך געהאַט פריינד. דאָס דאָרף, דאָס קליינע שטעטעל האָט איבערהויפּט געהאַט קולטור, אַלץ, וואָס עס איז געשאַפען געוואָרען אויפ'ן געביט פון גייסט, פון פילאָזאָפיע, פון רעליגיע, איז אַלץ געוואָרען געשאַפען אין דער שטילער איינזאַמקייט, אין דער אייגענער סביבה, אין קליינעם שטעטעל. דאָרט האָבען מענשען אויך געהאַט חברים, פריינד. מיט וועלכע מען האָט זיך האַרציג דורכגערעדט, פערטרויט די אינטימסטע ענינים און געפונען טרייסט אין א נויט.

היינט איז דאָס לעבען קאָנצענטרירט אין דער גרויסער שטאָט, וועלכע איז רייך מיט אַלע מינים ערפינדונגען, פערגעניגענס, זי איז רייך און שטאַרק מיט איהר ציוויליזאַציע, אָבער קיין קולטור איז זי נישט מסוגל צו שאַפען. אויף דעם געביט זויגט און דערנערט זי זיך פון דער ירושה, וואָס דער מדבר, דאָס דאָרף, די אַלטע קליינע שטאָט האָט איהר געלאָזען. אין דער גרויסער שטאָט האָט מען טויזענדער בעקאַנטע, אויף יעדען טריט און שריט מוז מען ציהען דעם הוט און גריסען, — אָבער קיין פריינד האָט מען נישט. קיינער ווייסט נישט, ווי עס לעבט זיין שכן, ווי עס זעהט אויס ביים צווייטען אין האַרצען, קיינער אינטערעסירט זיך נישט און קיינער האָט אויך דערצו קיין צייט נישט. „ברויט און פערוויילונג" – איז געבליבען דער לאָזונג פון דער גרויסער שטאָט, אַנדערע ענינים בלייבט נישט קיין צייט. דער מענש אין דער גרויסער שטאָט פילט זיך דערפאַר איינזאַם, פערלאָזען, עלענד. אויף אָפּצוהעלפען די נויט פון דעם גרויס-שטאָטישען מענשען איז א סוחר אין טשיקאַגאָ פאול האַרי געפאַלען אויף א המצאה צו גרינדען א פעראיין פון פריהשטיק-עסער און די המצאה איז געווען בעשערט צו ווערען דער אָנהויב פון א נייער עטישער בעוועגונג, וועלכע האָט זיך פערשפּרייט איבער גאַנץ אַמעריקא און האָט זיך איצט אויך אַריבערגעכאַפּט קיין אייראָפּא.

די המצאה איז געווען, ווי יעדע גרויסע ערפינדונג, זייער איינפאַך. הער פאול האַרי האָט פאָרגעלייגט, אַז די סוחרים זאָלען צוזאַמענקומען צום פריהשטיק אין א בעשטימטען רעסטאָראַן. צוויי מענשען זעצען זיך אַוועק ביי א טישעל, טרינקען א גלאָז קאַווע און פערפיהרען א שמועס. פון אָנהייב רעדט מען נאַטירליך פון געשעפט. אַזוי אַרום ווערט מען בעקאַנט. אויף מאָרגען רעדט מען שוין פון היימישע ענינים און ווען מען איז א גאַנצע 8 טאָג אָפּגעזעסען צוזאַמען א שעה צייט און פערבראַכט, איז מען שוין געוואָרען בעפריינדעט. די צווייטע וואָך זעצען זיך די ביידע פריינד צום טיש מיט צוויי פרעמדע מענשען. זיי זיצען ווידער אָפּ יעדער בעזונדער א אַכט טאָג מיט א פרישען מענשען, מען פערברענגט, מען שמועסט און מען ווערט ווידער בעפריינדעט. אַזוי דרייט זיך עס אין קרייז, יעדע וואָך טרעפט מען זיך מיט א פרישען מענשען, מיט וועלכען מען קען רעדען אינטים, — ווייל מעהר ווי צוויי מענשען טאָרען ביי איין טישעל נישט זיצען. און ווען עס זיצען צוויי און קיין דריטער טאָר נישט צוקומען, מוז סוף כל סוף קומען צו א אינטימערע בעציהונג, מען מוז ווערען אָפענהערציג, געווינען צוטרוי און אויסגיסען דאָס, וואָס דריקט איינעם אויפ'ן האַרץ.

א נאָמען האָט דער קלוב בעקומען זייער א איינפאַכען: „ראָטאַרי קלוב" האָט ער געהייסען. דאָס בעדייט דרייען, בעוועגען, צוליב דעם, ווייל די מיטגלידער האָבען זיך געהאַלטען אין איין בייטען, בעוועגען זיך, מיט וועמען מען האָט איין וואָך געפריהשטיקט און פערבראַכט, האָט מען זיך שוין די צווייטע וואָך נישט געטאָרט זעצען צום טיש. אויף זיין אָרט האָט געמוזט קומען א צווייטער. אין גאַנץ אַמעריקא זענען באַלד געשאַפען געוואָרען אַזעלכע קלובען, פון וועלכע די מיטגלידער האָבען געהערט נישט דוקא צום סוחרישען קלאַס. עס זענען געווען מענשען פון די פערשידענסטע בערופען, וועלכע האָבען אויף דעם אופן געזוכט און געפונען פריינד. די בעוועגונג וואָלט אפשר געבליבען אַן אַמעריקאַנער שפּיל און וואָלט קיין גרויסע בעדייטונג נישט געהאַט. עס האָבען זיך אָבער געפונען מענשען, וואָס האָבען דער שייגער פאָרם געגעבען אויך א טיפערען אינהאַלט. דער נייער אינהאַלט וואָס איז געוואָרען אַריינגעלעגט אין די קלובען, וועט ביי אונז הייסען, סאָציאַלע הילף. איז אָבער מעהר און ווייניגער ווי דאָס. עס איז נישט קיין צדקה, נישט קיין אונטערשטיצונג אין מאַטעריעלען זין, מיט וועלכע די קלובען פערנעמען זיך. דאָס איז מעהר פערזענליכע דינסט אין אינטערעס פון דער געזעלשאַפט. א מיטגליד פון דעם קלוב האַלט פאַר זיין חוב צו געבען די מעגליכקייט אָרימע קינדער זאָלען געניסען פון דער שיינער נאַטור, זאָלען אָטעמען פרישע לופט. ער האַלט דערפאַר פאַר זיין חוב פון צייט צו צייט פערזענליך זיי אַרויסצופיהרען אויף זיין אויטאָמאָביל אויפ'ן לאַנד און מיט זיי דאָרט א טאָג פערברענגען. געוועהנליך געפינען זיך עטליכע אַזוינע חברים געמיינזאַם ביי דער אַרבייט און די פריינדשאַפט, וואָס מען האָט געשלאָסען ביים פריהשטיק-טיש, ווערט ווייטער געשפּינען און אַנטוויקעלט ביי גוטע מעשים.

היינט געפינען זיך 2000 אַזעלכע קלובען אין 28 מדינות. די בעוועגונג האָט זיך שוין אַריבערגעכאַפּט קיין אייראָפּא. אין ציריך אין דער שווייץ איז געגרינדעט געוואָרען א צענטראַלע פאַר אייראָפּא. מען קען נאַטירליך קריטיקירען די בעוועגונג, מען קען געוועינען, אַז זי האָט קיין נייעס נישט אויפגעטון, אַז אַזעלכע געמיינזאַמע פריהשטיקען האָבען שוין געפראַוועט די אַלטע אויפּיים, אַז דאָס איז אַן אָפּקלאַנג פון אַלטען קאָמוניזם אין די פרימיטיווע צייטען. דאָס איז אָבער אַלץ נישט קיין בעוויז געגען דעם טיפען אמת וואָס שטעקט אין די קלובען, אַז דער גרויס-שטאָטישער מענש פיהלט זיך איינזאַם פערלאָזען און ער בענקט נאָך א פריינד. און דאָס גיט איהם דער קלוב.

Dr. med.

EYCHNER Jakób

Aleja 1-go Maia16, Tel. 11-24

אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 6–7, זונטאָג פון 3–4

מיין בעזוך אין קאַרלסבאַד און פּראַג

ריזע-בילדער פון דר. א. גינזבורג

אויף מיין וועג פון ארץ-ישראל קיין פוילען בין איך דורכגעפאָהרען טשעכאָ-סלאָוואַקיען. דאָס איז געווען דער קירצעסטער וועג. זייענדיג דאָרטען האָב איך זיך אָפּגעשטעלט אין קאַרלסבאַד און אין פּראַג.

קאַרלסבאַד איז פאַר מיר נייטיג אינטערעסאַנט אַלס דאָקטאָר. איך האָב אַליין, מיט מיינע אייגענע אויגען, בעוואָלט זעהן דעם בעריהמטען קוראָרט, וואו טויזענדער און צעהנדליגע טויזענדער מענשען קומען יעהרליך פון אַלע וועלט טיילען זיך צו קורירען. איך האָב זיך אַזוי פיל אָנגעהערט פון קאַרלסבאַד און קאַרלסבאַדער קוראַציעס, אַז איך האָב געוואָלט וויסען אין וואָס איז נעמליך בעשטעהט איהר גבורה.

פּראַג ווידער איז פאַר מיר געווען אינטערעסאַנט פון א יודישען שטאַנדפּונקט. מיר האָט זיך געוואָלט זעהן פּראַג, די בעריהמטע פּראַג, די אַלטע פּראַג, די פּראַג פון די גרעסטע רבנים און גאונים, די פּראַג, וואָס האָט פערנומען אַזאַ חשוב'ן פּלאַץ אין דער יודישער געשיכטע פון אייראָפּא. איך האָב געוואָלט זעהן פּראַג מיט איהר בעריהמטע „אַלט-ניי" שוהל, מיט איהר בעריהמטען אַלטען בית-עולם אויף וועלכען עס ליגט אויך דער מהר"ל, דער אָריגינעלער פערפאַסער פון „גולם"..

איך האָב זיי ביידע געזעהן, און האָב זיך אין ביידען שטאַרק אַנטוישט...

די גבורה פון קאַרלסבאַד ליגט נישט אין די וואַסערען איהרע, וואָס מען טרינקט. א ביסעל „טרינק-סאָדא" אין א גלאָז וואַרעמע וואַסער, דאַרף, על-פי-שכל, נישט ווייניגער און נישט ערגער ווירקען... עס ליגט אויך נישט אין די בעדער, וואָס מען נעהמט. א וואַרימע וואַנע קאָן אין דער היים אויך נישט שאַדען. און זי קאָן ברענגען נוצען ווען מען נעהמט איהר רעגעלמעסיג, אין א בעשטימטער צייט און פון א בעשטימטער טעמפּעראַטור.

נישט אין דאָזיגע ביידע זאַכען ליגט די גבורה פון קאַרלסבאַד. איהר גבורה ליגט אין איהר אַלטער טראַדיציע, אין דעם גלויבען, וואָס האָט זיך אויפגעאַרבייט אין איהר היילונגס קראַפט. מענשען גלויבען, אַז דאָרטען וועלען זיי געזונט ווערען, אַז דאָס וואַסער היילט, אַז די בעדער זענען א רפואה שלימה, און וואָס איז נאָך שטאַרקער פאַר'ן גלויבען? דער גלויבען ווירקט, דער גלויבען העלפט, בפרט די, וואָס זענען היסטעריש און „נערווען-אויסגעמאַטערט". אויף ווי לאַנג? דאָס איז שוין אַן אַנדער פראַגע, אָבער דערווייל העלפען זיי זיך בעסער. און דאָס איז שוין אויך א געווינס. פיל ווייניגער פון דאָזיגען טיפּ קראַנקע געווינען די אמת'ע קראַנקע. די אָרגאַניש-קראַנקע, די וואָס ליידען פון האַרץ, פון לעבער אָדער פון די נירען.

די גאַנצע „קוראַציע" איז א מין רעליגיעזע צערעמאָניע. דער זינדיגער (דער קראַנקער) קומט צום כהן (צום דאָקטאָר), און דער כהן פערשרייבט איהם א גאַנצען צעטעל, ווי ער זאָל זיך נוהג זיין און וואָס ער זאָל טון. כמעט אַלע חולאים קריגען דעמזעלבען צעטעל. פר הער טרינקט מען איין סאָרט וואַסער און דאַן א צווייטען – און שפּעטער א דריטען. דער חילוק פון די וואַסערען איז א קליינער; איינער איז אָדער א ביסעל הייסער ווי דער צווייטער, אָדער ענטהאַלט א קערנדעל מעהר טרינק-סאָדא. די דאָקטוירים ווייסען עס און זיי זאָגען עס, אָבער די צערעמאָניע ווערט דורכגעפיהרט. דאָס זעלבע איז מיט די בעדער: דער חילוק צווישען זיי איז א גאַנץ קליינער.

פאַר וואָס טוען עס די דאָקטוירים? דאָס איז א פראַגע, אויף וועלכע ס'איז שווער צו ענטפערען. מאַנכע פון זיי, צווישען זיי גאַנץ געבילדעטע און ערנסטע מענשען, גלויבען אַליין אין דעם. זיי האָבען זיך אַליין איינגעלעבט און איינגעגלויבט אין די צערעמאָניעס. אַנדערע ווידער האַלטען אָן דעם שפּיל פון פּרנסה וועגען. וואָס טוט נישט א מענש צוליב פּרנסה? איך האָב גערעדט מיט עטליכע פון זיי און האָב זיי „אַריינגעקיבעצט", מאַנכע פון זיי האָבען געלאַכט; אַנדערע ווידער האָבען זיך געפונען בעליידיגט און האָבען מיר געוואָלט איבערצייגען אין דער היילונגס-קראַפט פון די וואַסערען... טרינקען עטליכע גלאָז וואַרעמע וואַסער דורכ'ן טאָג קאָן נישט שאַטען; אין מאַנכע פאַלען קאָן עס זיין זעהר נוצליך, אָבער צו וואָס דוקא קאַרלסבאַדער וואַסער און צו וואָס די אַלע צערעמאָניעס?

זיבען א זייגער אין דער פריה הויבען אָן די חולאים צו שפּאַצירען צו די ברונעמער. יעדער טראָגט מיט זיך א גלאָז אָדער א קריגעל. די שטאָדט מוזיק שפּילט, און די חולאים שפּאַצירען צום טאַקט. די פּנים'ער זענען ערנסטע. מיט די קריגלעך אין די הענט, זעהען זיי אויס ווי די פרומע יודען מיט זייערע אתרוגים און לולבים אום הושענא רבה... מען געהט צו א געוויסען דינסט... פר הער טרינקט מען וואַסער פון איין ברונעם; אין פופצעהן מינוטען שפּעטער טרינקט מען פון א צווייטען ברונעם, דאָס זעלבע וואַסער, נאָר א ביסעל וואַרימער, נאָך דעם דאַרף מען וואַרטען פון א האַלבע שטונדע ביז א שטונדע, און דאַן עסט מען פריהשטיק. דאָס זעלבע ווערט ווידער האַלט פאַר מיטאָג און פאַר אָוונדברויט.

דער פּועל יוצא דערפון איז, אַז דער אַפּעטיט ווערט פערשאַרפט און די מענשען דאָרט, די חולאים, מייסטענס אַזעלכע, וואָס זענען קראַנק געוואָרען פון עסען צופיל, פרעסען ווי נישט א ן זיך... איך האָב נאָך אין ערגעץ נישט געטראָפען מענשען, וואָס זאָלען עסען אַזויפיל, ווי עס ווערט געגעסען אין קאַרלסבאַד. מען עסט נישט, — מען שטאָפּט זיך. מען עסט פיר מאָל אין טאָג און יעדעס מאָל מעהר ווי מען בעדאַרף. אמת טאַקע, יעדער חולה קריגט א „דיעטע", אָבער זייערע „דיעטען" היטען זיי אָפּ נאָכ'ן עסען...

צווישען די צעהנדליגער טויזענדער שפּאַצירער מיט די קריגלעך, האָב איך געטראָפען א גרויסען פּראָצענט פון אונזערע אחינו בני ישראל. פיל גרעסער, ווי עס האָט געדאַרפט אויסקומען אויף אונזער חשבון.. מיר זענען א פאָלק פון חולאים, איבערהויפּט פון היסטעריקער און נערווען-מידע יעדער איינער פון אונז האָט עפּעס א „מיחוש". קומענדיג אין קאַרלסבאַד און בעטראַכטענדיג דעם יודישען עולם, מוזט איהר נישט ווילענדיג קומען צום שלוס, אַז מיר זענען א צובראָכען פאָלק, א פאָלק, וואָס ווערט פיזיש און גייסטיג דעגענערירט...

און צווישען די יודישע חולאים האָב איך הויפּטזעכליך בעמערקט צוויי גרופּען: די גראָב-בייכיגע, דריי גאָראָנדיגע מאָדעס פון איין זייט און לאַנגע דאַרע בלאַסע, באַפּאיות'טע און באַבערדעלטע פון דער צווייטער זייט!

אָבער ווי גרויס מיין אַנטוישונג זאָל נישט געווען זיין מיט קאַרלסבאַד, איז זי געווען פיל, פיל גרעסער מיט פּראַג.

אין פּראַג האָב איך געזעהן, ווי אַזוי א פאָלק הויבט אָן אונטערצוגעהן און אָבצושטאַרבען. און נישט סתם א פאָלק, וואָס איז מיר פרעמד און אומבעקאַנט, נאָר מיין פאָלק, דאָס פאָלק וואָס איז מיר אַם נעהנטסטען.

נאָך מיט הונדערט יאָהר צוריק האָט זיך פּראַג גערעכענט פאַר איינע פון די גרעסטע קהלות אין אייראָפּא. די „רבנות" פון פּראַג האָט זיך גערעכענט פאַר איינע פון די גרעסטע, דאָרטען זענען געווען אַזעלכע רבנים ווי ר' יחזקאל לאַנדאַו, דער מחבר פון „נודע ביהודה", ר' שלמה הכהן ראַפּאַפּאָרט, שוין נישט רעדענדיג פון די פריהערדיגע רבנים, ווי דער מהר"ל. דאָרטען האָבען געלעבט און געווירקט די „מייזעלס", די פּראַגער מייזעלס.

און איצטער? איך האָב דאָרטען נאָר געפונען – א בית-עולם און א מוזעאום..

איך האָב בעזוכט דעם אַלטען בית-עולם. ער פערמאָגט נאָך איצטער צוועלף טויזענד מצבות. א גרויסען טייל פון דעם בית-עולם האָט די שטאָדט צוגענומען כדי דאָרטען צו מאַכען א גאַס. אַן אַלטער בית-עולם, וואָס איז שוין מעהר ווי הונדערט יאָהר געשלאָסען, אַלץ אַלטע מצבות וואָס מען קען קוים לייענען זייערע אויפשריפטען. איין מצבה געפינט זיך דאָרטען וואָס איז טויזענד יאָהר אַלט. שוין מיט טויזענד יאָהר צוריק איז געווען א יודישער בית עולם אין פּראַג.

ביים בית-עולם געפינט זיך א מוזעאום פון יודישע אַלטערטימליכקייטען, אָבער אויך דער בית-עולם איז נישט מעהר ווי א מוזעאום... איהר מוזט בעצאָהלען איינטריטס-געלד. איך האָב בעצאָהלט דריי קראָנען: איין קראָנע פאַר'ן בעזוכען דעם מוזעאום און צוויי קראָנען פאַר'ן בעזוכען דעם בית-עולם...

איך בין נישט געווען דער איינציגער. עס זענען יענעם טאָג געווען נאָך א הונדערט מענשען א חוץ מיר. אַלץ פרעמדע יודען פון פוילען, פון ליטא, פון דייטשלאַנד און פון אַמעריקע. אַלע האָבען געדאַרפט בעצאָהלען. די פּראַגער יודען, דאָס ביסעל וואָס איז נאָך געבליבען, „מאַכען א לעבען" פון זייער אַלטען בית-עולם...

איך האָב בעזוכט די „אַלט-ניי" שוהל. פאַרוואָס מען רופט איהר מיט דעם דאָזיגען נאָמען ווייס איך נישט. איך נעהם זיך נישט אונטער איהר צו בעשרייבען: זי איז קליין, שמאָל, הויך און פינסטער, מיט שמאָלע, לאַנגע פענסטער. אין גאַנצען מאַכט די שוהל א שווערען איינדרוק. דאָ פלעגט אַמאָל אַ נ'אָרים פאָלק זיך אַריינכאַפּען, פערגיסען ביטערע טרעהרען אויף זייערע צרות און זיך טרייסטען מיט די טרערען. דאָ פלעגט זיך דאָס זעלבע אָרים פאָלק פערבעהאַלטען און פערריגלען אום זיך אויסצוהיטען פון שונא. דאָ געפינט זיך דער שטוהל פון רבי'ן מהר"ל, פון דעם מענשען, אַרום וועמעס נאָמען אַזוי פיל וואונדער און אַזוי פיל וואונדער-מעשיות האָבען זיך אַרומגעוועבט.

און איצטער? — איצטער איז עס נישט מעהר ווי א מוזעאום. איך האָב געמוזט בעצאָהלען צוויי קראָנען איינטריטס געלד.. איינטריטס-געלד פאַר וועלען א קוק טון אויף א „מקום קדוש"!

א יודישער יונגערמאַן, וועלכער האָט אין מיר גלייך דערקענט א „פרעמדען", האָט זיך אונטערגענומען צו זיין מיין פיהרער. ער האָט נעביך געוואָלט א פאַר קראָנען, איך האָב זיך געלאָזען פון איהם פיהרען. מיר האָט זיך געוואָלט פערפיהרען מיט איהם א געשפּרעך וועגען די יודען אין פּראַג.

„וויפיל יודען געפינען זיך אין פּראַג?" פרעג איך איהם.

„דרייסיג טויזענד". ענטפערט ער מיר. „אָבער זיי זענען שוין מעהר קיין יודען נישט. אמת'ע יודען זענען דאָ אפשר א פאַר הונדערט. די איבריגע אינטערעסירען זיך מעהר נישט מיט יודען אָדער יודישקייט".

„רעדט מען דאָ יודיש?" פרעג איך ווייטער.

„ניין". ענטפערט ער קורץ און שאַרף.

„לייענט מען דאָ יודישע ביכער אָדער העברעאישע צייטונגען?" פרעג איך.

„ניין". ענטפערט ער ווייטער. „מען לייענט דאָ נישט יודיש און נישט העברעאיש".

אָבי זיי רייסען זיך, די „יודישיסטען" און די „העבראַאיסטען" וועגען דער בכורה. זיי זעהען נישט, אַז ביי זיי ביידען ליגט דער חלף איבער'ן האַלז...

עס ווערט חרוב א וועלט, א יודישע וועלט, און קיין נייע ווערט נישט אויפגעבויט אויף איהר פּלאַץ.

איז דאָס די ענדע?

טרעגער פון א נאציאנאלער אידעע

אדער פשוט'ע רוצח'ים?

א קאפיטעל געשיכטע פון די יודען-שחיטות אויף אוקראינע, א בייטראג צו דער ערמאר-דונג פון פעטלורא'ן

פון דיאנעא

דער גרויזאמער קאפריז פון דער געשיכטע האט צוגובונדען אין איין קניפ דעם דניעפר מיט דער סענע, דעם ציוניזם מיט דער קאזאקער „סעטש" (דאס צענטראל ארט פון די קאזאקען-מחנות) דאס האט געמאכט די טראגעדיע אויפ'ן סען-מישעל-בולוואר. די אוקראינישע בלעטער רעדענדיג וועגן פעטליורא'ן, בעמיהען זיך איהם אפצוגרעניצען פון די יודישע פאגראמען און דערזעלבער צייט ענטוויקלען זיי דעם פאלגענדען געדאנק:

די פאגראמען פונ'ם 20-טען יאהרהונדערט זענען אפשר א טרויריגע ערשיינונג. נאר זיי זענען לאגיש אומפערמיידליך, פונקט ווי ס'זענען געווען די יודישע שחיטות אין 17-טען יאהרהונדערט פאר כמעלניצקי'ן, אדער פאר גאנטע'ן, זשעלעזניאק אדער מלכיצדק יאווארסקין אין 18-טען יאהרהונדערט. די זאפאראזשצעס האבען זיך נוקם געווען, ווי זיי האבען עס געקענט, פאר'ן בעליידיגטען נאציאנאלען כבוד און געפיהל, פאר זייער בעליידיגטער אמונה און פאר דער צוטראטענער פרייהייט. דאס וואס איז געווען אין 17-טען יאהרהונדערט איז אויך געווען אינ'ם 20-טען.

אזוי דערצעהלט מען אונז, און דערביי סטרופט מען זיך אויף די היסטאריקער פון דרום רוסלאנד. די אוקראינער היסטאריקער בויען זייערע בעהויפטונגען און אויספיהרונגען אויף א רייהע אילוזיעס. וואס די צענטראלע פון זיי איז די אידעאליזירונג פון דער זאפאראזשער סעטש. אבער א רוהיגע אויספארשונג וועט אונז בעווייזען, אז די „זאפאראזשער סעטש", איז קיינמאל ניט געווען קיין פעסטונג פון פראוואסלאוויע, ניט קיין פערטיידיגערין פון דער פרייהייט און ניט קיין טרעגערין פון דער נאציאנאליטעט א. א וו.

ווען קרים האט אין 1601 יאהר זיך נעקלאגט פאר פוילען אויפ'ן אנפאל פון די קאזאקען, וועלכע האבען פערנומען א געביט, וואס האט נאמינאל געהערט צו פוילען, האט דער געזאנטער פיאסאטשינסקי ערקלערט, אז דאס פרייע פאלק, וואס האט געלעבט אין דער וויסטע — זענען ניט קיין פאליאקען. ס'זענען צווישען זיי פאראנען אפילו פוילישע אונטערטאנען נאר ס'זענען דא אויך מאסקאווער. וואלאכען, טערקען, טאטארען און יודען און זיי רעדען אויף פערשידענע לשונות.

דער לעזער קען זיך פערוואונדערן: „יודישע זאפאראזשצעס"? אבער צווישען דער אוקראינישער שליאכטע זענען דא פיל פאמיליעס, וואס שטאמען פון יודען-משומדים, וועלכע זענען אמאל אנטלאפען אין דער „סעטש" (קרזשאנאווסקיס, הערצידיקס, גארציס, הערץ-ווינגנאראדסקי א. אנד) ביי אזא פערשידענארטיקען נאציאנאלען צוזאמענשטעל פון דער סעטש, וואלט געווען מאדנע צו זוכען דארט א נאציאנאלע אידעע. ניט נאר דורכשניטליכע פעטשעוויקעס, נאר אפילו פיל פון די בעוואוסטע פיהרער האבען ניט געקענט רעפרעזענטירען די נאציאנאלע אידעע, ווייל זיי זענען אפילו ניט געווען קיין אוקראינער: נאליוואיקא צ. ב. איז געווען א וואלאך און לאבאדא — א מאסקאל.

די זאפאראזשצעס זענען ניט געווען קיין פערטיידיגער פון דעם בעליידיגטען פראוואסלאוונעם קלויסטער, ווייל בעת זייערע אנפאלען פלעגען זיי גלייך חרוב מאכען די יודישע שוהלען, די קאטוילישע קלויסטערס און די פראוואסלאווע צערקוועס. כמעלניצקי צ. ב. האט צוזאמען מיט זיין פערבינדעטען סוגאי ביי גענומען לעמבערג, וואו ס'געפינט זיך דער פראוואסלאווגער קלויסטער פונ'ם הייליגען יורי, דעם קאזאטשען פאטראן. וואס ווערט געאכטעט פון אלע קאזאקען. די זאפאראזשצעס האבען גענומען ראבירען דעם קלויסטער און די וואס האבען זיך דארט בעהאלטען, דער איגומען (עלסטער פון קלויסטער) האט זיי דערמאנט, אז זיי זענען אויך פראוואסלאווגע, נאר זיי האבען געשריגען:

„מיר ווילען ניט דיין גלויבען, גיב אונז דיין געלד", זיי האבען געפייניגט דעם איגומען מיט פייער, כדי ארויסצובעקומען פון איהם, וואו ס'געפינען זיך די רייכטימער פון קלויסטער. זיי האבען צוהאקט קייטען, אויסגעווארפען טרומנעס, ארויסגעריסען פון די מויטע זייערע קליידער און אליין זיי אנגעטון. זיי האבען ארויסגענומען די צירונג פון דער הייליגער איקאנע, פונם הייליגען יורי און זענען דערנאך אוועק אויסשרייענדיג: פראשטשאי, הייליגער יורי! (ציטירט פונם רוסישען היסטאריקער קאסטאמאראוו: „באגדאן כמעלניצקי" ז. 234).

אויב אזעלכע סצענעס זענען פארגעקומען אין עם געאכטעטסטען קלויסטער, קען מען זיך פארשטעלען, ווי אזוי זיי האבען זיך געפיהרט אין אנדערע פראוואסלאווע צערקוועס. די זאפאראזשצעס זענען ניט געווען קיין פערטיידיגער פון דער פאלקס-פרייהייט, זיי האבען געטראכט נאר וועגען זיך, וועגען זייער רעכט, וועגען דעם צו שאפען זיך מיטלען אויף הוליען. באגדאן כמעלניצקי האט געשלאסען אנ'אפמאך מיט די קאזאקען אנצופאלען אויף פוילען, צוזאגענדיג זיי א רייכען רויב, ד. ה. געפאנגענע. דער אנפאל איז ניט געלונגען און כדי צו בערוהיגען יעם אויפגערעגטען טוגאן בעי, האט כמעלניצקי איהם פארגעשלאגען אדורכצוגעהען די פרייע אוקראינע און אנשטאט קאטאליקען צו נעהמען געפאנגענע פראוואסלאווע אוקראינער מיט דער ערלויבניש פון כמעלניצקין זענען דאן טויזענדער אוקראינישע מיידלעך אוועקגעפיהרט געווארען אין קרים. דאס זאל עס זיין די פערטיידיגונג פון דער נאציאנאלער פרייהייט?

דער פוילישער געזאנדטער אנדזשעי באראנסקי האט אין דער ערשטער העלפט פון 17-טען יאהרהונדערט געשריבען: די זאפאראזשצעס זענען א רוצח'ישע באנדע. וואס איז צוזאמענגעשטעלט פון פערשידענע פעלקער; קיינער קען ניט פעסטשטעלען פון וואס פאר א פאלק זיי זענען, דער א'רוטענער, דער א מאסקאל, א וואלאך, דער א רוס און דער גאר א פאליאק. זיי זענען געוואוינט געווארען צו בעגעהן מעשים-תעתועים ווען ס'מאכט זיך נאר א געלעגענהייט.

פאר א מענשען, וואס האט געפארשט די געשיכטע פון מזרח שטעלט זיך פאר עפיס בעקאנטעס. כמעט אין דער זעלבער צייט, ווי אויפ'ן דניעפר איז אויפ'ן צפון-ברעג אפריקא ענטשטאנען אנ'ארט „סעטש". די גרינדער זענען די ברידער ארודזש, וואס די שפאנישע היסטאריקער האבען זיי אנגערופען געגעבען „בארבאראסא". דאס איז געווען אין אלזשיר. אין 16, 17 און 18 יאהרהונדערט פלעגען נאך אהער צוזאמענקומען וואוילע יונגען פון דער גאנצער וועלט אראבער, טערקען, גריכען שפאניער, גענועזער, סלאווען. אלע, ווען ס'האט געדראהט א שטריקעל אויפ'ן האלז, אלע דרייסטע, אלע ליבהאבער פון לייכטע פערדינסטען זענען געלאפען אין דער קארסארען-רעפובליק. אויך זיי, ווי אין דער זאפאראזשער „סעטש", האבען גע'אוסט נאך מלחמות צו האלטען און פערהילען דאס אנגעריבטע. די דאזיגע אלזשירער „סעטש" האט איבערגעלעבט די זאפאראזשער זי האט עקזיסטירט ביז 1830 י.

די זאפאראזשער פלעגען מאכען דרייסטע ים-אנפאלען, בעקאנט איז זייער אנפאל אויף סינאפ, וואס איז שפעטער בעזונגען געווארען דורך די באנדוריסטען. זיי האבען דאן פערברענט א שטאט „מדינת יולושאק" וואס איז אזוי אנגערופען געווארען פאר איהר שעהנקייט, זיי האבען פערגוואלדיגט אלע פרויען, אויסגעשאכטען אלע, וואס האבען ניט בעוויזען צו אנטלויפען און האבען אוועקגעריבט איבער 40 מיליאן גאלד רובל לויט'ן היינטיגען ווערט. אלזשירער סטשעווקעס האבען אויך געמאכט פיל גרעסערע און העלדישערע ים-אנפאלען, נאר דאס האט זיי ניט געמאכט פאר טרעגער פון א נאציאנאלער אידעע.

פאר די יודען איז אייגענטליך אלץ איינס, צי זענען די זאפאראזשצעס געווען „ריטער" און טרעגער פון א נאציאנאלער אידעע, צי א פשוט'ע דניעפרישע אויפלאגע פון די קארסארען (ים-רויבער) אויב עמיץ האט דעם ווילען צו אידעאליזירען קארסארען (ים-רוצחים), זאלען ער עס טון. א יודישער פובליציסט, וואס איז בעקאנט מיט היסטארישע פאקטען, קען זאגען פאלגענדעס: די זאפאראזשצעס האבען געשחט'ען יודען ניט דערפאר וואס זיי זענען זיך פאר עפיס נוקם געווען, און ניט דערפאר וואס זיי האבען פערטיידיגט עפיס אנ'אידעע יודען האט מען געשלאגען דערפאר ווייל דאס איז אנגעקומען אמלייכטסטען.

דער פאליאק איז געזעסען אונטער א הויכען וואל, אין א פעסטונג, וועלכע מ'האט ערשט געדארפט איינעהמען און די קאזאקען האבען ניט ליב געהאט איינצונעהמען קיין פעסטונגען און האבען עס טאקי ניט געקענט אויך. א חוץ דעם האט דער פאליאק נאך געהאט א שווערט, מיט וועלכען ער האט צייטענווייז זעהר גוט געהערשט. דער יוד אבער האט געוואוינט אין פארשטאדט אויף דער אנדערער זייט וואל און איז געווען להלוטין ענטוואפענט. אמת, אין נעמיראוו אין כאראל האבען די יודען ארויסגעוויזען א פערצווייפעלטען ווידערשטאנד. אבער אין אנדערע שטעט האבען זיי אונטערגעשטעלט זייערע העלזער אונטער די זאפאראזשער מעסער.

אבער, ווען מ'האט די יודען פארגעשלאגען צו פערלאזען זייער גלויבע, און דורכדעם ראטעווען זייער לעבען האבען זיי מיט „שמע ישראל" אויף די ליפען געוויעהלט דעם טויט איידער פערראט. אזוי האט עס פאסירט אין טולטשין, וואו 1560 יודען, וואס זענען ארויסגעגעבען געווארען דורך די פאליאקען זענען צוזאמענגעטריבען געווארען אין א גארטען נאכדעם זענען אהין געקומען די קאזאקען. אוועקגעשטעלט א פאהן און ערקלערט: „ווער ס'וויל ענדערן דעם גלויבען, זאל זיך שטעלען ביי דער פאהן, זיי וועלען בלייבען לעבען".

צווישען די געפאנגענע זענען געווען 3 גאונים: לייזער, חיים און סאלאמאן דערצעהלט אנ'עד-ראיה זיי האבען אויפגעפאדערט אלעמען צו קדוש השם און קיינער איז ניט צוגעגאנגען צו דער פאהן. ווען אויף דער דריימאליגער אויפפאדערונג האט זיך קיינער ניט געריהרט פון ארט און די איינציגע תשובה איז געווען „שמע ישראל", האבען זיך די קאזאקען געווארפען אינם גארטען און האבען אלעמען אויס'גע-הרג'ט.

די רעוואלוציע פון 1917 האט ארויסגערוקט די „סאמאסטיינדיקעס, זיי זענען געקומען קיין אוקראינע, כדי דארט אויפצושטעלען אנ'אייגענע מדינה אויפ'ן מוסטער פון דער „סעטש", אבער פון דער, וואס איז געשאפען געווארען ביי זיי אין זייער פאנטאזיע. ניט די „אטאמאנען", ניט די האלב אינטעליגענטען, וואס זענען דורך א צופאל ארויסגעטראגען געווארען אויף דער אויבערפלעך, האבען ניט געוואוסט, ווי אזוי צו „בויען די סעטש". וואס דארף מען איצט טון? ווי אזוי זיך נעהמען צו דעם? און דאן איז ענטשטאנען די פראגע: און וואס האבען געטון די זאפאראזשצעס?

— גע'שחט'ען די יודען און די „ליאכען"!

כדי צו שחט'ען דעם פאליאק, האט מען איהם געדארפט בעקומען. און דא איז נאך געווען די אומבעקוועמליכקייט, וואס הינטער זיי איז געשטאנען פוילען. שחט'ען אבער דעם יוד איז געווען אזוי בעקוועם און פשוט, ווי ס'איז געווען אין 17 און אין 18. יאהרהונדערט.

און ס'האט זיך אנגעהויבען דאס שעהנע בויען פון דער סעטש דורך יודישע קרבנות.

אלץ וואס ס'האבען געטון די אטאמאנע קריוואנאס ראדמיטקא, באגון און דער לעגענדארער „שעלודיווי בוניאק"—דאס אלץ האבען ווידערהאלט די אטאמאנען פון 20. יאהרהונדערט. דא איז ניט געווען און ס'האט ניט געקענט זיין קיין נקמה פאר נאציאנאלער אונטערדריקונג, ניט קיין פערווירקליכונג פון נאציאנאלער בעפרייאונג; — גארניכט. א חוץ דעם ערמארדען א יודען, ווייל איהם צו ערמארדען איז געווען אמלייכטסטען.

דארף מען זיך וואונדערן, וואס ניט נאר די גרויזאמקייט. נאר דער ווילדער אומזין פון די הריגות האט די יודען דערפיהרט צו א פערצווייפלונג? הונדערטער טויזענדער הריגות דורך די „סאמאסטיינדיקע" האבען גורם געווען צו אנ'הריגה פון א סאמאסטיינדיק דורך א יודען.

אמעריקא, דאס לאנד פון מיליא-נערען-פילאנטראפען

די ריזיגע פערמעגענס, וואס די אמעריקאנ. מיליאנערען גיבען אוועק אויף געזעלשאפטליכע צוועקען

מיר יודען האבען געשאפען וועגען זיך אליין פערשידענע לעגענדעס, וואס זענען זעהר שמייכלהאפט פאר אונז. איינע פון די דאזיגע לעגענדעס איז, אז מיר זענען געוואלדיגע מנדבים און בעלי צדקה. ווי אין יעדער לעגענדע איז אויך אין דעם פאראן א קערנדעל אמת. אבער אינגאנצען גענומען איז דאס, מילד גערעדט, זעהר, זעהר שטארק איבערטריבען.

בעזונדערס שטארק בולט איז דאס, ווען מע פערגלייכט די סומען, וואס יודישע פילאנטראפען אין אמעריקא גיבען אויף פערשידענע צוועקען, מיט די ריזיגע סומען, וואס די ניט-יודישע שענקען אוועק. מיר פערמאגען אין אמעריקא א היבש ביסעל יודישע מיליאנערען און אויך מולטי מיליאנערען, און דאך איז צווישען זיי פאראן זעהר ווייניגע, וואס האבען ווען עס איז געגעבען עפעס, וואס זאל זיך קענען פערגלייכען מיט דעם. וואס די ניט-יודישע מיליאנערען גיבען. פון אלע אמעריקאנער יודישע מיליאנערען איז דזשוליוס ראזענוואלד כמעט דער איינציגער, וועמעס נדבות קאנען געשטעלט ווערען אין איין רייהע מיט די ניט-יודישע. די לעצטע צייט האבען אויך די גוגענהיימס אנגעהויבען שאפען גרויסע פאנדען אויפ'ן געביט פון ריין יודישער צדקה צייכענען זיך אויס פרעדעריק בראון, פעליקס ווארבורג, נייטען שטראוס און אפשר נאך עטליכע. אבער אפילו זייערע צדקות האבען גאר קיין בעגריף ניט. ווען מען פערגלייכט זיי מיט די ניט-יודישע.

דאס אינטערעסאנטע דערביי איז, אז די יודישע מיליאנערען האבען א שם פאר גרויסע פילאנטראפען אפילו ביי ניט יודען, בעת וועגען א סך פון די ניט יודישע האט מען דוקא ליב צו רעדען צום שלעכטען און דאס גוטע, וואס זיי טוען, פערשווייגט מען. פאר דעם בעסטען ביישפיל קאן מען נעמען דעם גרעסטען וועלט-מיליארדער, דעם אלטען דזשאהן ראקפעלער. ווען עס זאל אויסקומען צו רעדען וועגען דעם אלטען ראקפעלער, וועט אייך יעדער דערצעהלען, אז זיין ריזיגע פערמעגען האט ער געמאכט מיט ניט זעהר קיין זויבערע מיטלען. ער איז ביים אנהויב פון זיין אויפשטייגען פיל מאל בעשולדיגט געווארען אין די גרינגסטען און אויבער די גרינגסטען וועגע זיין שווינדלעריכען בענעהמען זיך מיט זיינע מיטמענשען. וויפיל אמת עס איז געווען אין די בעשולדיגונגען, דאס ווייסט מסתמא נאר ער אליין און די יעניגע פון זיינע קרבנות, וואס ער האט געזאלט אויף דעם צי אויף יענעם אופן האבען בע'עולה'ט און בע'גזל'ט. אבער דער זעלביגער ראקפעלער האט אויף זיינע עלטערע יאהרען בעוויזען, אז ער קאן אויך געבען מיט א ברייטער האנד. פאקטיש האט ער אפשר אוועקגעגעבען מעהר געלד אויף פאלקס-צוועקען, ווי וועלכער ניט איז אנדערער מענש.

שוין פאר דער מלחמה האט ער געהאט אוועקגעגעבען: 12 מיליאן דאלאר אויף בילדונגס-צוועקען, 40 מיליאן אויף מעדיצינישע פארשונגס-ארבייטען און 30 מיליאן אויף פערשידענע אנדערע זאכען. ביים היינטיגען טאג בעטרעפען די אלע געלדער, וואס ער האט אוועקגעלייגט אין די פערשידענע ראקפעלער פונדאציעס 575 מיליאן דאלאר.

ענדריו קארנעגי האט אין זיינע יונגע יאהרען אויך גע'שמ'ט פאר א מענש אנ'אכזר, דאך האט ער אויף זיינע עלטערע יאהרען אוועקגעגעבען כמעט זיין גאנצע פערמעגען אויף פערשידענע פילאנטראפישע צוועקען. די סומען, וואס קארנעגי האט אוועקגעשאנקען, האבען בעטראפען ארום 350 מיליאן דאלאר.

הילמאן ס. הוירשי, דער שאקאלאד-פאבריקאנט, האט אוועקגעשאנקען 60 מיליאן דאלאר; דזשיימס ב. דיוק — 41 מיליאן דאלאר; דער פערשטארבענער דזש. פ. מארגאן האט איבערגעלאזט פאר'ן פובליקום א קונסט-קאלעקציע פון 50 מיליאן דאלאר; ה. ס. פריק האט געגעבען 55 מיליאן דאלאר אויף בילדונג און קונסט; עדמאנד ס. קאנוואוירז האט אוועקגעשאנקען 20 מיליאן דאלאר פאר שולען און שפיטאלען, און די דריי נדבות, וואס קאפיטאן דזש. ר. לאמאר האט געגעבען צו די הארווארד, קאלאמביא און דזשאהן האפקינס אוניווערזיטעטען, האט בעטראפען 10 מיליאן דאלאר.

ראסעל סיידזש האט אין זיין צייט געגאלטען פאר א שרעקליכען קמצן. וועגען איהם האט מען געזאגט, אז ער איז געווען א פערביסענער פראצענטניק, וואס האט ביי זיינע קליענטען געקאנט ארויסנעמען די נשמה; אז ער האט קיינמאל ניט געטראגען קיין אנצוג, וואס האט געקאסט מעהר ווי אכט דאלאר און האט קיינמאל ניט אויסגעטון קיין בגד ביז עס איז ניט צעפאלען אויף איהם, און האט קיינמאל ניט געגעבען קיין דאלאר אויף צדקה. איינמאל איז איינער פון זיינע קרבנות איהם בעפאלען און איהם געוואלט ערמארדען. ער וואלט דעמאלט זיכער בעצאלט מיט זיין לעבען, האט איהם אבער זיינער אנ'ארימער בעאמטער פערשטעלט מיט זיין קערפער, און אויף אזא אופן איז ער ניצול געווארען. דער בעאמטער איז דערביי פערוואונדעט געווארען און איז פערבליבען א קריפעל אויף זיין גאנצען לעבען. און דאך האט אפילו איהם ראסעל סיידזש גארניט געוואלט געבען, און דער בעאמטער האט איהם געמוזט קלאגען פאר די וואונדען, וואס ער האט געקראגען ביים בעשיצען איהם. זיין גאנץ פערמעגען האט ראסעל סיידזש איבערגעלאזט פאר זיין ווייב, אבער זי האט גלייך נאך זיין טויט גענומען דאס געלד פערטיילען אויף פערשידענע פילאנטראפישע צוועקען, און זי האט געגרינדעט דעם היינט בעריהמטען ראסעל סיידזש פאנד.

דער אייזנבאהן-מאגנאט עדווארד ה. הערימאן איז אויך געווען איינער פון די מיליאנערען, וואס האט ביי זיין לעבען קיינמאל קיינעם גארניט געגעבען, און אויך זיין ווייב האט שפעטער אפגעגעבען א גרויסען טייל פון דעם פערמעגען אויף צדקה.

לאטא קראבטרי איז אין איהר צייט געווען איינע פון די פאפולערסטע אקטריסעס און זי האט איבער פיר מיליאן דאלאר אפגעגעבען פאר פילאנטראפישע צוועקען.

איינע פון די אינטערעסאנטסטע פיגורען אין אמעריקא איז געווען סאפהיע לייאנס. אט די סאפהיע לייאנס איז אין איהרע יונגע יאהרען געווען א בערופענע גנב'טע, שווינדלערין און באנדיטען-פיהרערין. ענדליך איז זי געכאפט געווארען און מען האט זי פערשפארט אין תפיסה. ווען זי איז ארויס פון געפענגעניש, האט זי בעשלאסען צו ווערען א לייטישער מענש, און זי איז עס געווארען. פון די פערשידענע גנבות און גזלות אין איהרע יונגע יאהרען האט זי געהאט אפגעשפארט א ביסעל געלד, זי האט דאס געלד געלעגט אין פערשידענע געשעפטען און געמאכט א שעהן לעבען. זי האט אבער ניט פערגעסען איהר אמאליגע לעבען און איהרע אמאליגע חברים פון דער אונטערוועלט, און זי האט זיך פארגענומען זיי צו העלפען מיט וואס זי קאן נאר און ארויספיהרען אויפ'ן דרך הישר אזוי פיל פערברעכער וויפיל נאר מעגליך. זי איז דעריבער אויף איהרע עלטערע יאהרען געאכטעט געווארען פון אלעמען. פאר איהר טויט האט זי איהר פערמעגען פון 150 טויזענד דאלאר איבערגעלאזט אויף א פאנד, פון וועלכען עס זאלען געהאלפען ווערען די קינדער פון עלטערען, וואס ווערען פערשיקט אין געפענגעניש.

א. ד. שטיינמאן.

דער סוד פון ליבע

וואס זאגט וועגען דעם די וויסענשאפט

פון דר. ב. שטיינפעלד

זאל אייך דער קעפעל פון דעם ארטיקעל ניט וואונדערן: מיר געהען דא ניט שרייבען קיין שפאנענדען ראמאן. ווען מיר רעדען דא וועגען דעם „סוד פון ליבע" מיינען מיר ניט ענט־פלעקען די געהיימנישען פון א בע־שטימטער פרוי, פון אנ'אמת'ער אדער אויסגעטראכטער. מיר ווילען בלויז ווארפען א ביסעל ליכט אויף דער פראגע וועגען די טיפע בעהאלטענע מאטיווען, וואס ליגען בעהאלטען אונ־טער דעם „געשלעכטס - אויסוואהל". קלארער גערעדט, מיר ווילען דא אויפ־דעקען די אורזאכען, וואס צווינגען א מאן אויסקלייבען גראד א בעשטימטע פרוי (אדער א בעשטימטען טיפ פון פרויען) און ניט קיין אנדערע.

אין פראסטען זין איז ליבע שוין גאר קיין סוד ניט. מעדיצינער און פי־זיאלאגען האבען זי אויסגעפארשט גאנץ טיף און גרינדליך. ליבע איז דער נא־טור־אינסטינקט, וואס ברענגט צו דער פארטזעצונג און פערמעהרונג פון דער מענשליכער ראסע. זי עקזיסטירט ניט נאר ביי מענשען, נאר אויך אפילו ביי פלאנצונגען. זי עקזיסטירט ניט צוליב צייט־פארטרייב, ניט צוליב ראמאנען און שירים, ניט צוליב טראגעדיעס און זעלבסטמארדען. נאר צוליב א גאנץ איינפאכער און קלארער זאך — צוליב „פרו ורבו". יעדע אפווייכונג פון דעם דאזיגען נאטירליכען וועג איז דערי בער א זנות אדער אומנארמאלקייט, וואס איז נאך אלעמען ניט קיין קניין פון די מעהרסטע מענשען. די מעהר־סטע מענשען געהען אין דעם פרט אויפ'ן נארמאלען נאטירליכען וועג.

ווען מיר רעדען דא וועגען „סוד פון ליבע", מיינען מיר ניט איהר קע פער־ליכע זייט, נאר די בעהאלטענע פסי־כאלאגישע מאטיווען, וואס ליגען אונ־טער דעם אויסוואהל פון איין מין דורכ'ן אנדערען.

— „ווי געפעלט דיר דאס דאזיגע מיידעל?" — ווייזט אייך אמאל אייער פריינד אין טעאטער. זי איז וואונדער־באר שעהן".

איהר גיט א קוק אויף דער מיידעל און איהר לאכט זיך אויס:

„כ'זעה, אז דו האסט ניט קיין גע־שמאק".

פרובט אין א געזעלשאפט פון עטלי־כע מענער ארויסנעהמען אן אילוסטרי־רטע צייטונג, וואו עס זענען אפגעמאלט עטליכע בעריהמטע שעהנהייטען און שטעלט אייערע פריינד די פראגע, וועלכע פון די דאזיגע פרויען האלטען זיי פאר די שעהנסטע. ס'וועט זיך גאנץ אפט ארויסווייזען, אז יעדער פון זיי וועט אייך אנווייזען אויף אן אנדער בילד.

אויף שריט און טריט קומט פאר, אז א יונגערמאן האט חתונה מיט א מיידעל, און אלע זיינע פריינד זענען אויפגערעגט און ערשטוינט:

— „א מאדנע זאך, ער איז דאך ארומגעגאנגען מיט אזוי פיל שעהנע מיידלעך און האט געהאט אזוי פיל ערפאלג ביים „שוואכען געשלעכט", ווי קומט דאס, ער זאל הייראטען אזא מיאוסקייט?"

דער יונגערמאן, וועגען וועמען עס רעדט זיך דא, האט אבער אנ'אנדער מיינונג. ער מיינט, אז די פרוי, וואס ער האט געהייראט, איז שעהנער, ווי די מיידלעך, וואס ער האט פון פריהער געקאנט.

מיט איין ווארט, ס'איז שוין אנ'אנ־גענומענער כלל, אז אין ליבע איז ניטא קיין „אומפארטייאישער" בעגריף פון שעהנקייט, וואס עקזיסטירט פאר אלע גלייך. יעדער מאן און יעדע פרוי האט בנוגע דעם איהר אייגענעם געשמאק.

די דאזיגע מערקווירדיגע ערשיינונג אינטערעסירט וויסענשאפטס־לייט שוין פון לאנג. ס'זענען דא פערשידענע ערקלערונגען, וואס ווילען עפענען דעם „סוד פון ליבע".

איינע פון די אינטערעסאנטע ער־קלערונגען איז געגעבען געווארען פונם בעריהמטען יודישען געלעהרטען, פרא־פעסאר זיגמאנד פרויד, וועמענס 70 יעהריגער געבורטס־טאג איז געפייערט געווארען מיט א שטיקעל צייט צוריק.

פראפ. פרויד בעהויפטעט, אז מענ־שען ליבען—באמערקט ניט אין גראבען, נאר אין פסיכאלאגישען זין פונם ווארט—נאך אין זייער קינדער יאהרען. דער אינסטינקט פון מין איז אין אנ'א נבעוואוסטזיניגער פארם פאראן שוין ביי זויג־קינדער אין דער וויג. די ערשטע פרוי אין וועלכער דאס קינד איז פערליבט, איז זיין מוטער, דער ערשטער מאן, צו וועלכען א גאר קליי־נע מיידעלע ווערט צוגעצויגען, איז איהר פאטער.

שפעטער, ווען קינדער וואקסען אויס, בלייבט ביי זיי אנ'אומבעוואוסטזיניגע, דונקעלע עראינערונג וועגען דער פרוי, וואס האט זיי געטוליעט צו איהר וואר־רימער ברוסט, וואס האט געשמייכעלט צו זיי אין וויגעלע, וואס האט מיט זארג זיך בעהויבעט צו זיי ביים ער־שטען געשריי.

וואס הייסט אבער אנ'„אומבעוואוסט־זיניגע עראינערונג"? — וועט זאגען דער לעזער. אדער מען געדענקט אדער מען פערגעסט. אנ'עראינערונג וואס מען קאן זיך קלאר ניט פארשטעלען, איז אנ'אומזין.

דאס איז אבער בלויז אויפ'ן ער־שטען קוק. אין דעם אמת'ען זענען אין די טיפענישען פון מענשליכען מח פאראן עראינערונגען, וואס זענען בע־דעקט מיט געדיכטע פלאטען, וועלכע זיי קאנען ניט דורכברעכען, זיי הערען אבער ניט אויף צוליב דעם עקזיסטירען.

א געדיכטער וואלקען פערדעקט אמאל די זון. א הר זעהט זי ניט, און אויב איהר זאלט זי קיינמאל פריע־הער ניט האבען געזעהען, קאנט איהר זי זיך אפילו ניט פארשטעלען. זי איז אבער דא; אויב זי וואלט נ שט עקזיסטירט, וואלט איהר ניט געקאנט לעבען קיין איינציגע שעה.

פונקט אזוי זענען פאראן בעהאל־טענע און בעדעקטע זכרונות, וואס זע־גען דוכט זיך אין גאנצען פערשוואונ־דען, הערען אבער ניט אויף בע־האלטענערהייט צו רעגולירען אונזער גאנצען לעבען.

איצט קעהרען מיר זיך אום צו אונזער אייגענטליכען ענין.

אינם מח פונם קינד בלייבט אומ־בעוואוסטזיניג די עראינערונג וועגען זיין ערשטער ליבע—צו דער מוטער. עס מוז דארט ניט בלייבען דאס גאנצע בילד פון איהר, עס בלייבט געוועהנליך א בעשטימטער קנייטש, א חן'דעל, א פאזע, א בעוועגונג. ער ווייסט ניט, אז ער טראגט אין זיך דאס בילד פון דער דאזיגער ערשיינונג, אבער מיט יאהרען שפעטער, ווען ער ווערט דער־וואקסען הויבט זיך דאס אן אבצושפיגלען אין זיינע סימפאטיעס צו מיידלעך. ער ווערט נאטירליך געטריבען צו זיי דורך זיין אויפגעוואכטען נאטירליכען אינ־סטינקט; ער קען ארומגעהען אין פערשידענע צייטען מיט עטליכע מייד־לעך און געפעלען זיי פאר גאנץ אינ־טערעסאנט ער פערליבט זיך אבער מצהרסטענס אין די פון זיי, וואס האט אין זיך יענעם שטריך, יענע פאזע, יענע בעוועגונג, וואס האט זיך איינגע־[illegible] אין זיין קאפ פון יענע יאהר, ווען ער איז געלעגען אין וויגעלע און די מוטער האט איהם צוגעטראגען די ב וסט.

די טעאריע פון פראפ. פרויד האט אין די וויסענשאפטליכע קרייזען א סך שטארקע אנהענגער. זי האט אבער אויך א סך געגנער.

איינע פון די טענות, וואס די גע־גנער שטעלען ארויס געגען דער דא־זיגער טעאריע איז פאלגענדע:

„אט געהמט יענעם יונגערמאן, זיין מוטער איז געווען א ברונעטקע, און ער האט חתונה געהאט מיט א רויט הארי־גער און איז נאך עד היום אין איהר פערליבט".

די אנהענגער פון פרויד'ס טעאריע ענטפערען אויף אזא טענה מיט'ן אנ־ווייז, אז די עראינערונג, וועגען וועל־כער מיר רעדען דא, איז ניט גראד א פאטאגראפיש בילד. עס קען זעהר זיין, אז דער טייל פון מוטער'ס בילד, וואס איז געבליבען אין דעם קאפ פונם קינד, איז גראד פאראן ביי זיין רויט הארינער געליבטער און איז ניט גע־ווען ביי די אנדערע ברונעטע מיידלעך, וואס ער האט געקענט. דער אונטערשיד צווישען בלאנד און ברונעט איז גאר ניט אזוי ענטשיידענד, ווי פילע מיי־נען דאס. פערשידענע פסיכאלאגישע אויספארשונגען האבען בעוויזען, אז ווען מען פערדעקט די האר פון ברו־נעטע און בלאנדע פרויען, איז אפט מעגליך זיי צונויפמישען, דאס הייסט אננעהמען א בלאנדע פאר א ברונעטע און פערקעהרט.

„און מיט וואס קען מען ערקלערען", פרעגען ווייטער די אפיקורסים, וואס באצווייפלען אין פרויד'ס טעאריעס,— „פאלגענדע ערשיינונג. א זוהן פון א גראף, וועמענס מוטער איז בעריהמט געווען מיט שעהנקייט און איידעלקייט, ווערט אלט צוואנציג יאהר און ענט־לויפט פון דער היים מיט א גובער־נאנטקע, וואס איז אזוי עהנליך צו זיין מוטער, ווי טאג ביז נאכט".

„ווארט א מאמענט,—ענטפערען אויף דעם די פרויד'אנער". פריהער ווי צו מאכען חוזק, אונטערזוכט די פראגע, ווער האט זיך אמעהרסטען אבגעגעבען מיט'ן יונגען גראף, בעת ער איז געווען א קינד? ווער איז געשלאפען מיט איהם אין איין צימער און געקומען צו הילף ביי יעדען זיין וואונש. אפשר איז דאס גאר געווען ניט די מוטער, נאר די אם? דאן איז די פראגע גאר קיין פראגע ניט. עס מוז ניט גראד זיין די מוטער, עס קען זיין אנ'אנדע־רע יונגע פרוי, וועלכע דאס קינד האט אפט געזעהען אין זיין וויגעלע און וועלכע האט אויף איהם איבערגע־לאזט א שטארקען איינדרוק".

און וואס מיינט דער מחבר פון די שורות וועגען פרויד'ס טעאריע? דאס איז ניט וויכטיג. מיר האבען בעקאנט דעם לעזער מיט איינע פון די אינטע־רעסאנטסטע מיינונגען, וואס געהען איצט ארום אין דער וויסענשאפטלי־כער וועלט, און מיר געבען איהם די מעגליכקייט זיך שאפען וועגען איהר אנ'אייגענע מיינונג

פערשפילט אנ'עבירה אין קארטען

חסידיש פון ישראל אסמאן

עס איז ידוע, אז דער רבי ר' בונם, איידער ער איז געווארען א רבי, איז געווען א שרייבער ביי א גרויסען האלץ־סוחר, געפיהרט די גאנצע עסקים, גע־פאהרען קיין דאנציג. עס איז קיינעם ניט איינגעפאלען, אז ער שניידט זיך אויף א גוטען יוד. ער האט זיך גע־קאנט גוט בעהאלטען און מ'האט גע־מיינט, אז מעהר, ווי ר' בערקע'ס עסקים ליגען איהם גארניט אין זינען. און ער פאהרט קיין אויסלאנד און אזוי פון שטאט צו שטאט, נאר צוליב געשעפט.

וואס אנ'אמת, ר' בערקע האט געזעהן, אז נאך בעגינט זיינע עסקים און עס געהט איהם מיט גרויס הצלחה, האט ער עס אבער אנגעהאנגען אין זיין אייגענעם מזל, אין שרייבער'ס ערהליכ־קייט און איבערגעגעבענקייט, און אביסעל אויך אין זיין חכמה. ווארום געוואוסט האט מען, אז ר' בונם, דער שרייבער, איז דער גרויסער חכם: דאס האט ער ניט געקענט בעהאלטען.

גלאט אין דער וועלט אין אנ'אכסניא פלעגט ער ניט איינשטעהן. ער האט זיך שוין געהאט אין יעדער שטאט זיין ארט, וואוהין ער פלעגט שטענדיג פער־פאהרען און פיהרען זיך אויף זיין שטיי־גער. אין דאנציג פלעגט ער פערפאהרען צו ר' קלמ'עלען, דאנציגער רב אין יע־נער צייט, א יוד, א שטילער בעל מדרגה. ער האט זיך דארט געהאט זיין חדר־מיוחד, געגעסען און געטרונ־קען דארט ווי א בן־בית, אנגעטון איז ער געגאנגען ווי א סוחר, וואס קומט קיין דאנציג. געפיהרט זיך ווי א פשוט'ער יוד און מ'האט גארניט געקאנט דערקענען. ר' קלמ'עלע, ווייזט אויס, האט אבער יא געוואוסט. פאר איהם איז עס קיין סוד ניט געווען. עס האט זיך געטראפען אמאל, אין א פרייטאג־צונאכטס, ר' קלמ'עלע איז בעקומען פון שוהל און געווארט מיט שלום־עליכם. דער רבי ר' בונם, אדער ווי מ'האט איהם דעמאלט גערופען, ר' בונם שרייבער, איז געזעסען אין זיין חדר און ניט געגאנגען אין שוהל אריין, געדאווענט ביחידות. די רביצין האט געזעהן, ווי דער רב ווארט א צייט און געהט ניט צום טיש. איז זי געגאנ־גען און געעפענט אביסעל די טיר פון דעם אורח'ס חדר, און זי איז גלייך אפגעשפרונגען אויף צוריק. א צעטו־מעלטע איז זי צוגעלאפען צום מאן און געזאגט ניט מיט איהר קול:

— אין א ווייסע זשופיצע שטעהט ער אנגעטון, איינגעהילט אין א טלית, און א פייער ברענט ארום איהם!

האט ר' קלמ'עלע אנגעשריגען אויף איהר און געזאגט:

— יודענע, מ'קוקט ניט וואו מען דארף ניט! עס איז דיר נאך א גט געשעהן, וואס ער האט זיך ניט אומ־געקוקט. געדענק, יודענע, מ'דארף איהם ניט נאכקוקען!

די רביצין האט געהערט און געשווי־גען ניט איבערגעפרעגט צומאל.

און זיי האבען געווארט א שטיק צייט, ביז ער איז ארויסגעקומען פון זיין חדר מיט א פרעהליכען גוט־שבת.

איינמאל אין א אלול'דיגען אווענד איז ער אריינגעקומען צו ר' קלמ'עלען מיט א סוחר, א פרעמדען יודען. ר' קלמ'עלע האט געגעבען דעם סוחר שלום, געפרעגט: מה שמך, דער סוחר האט געשטאמעלט א האלב־שטמעוודי־גער, דער רבי ר' בונם האט געענט־פערט פאר איהם:

— ר' משה פישעל, הייסט ער, א גרויסער סוחר. שעדליצער ראש־הקהל.

דער רב האט געוואלט פערפיהרען מיט איהם א שמועס, דער סוחר איז געשטאנען ווי אויף הייסע קויהלען.

דער רבי ר' בונם האט ווייטער גע־זאגט:

— ר' משה פישעל איז א יוד, וואס האט חוץ אנדערע מעלות א שטארקע ידיעה אין ש"ס־קטן. מ'דערצעהלט פשוט וואונדער פון איהם. איך בין א בעלן מיט איהם א ביסעל צו שפילען אפשר פערהאן ביי אייך א טעשעל קארטען?

די רביצין איז געבליבען זיצען א דערשטוינטע און האט געשוויגען. ר' קלמ'עלע האט געהייסען שיקען נאך א טעשעל קארטען.

דער סוחר איז געשטאנען ווי א האלב צעדודערטער. ר' בונם שרייבער האט געזאגט צו איהם:

— שעהמט אייך ניט, ר' משה פי־שעל, דער רב מעג וויסען, עס איז ניטא קיין חטא! לכל זמן איצט דארף מען שפילען א קארטעל.

און צום רב האט ער געזאגט:

— דער רבי וועט אונז מוחל זיין איך וועל אריינגעהן מיט ר' משה פי־שלען אין מיין חדר. און מיר וועלען דארט שפילען עטליכע שעה, עוסק זיין אביסעל אין קליין־ש"ס. דא איז דאך א שטיק רשות־הרבים, און מיין חדר וועט אונז קיינער ניט שטערען.

ר' קלמ'עלע האט געשמייכעלט ליב ליך און געזאגט:

— נו, נו, ר' בונם, איך קאן זיך אויף אייך פערלאזען. קיינער וועט אייך חלילה ניט שטערען. נעהמט נאר מיט געזונט ליכט.

און איז צוגעגאנגען און האט ארויס־גענומען פון זיין שענקעל עטליכע פעלד־ליכט, דערלאנגט זיי איהם, גע־גלייט זיי ביז צו דער טיר פון חדר.

ר' משה פישעל איז געגאנגען עפעס אהן חשק.

אין דער טיר האט מען נאך געהערט בונם שרייבערס ווערטער:

— נו, ר' משה פישעל, זייט ניט קיין שלימזלניק, שעהמט אייך ניט, דער רב מעג וויסען: עס איז זיך ניטא מיט וואס צו שעהמען!

די רביצין איז געוועזען אויסער זיך. געפרעגט האט זי אבער ניט קיין ווארט. זי איז געזעסען שטיל און האט געשאקעלט מיט'ן קאפ.

פון חדר האבען זיך דערהערט אלע־מאל פערשידענע קולות. משה פישעל האט זיך געקוועטשעט, אלעמאל גע־זאגט: עס איז שפעט. עס איז שפעט! ר' בונם שרייבער האט איהם ווידער געענטפערט: נו, נו, גנישקשה, מיר וועלען נאך אביסעל שפילען: עס וועט אייך גארניט שאטען!

ער האט איהם אזוי אריינגעצויגען אין שפילען, ביז ער האט אנגעהויבען אונטערצוברומען א נגונ'דעל. מ'האט זיך פערטיפט אין שפילען. ווען ניט וועט האט זיך נאך געהערט משה פי־שעל'ס שוואך קול: שוין דאס איז דער לעצטער קאן!

נאך דריי שעה שפילען האט ער זיך אויפגעהויבען און האט געזאגט:

— נו, גענונג אויף היינט!

האט זיך אבער דערהערט ר' בונם'ס קול:

— נאך איין שעה, משה פישעל, און מעהר ניט!

און אז די שעה איז אריבער, האט זיך ר' בונם שרייבער אויפגעהויבען און געזאגט:

— איצט איז צייט צו געהן שלאפען. איך האב אייך פריהער ניט געוואלט אוועקלאזען צוליב פערשפילען. איצט, אז איהר האט געוואונען, מעגט איהר שוין געהן א היים. א גוטע נאכט, ר' משה פישעל!

און האט איהם בעגלייט א שטיק וועג.

עס האט לאנג ניט גענומען און דער רבי ר' בונם איז נתגלה געווארען און איז פשיטא און זיין נאמען איז נפרסם געווארען איבער דער גאנצער וועלט. פון שעדליעץ איז מען אויך גע־פאהרען צו איהם. די גרעסערע חסידים פון דארט זענען געפאהרען. ר' משה פישעל איז געזעסען אין דערהיים. אז מ'איז צוגעשטאנען צו איהם, גע־פרעגט פארוואס ער פאהרט ניט, האט ער געענטפערט מיט א שטאכווארט:

— מילא אמאל ווען בונם שרייבער איז געווען זעהענדיג, האב איך כאטש בעקאנט מיט איהם אפשפילען א נאכט אין קארטען — וואס איך האב היינט צו טון מיט איהם?

חסידים האט דער ענטפער זעהר געבערנט און מ'האט עס איבערגעגע־בען דעם רבי'ן.

ווי ער ז"ל האט עס דערהערט, האט ער געזאגט:

— זאגט איהם, אז אמאל האט בונם שרייבער געזעהן נאר אזעלכע זאכען, מיאוס'ע מעשים, און ער האט געמוזט מלחמה האלטען מיט זיי ניט מיט קיין צו שעהנע כלי־זין. האט בונם אויף אזא וועלט ניט געוואלט קוקען און ער האט פערמאכט די אויגען, כדי ער זאל קענען זעהן שענערס און בעסער'ס. און א סימן האט ער, אז אין יענער נאכט האט ער געוואלט געהן טון א מיאוס'ע עבירה, האט איהם בונם פער־שפילט מיט קארטען און געזאגט איהם ביים אוועקגעהן, אז ער האט געוואונען.

ר' משה פישעל האט געהערט די ווערטער און ער איז געווארען אויסער זיך. ער איז גלייך אוועק צום רבי ר' בונם, געבעטען מחילה און האט שוין ניט אפגעטרעטען פון זיין שוועל.

די ראמאנטישע אלמנה

מיט א פאבריק און קאמעניצע האט זי אפגעקויפט דאס תארץ פון אידר זעליגען מאנ'ס שותף. — זיי האבען געלעבט ווי צוויי טייבעלעך אין א סעפעראטקע. — טרעפט זי דארט א מאל איהר אייגענע טאכטער. — א שנײדערישע שער האט געדארפט ענטשיידען דעם קאמף. —

(פון די לאדזער מעשה׳לעך).

האט איהר געטראפען א „מאדערנע״ ווייבעל, וואס זאל זיך נישט שניידען א־לא־גארסאן און נישט האבען אין דער זייט עפעס א דאמאיזי פרזשיזאטשעל?

ווי באלד אנדערע ווייבלעך קאן זיך אזא לוקסוס פערגינען, פאר וואס זשע זאל אייגענטליך נישט מארזען אויך פרוי מינא ק.?

איי די „דאזע״ מינא איז שוין גאר קרוב לשישים און דערצו נאך א מיטערכיען פון עטליכע אויסגעבעבענע און פריילייענע קינדער און ווידער ארום — א ן די היינטיגע „פאסטעמפאווע״ צייטען, ווען עלטער־באבעס שעהרען זיך פאלקעס און מאלעווען זיך די ליפען, איז שייך צו זאגען, אז מען זאל זיך אויף אזא קליינגקיים אפשטעלען.

איבריגענס, ווער קאן דאס פערלאנגען פון מיסעס מינא, אז זי זאל דוקא מוזען געניצען פון חסידישען און אין מסחר פערטויגעם מאנ'ס מעשיות וועגען קרזיס, פאראטקעס, ליבוויטאציעס, פראטעסטען און אנדערע שלעק. ווען פאר דעם זעלבען געלד קאן זי זיך שוין „אמוזירען״ גאר נישט שלעכט מיט איהר מאנ'ס שותף, וועלכער איז פיל יונגער, עלעגאנטער און אינטערעסאנטער...

האט טאקע דער דזשענטלמען ב. פערשטאנען דעם ווואונק פון זיין שותפ'ס ווייבעל און ווי א געטרייער לייב־ריטער אנגעהויבען איהר געזעלשאפט צו לייסטען און דעם פאמיליען אומעט צו פערטרייבען.

דער אלטער ק. האט אפילו פון זיין שותפ'ס מעשים טובים מיט זיין עלונת'טע עפיס געוואוסט. א בריגענס האט מען זיך אויף איהם אויך און שטיבעל נישט איינמאל אנגעוועצט מיט טענות: הלמאי ער דעלאזט, אז זיין אשה זאל זיך אישפעזן מיט א פרעמדען מאנספערזאן אויף מאסקאראדעס און זאבאוועס.

וואס האט דער אלטער געקאנט טון? נישט איינמאל האט ער געפרובט ווזרקען אויף זיין חלק שני מיט גוטען און מיט בייזען, אז זי זאל דאס גן עדן דיגע לעבען אפליינען אויף איבער הונדערט און צוואנציג יאהר און דערווייל זיך פערנעמען מיט דער הויז ווירטשאפט און מיט די קינדער.

די פריילכע מינא האט אבער רוהיג איהר מאן געענטפערט, אז אויף צו פאיערקע'ען ביי דער קוך און פיאסטעווען קינדער זענען פאראן דינסטען אין באנעס — זי איז בעשאפען געווארען צו.. ליבע.

צו קיין עפענטליכע סקאנדאלען האט דער אלטער צוליב די קינדער און שלום נישט געוואלט דערלאזען. האט ער שטיל געדריקט און זיך אזוי בייס און לאנג ביז ער האט פון פערדרוס און שאנדע בעקומען א הארץ - אטאק און איז געשטארבען.

מילא, געשטארבען — בעגראבען.

וואס מיינט איהר, אז די „וויטפרוי״ מינא וועט לאנג טרויערן נאך איהר געטזעליגען שאקי?

זי האט אין איינציגע טעג ארום אויסקנערופען דעם „זאסטעמפצא״ און א זייט און האט איהם איינגערוימט א סוד, אז ער האט „פיערוושענטשווא״...

איז דאך שוין פון לאנג בעוואוסט, אז א הויז פריינד. וואס איז האלב־וועגען ביים פערשטאנד, האט נישט קיין ברויט חשק צו געהן אונטער דער חופה מיט זיין „פריינדין״ נאכדעם ווי איהר מאן מאכט צו אנ'אייגעל.

פערשטעהט זיך, אז דער פיינער ב., וועלכער איז אגב דורך דער צייט געווארען אנ'אלמן און איז איבעריגעבליבען מיט 7 פיקערס, האט אויך געהאט יאשע אין די אויערן, ווען די ליבענס דיגע מינא האט איהם געמאכט א היראטס־אפערטע און פארגעלייגט צו לייגאל זיינען די ליבע ליבע.

אז די זיסע מינעס האבען ב.'ן נישט גענומען האט אונזער מינא געפרובט איהם נעמען מיט א האלבער פאבריק און קאמעניצע. זעהט איהר, דאס האט דוקא יא שוין געווירקט אויף ב.'ן. זיין ראמאנטיש הארץ איז ווייכער געווארען און מיט דער היפאטעך אין דער קעשענע האט ה' ב. מקדש געווען זיין געליבטע.

ווייל דאך מסתמא די יונגפרוי מינא צו מארגענס נאך דער חתונה אריינפיהרען דעם „ליבען שאץ״ אין איהרע אפארטאמענטען.

בענענטגם אבער דער „אנקעל״ מצד מינא'ס קינדער, בפרט פון דער עלטסטער טאכטער אזא קאלטזינען קבלת פנים, אז ער וועט שוין אנזאגען קינדער קינדער, זיי זאלען נישט מהר יענע שוועל איבערטרעטען.

פארפאלען, חתונה געהאט, איז חתונה געהאט און אויס מיט דער קאמעדיע. וואס דאס פארפאלק געקענט טון האבען אנ'ארב, ... דאך פארט ... האבען אנ'ארב, ... פערברענגען דעם האניג חודש.

... געבליבען, אז פרוי מינא זאל זיך דערווייל ארייגקלייבען צו ב. אין דער וואוינונג.

זעבען ז ך ב.ס קינדער מסתמא נישט פויל און מונקט, ווי זיי וואלטען זיך בעהאט אייגערדט מיט מינא'ס קינדער, מאכען זיי דער שטיף מאמע אזא „הארצליכען״ ווילקאמען, אז זי האט זיך ערשט אומבעקוקט וואו זי איז אויף דער וועלט, ערשט אויף דער צענטער־גאס.

מילא, לאנג זיין, ווי ס'זינגט זיך אין לידעל:

„בלימעלעך צוויי
„צושיידט האט מען זיי

האט זיך דעם פארפאלק נישט געגלוסט. איבריגענס, אפשר וואלט שוין ב. עטשטאנען — האט דאס אבער פאר מינא'ן נישט געלוינט: ערשטענס „ברענט״ אין איהר די ליבע און צווייטענס האט זי דאך פאר דעם עסק בעצאהלט איהר חלק ירושה

זיי האבען דעריבער בעשלאסען זיך צו דינגען ביי פאמיליע אויף פיעט ריקאווער גאס א קאוואלערקע, און יעדען טאג אין א בעשטימטער שעה דארט זיך צו טרעפען אויף ראנדקעס.

אין ברען פון דער ליבע איז דערווייל דאס געשעפט איינגעגאנגען. דאס פארפאלק איז געבליבען אהן פרנסה ב. האט זיך דערפאר אזוי שטארק נישט אפילו געזארגט, ווייל זיין ווייבעל האט אלץ ארויסגעטראגען איינציגווייז פון שטוב צו איהם געברענגט. ב. האט די זאכען פערקויפט אדער פערזעצט א ן קודם כל פערזארגט זיינע יתומים און איין געמאכט א לעבען.

מינא'ס קינדער האבען אויך נישט געוואלט הונגערן און זיי האבען אויך אויסגעפרוווט די זאכען פון שטוב * פרוי מינא, זעהענדיג, אז עס וועט צוזין און קורצען נישט זיין געלד וואס צו פערקויפען האט זי צוזאמענגעקלי בען אלע זאכען פון שטוב און אפ ארטענדיג, ווען די טאכטער איז אוועקגעגאנגען האט זי געכאפט דאס פעקעל און עס אוועקטראגען אין דער קאוואלערקע, בכדי עס אפצושטעקען איהר מאן ב.

ווי איבערראשט איז זי אבער געווארען, ווען די טיהר איז געווען פון אינעווייניג פערשלאסען און עס האט זיך געלאזט הערען עפיס א בעקאנטע פרויען שטימע מיט פערשידענע קיכעלען. איז געלויגען מינא'ן זיך ארייצוקריגען אין דער קאוואלערקע, און טרעפט וועמען זי האט דארט געפונען? נישט קיין אנדערע, ווי איהר אייגענע טאכטער.

מילא, וואס פארא סצענעס דארט האבען זיך אפגעשפילט ווי אזוי די ראמאנטישע מוטער איז ארויסגעשאהרען אויף איהר קאנקורענטישע טאכטער, קאנט איהר זיך שוין אליין פארשטעלען, רע מיט האט זיך נאך נישט די געשלאגע געענדיגט, די צוהיצטע מוטער איז אריין צו א שכנישען שניידער, בעכאפט פון דארט א לאנגע שער און זיך געווארפען אויף דער קאנקורענטקע. האט איהר די טאכטער אנגעכאפט ביי דער האנד און געפרובט ארויסרייסען פון איהר ד' שער. ביידע האבען זיך געשאמפערט א געוויסע צייט ביז די ערשטע האט זיך מיט דער שער אויפגעשניטען די גאנצע האנד.

צו דירך דער פערוואונדעטער שער, צו פון עגמת נפש, סיי ווי ליגט זי דערווייל שווער קראנק.

צו איהר וועט נאך פערגלוסטען ווייטער צו געהן אויף ראנדקעס צום מאן אויף דער קאוואלערקע וועט די צוקונפט ווייזען.

ארגוס.

דער בעוואוסטער הערען-שניידער

M. ROGOZIŃSKI

וועלכער האט געוואוינט אויף נאווא-צעגעלניאנא 14, איז צוריקגעקומען און וואוינט איצט אויף

42 פעטריקאווער 42

בעשטעלונגען ווערען אנגענומען און אויסגעפערטיגט לויט די נייעסטע מאדעלען צו צוגענגליכע פרייזען.

ספעציאליסט: פעלץ־ארבייט. קומט איבערצייגט אייך! 1124

הומאר — דער קונדס — סאטירע

ער רעדט פון חעג.

— זאג מיר, שמעריל, ווען א יוד איז מחדש די לבנה שרייט ער: „שלום עליכם״! ווייסטו פון דעם?

— געוויס ווייס איך.

— אבער וואס הייסט א יוד שרייט פלוצלונג „שלום עליכם״! פאר וואס! פאר ווען! קענסטו דאס מיר ערקלערן?

— ניין, איך קען נישט!

— זאל איך דיר ערקלערען?

— ערקלער.

— ווייסטו, אז ווען א יוד איז מחדש די לבנה זאגט ער דערביי „דוד מלך ישראל חי וקים״!

— איך ווייס, געוויס ווייס איך.

— ווייסטו, אז דער טייטש פון די ווערטער „דוד מלך ישראל חי וקים״ הייסט, אז דוד דער קעניג פון די יידען לעבט און איז פריש און געזונד?

— איך ווייס.

— אבער ווייסט דען נישט יעדער יוד, אז דוד דער יידישער מלך, איז שוין לאנג טויט?

— געוויס ווייס ער!

— הייסט דאך דאס, אז ווען א יוד הערט, אז עמיצער איז שוין לאנג געשטארבען און ער שרייט, אז דער עמיצער לעבט, הייסט דאך דאס, אז דער יוד רעדט אויסען חעג.

— ריכטיג! ס'שטימט!

— נו, ווי באלד א יוד איז אויסען וועג איז שוין פערשטענדליך, וואס ער שרייט „שלום עליכם״!..

א פרינציפ.

— אפשר ווילען זי פריילין, מאכען א קליין שפאציר אונטער די שטאט?

— איך טו עס נישט צוליבן פרינציפ!

— נו, מילא, געהמען זי דעם פרינציפ מיט זיך!

א פיינע מתנה.

ווען ער האט איהר געבראכט א מתנה א שניר פערל, האט זי א זאג געטון:

— אך, עס האט זיך מיר געחלום'ט וועגען דעם היינט ביינאכט, נאר דער חלום איז געווען א שעהנער, ווי ס'איז געהען אויף דער וואהר.

— האסט, מכטמא געזעהן אין חלום אמת'ע פערלען.

ער דערמאנט נאר...

— ווי רעכענסטו, מאמע, זעהט נישט דער דאזיגער יונגערמאן אויס א בוטעל גערישלעך?

— ניין, טאכטער, ער דערמאנט מיר בלויז אן דיין טאטען, ווען ער האט זיך צו מיר געשדכנ'ט.

אין איילעניש.

ער (צו זיין פרוי, וועלכע שטעהט ביים שפיגעל) אלזא, מיין טייערע, ביזטו שוין פארטיג מיט דיין טואלעט? די דראזשקע וואַרט ראך אויף דיר!

זי — שוין ווידער? איך האב דאך דיר שוין מיט א שעה צוריק געזאגט, אז אין פינף מינוט וועל איך זיין פארטיג!

א גוטער סימן.

א פאר פאלק א ז אנגעקומען פון דער פראווינץ קיין לאדז.

זיי זענען אוועק אין א האטעל.

— פאניע, — האט דער האטעל אגענט געשטעלטער געזאגט, — איך האב פאר אייך א זעהר שעהן צימער מיט אלע מעקוועמליכקייטען

— איין צימער איז פאר אונז ווענין, מיר דארפען האבען צוויי!

— ענטשולדיגט כ'האב נישט געוואוסט, אז איהר זייט מאן און פרוי..

זיין לעצטע האפנונג.

דער טעלעפאן אין ה' גאלדינס ביורא האט גענומען קלינגען גאלדין האט אויפגעהויבען דאס טרייבעל.

די שטים אין טעלעפאן: — מזל־טוב, אייער פרוי האט געהאט א צווילינג!

ה' גאלדין: — אזוי... אזוי... אזוי... המ... האט מען אייך נישט געגעבען קיין פאלשען נומער!

פארהאן א האפנונג.

פרוי: איז שוין גאר נישטא קיין האפנונג פאר מיין מאן?

דאקטאר: אודאי איז דא! ער מוז אבער האבען א מילדערען קלימאט און א מילדערע ווייב...

דער מאן זאל לעבען.

ביילע: וועמען שילסטו אזוי?

קיילע: מיין מאן, זאל־לעבען...

ד ר שטערנזעהער.

א שטערנזעהער האט אמאל נביאות געזאגט אויף א הויפדאמע פון קעניג ליאי דעם 11-טען פון פראנקרייך, אז אין אכט טעג ארום וועט זי שטארבען. די נביאה איז מקוים געווארען און דעם קעניג'ס שעהנע געליבטע איז דעם אכטען טאג געשטארבען

דער קעניג, וועלכער איז נעווארען זעהר אויפגעבראכט איבער דער דאזיגער מעשה, האט געשיקט רופען דעם שטערנזעהער, און נישט בעהאלטענדיג זיין בייזע מחשבה, האט ער צו איהם א זאג געטון:

— און איצט, אז דו ביזט יא אזא גרויסער טרעפער, טא טרעף שוין דעם טאג ווען דו וועסט שטארבען...

דער שטערנזעהער, וועלכער האט גלייך דערקענט, וואס דער קעניג וויל מיט איהם טון, האט נישט טראכטענדיג קיין סך געענטפערט.

— מאיעסטעט איך וועל שטארבען פונקט 3 טעג פאר אייער טויט

דער דאזיגער ענטפער האט דעם קעניג אזוי דערשראקען, אז ער האט אין הארצען באלד אויפגעגעבען זיין פלאן אפצוראמען דעם שטערנזעהער פון דער וועלט, און אנשטאט דעם האט ער פון דעמאלט אן אלץ אנגעווענדעט אפצוהיטען דאס געזונט און דאס לעבען פון דעם קלוגען אסטראלאג.

א שמיכעל תורה.

בעריל: וואס איז דער חילוק פון א כהן ווען ער דוכנט ביז א מיאוס'ע מיידעל?

שמעריל: אויף א כהן, ווען ער דוכנט, טאר מען נישט קוקען, און אויף א מיאוסע מיידעל ווילט זיך נישט קוקען...

אין טעאטער.

אין דער ערשטער העלפט פונ'ם לעצטען יאהרהונדערט האבען פאר'ן ווינער קארל־טעאטער געשריבען צוויי דראמאטורגען: יאהאן נעסטראי און פראנץ שאלק.

אין אנ'אווענד פינכם חודש מאי, 1839, האט מען צום ערשטען מאל אויפגעפיהרט נעסטראי'ס פארס־קאמעדיע „די פאשינגס־נאכט״. נעסטראי איז געזעסען אין דער לאזשע צוזאמען מיט שאלצ'ען, וועמעס קאמעדיע „דער פראצעסנטניק און זיין יורש״ איז אויפגעפיהרט געווארען דעם פריהערדיגען אווענד.

שאלק האט זיך אנגערופען צו זיין קאלעגע:

— זעגט איהר דא געווען נעכטען ביי דער אויפפיהרונג פון מיין שטיק? איך אליין האב נישט געקענט קומען. ווי אזוי האט עס עפיס דער עולם אויפגענומען?

— נישקשה — האט נעסטראי געענטפערט — א האלבער עולם האט בשעת דעם שפילען געלייענט צייטונגען, און די אנדערע העלפט איז געשלאפען.

הערענדיג אזא שטאך, האט שאלק זיך אנגערופען:

— נו, טוט אדרבא א קוק דא אונטען וואס איהר זעהן, ווי איין מאן איז שוין איינגעשלאפען ביי אייער שטיק. כאטש ער האלט ערשט ביים ערשטען אקט.

— א, ענטשולדיגט, — נישט נעסטראי א זאג — דער חבר'ה מאן שלאפט נאך דאן פון נעכטען אן, ווען ער איז געקומען זעהן אייער שטיק...

.3

לעבעדיגע סטאַטועז.

יעליזאַוועטע האָט געזעהן, ווי סאָלדאַטען האָבען געשעפּט זון דער נעוואַ עמערס אייז וואַסער און דערנאָך זיי געגאָסען איבער די נאַקעטע מענשען, וואָס זיי זענען איצט געווען איינגעשרויפּט אין אַזעלכע מאַשינעס אַזוי, אַז זיי האָבען געמוזט בלייבען אין אַ שטייענדיגער פּאָזע און נישט געקענט זיך אַ ריר טון.

איינער פון די קרבנות, אַ הויכער זקן, מיט א ווייסער באָרד, האָט תפילה געטון אויפ'ן קול:

— גאָט בעפריי רוסלאַנד פון די דייטשע תלינים!..

די אַנדערע האָבען עפּעס אויך געמורמעלט מיט די ליפּען.

און ביראָן, אין זיין טייערען פּעלץ, מיט אַנ'אַכזריות'דיגען שמייכעל אויף די ליפּען, איז דערביי געשטאַנען און האָט זיך צוגעקוקט צו דער דאָזיגער „פאָרשטעלונג" און פון צייט צו צייט צו די סאָלדאַטען געשריגען:

— נאָך! נאָך! נאָך!..

יעליזאַוועטע האָט אַ כאַפּ געטון די לייצעס און אַ פּאַך געטון מיט דער בייטש. און די פערד מיט איהר אויפ'ן שליטען האָבען זיך אַוועקגעטראָגען, ווי דער רוח וואָלט זיי געיאָגט.

און די פאָרשטעלונג ביים אייז-פּאַלאַץ איז ווייטער אָנגעגאַנגען פאַר די אויגען פון אַ גרויסען עולם אין דער העלער, קאַלטער לבנה-נאַכט. עס האָט זיך שוין נישט געהערט מעהר דער קול פון הויכען זקן מיט דער ווייסער באָרד; עס האָבען זיך שוין מעהר נישט בעוועגט די ליפּען פון די אַנדערע חברים — דאָס וואַרימע לעבען אין זיי איז אויסגעפראָרען געוואָר'ען און זייערע מענשליכע געשטאַלטען, בעגאָסען פון די עמערס וואַסער אין ברענענדיגען פראָסט. זענען מיט אייז בעדעקט געוואָרען און האָבען אַלץ מעהר און קענטיגער אָנגענומען דעם אויסזעהן פון אויסגעאַרבייטע סטאַטועז.

דער גרויסער עולם האָט זיך צוגעקוקט צו דער דאָזיגער פאָרשטעלונג מיט אַנ'איינגעהאַלטענעם אָטעם. אַנדערע האָבען זיך געצלמט און אַנדערע האָבען געזיפצט. אַ סך פון עולם איז אויפגעבראַכט געוואָרען קעגען דעם רוצח בּיראָנען, אָבער מ'האָט זיך געהיט אַ וואָרט אויסצוזאָגען קעגען איהם, ווייל אומעטום זענען געווען זיינע מענשען צווישען דעם עולם, וועלכע האָבען פאַר דאָס מינדעסטע וואָרט קעגען איהם, דעם אַלמעכטיגען בּיראָנען, אַרעסטירט. און דאָס האָט תמיד געמיינט טויט, אָדער קאַלטער סיביר.

און דאָך האָבען זיך געפונען צוויי מענשען צווישען דעם עולם, וואָס האָבען סוף כל סוף נישט אויסגעהאַלטען און אויסגעשריגען הויך זייער פּראָטעסט.

זיי ביידע האָבען געהערט צו דער רוסישער פּאַרטיי, וואָס האָט געקעמפט פאַר אַ רעגירונג פון רוסען און קעגען די דייטשען אין דער רוסישער רעגירונג. איינער איז געווען אַנ'אַלטער גענעראַל, מיט איין האַנד, וועלכער האָט נאָך געקעמפט אין די מלחמות, וואָס צאַר פּיאָטר דער גרויסער האָט אָנגעפיהרט; און דער אַנדערער איז געווען אַ רוסישער קופּיעץ מיט אַ גרויסען בויך און אַ רויטער באָרד.

דער קופּיעץ האָט גענומען זעצען מיט ביידע פויסטען אין זיין מעכטיגער ברוסט און זיך צויאָמערט:

— מ'האָט זיי אומגעבראַכט, ווייל זיי האָבען אונז געוואָלט בעפרייען פון דעם יאָך פון די פרעמדע. און מיר שטייען דאָ און קוקען, ווי מ'פּייניגט זיי, און גאָרנישט!

— וואָס קענען מיר טון? — האָט מען געענטפערט.

— לכל הפחות ווייזען די רוצחים, אַז מיר קענען נישט גלייכגילטיג צוקוקען, ווי מ'ברענגט אום אונזערע בעסטע קינדער, אונזערע ברידער רוסען. טון, וואָס די פּרינצעסין יעליזאַוועטע האָט געטון. איהר האָט געזעהן, ווי זי איז ענטלאָפען אַנ'אמת'ע רוסישע טאָכטער האָט נישט געקענט צוזעהן, ווי מ'מאַטערט אויף אַזאַ אופן אונזערע פּאַטריאָטען. זאָלען מיר אויך ענטלויפען, אַנישט מיינען זיי, אַז מיר האָבען הנאה פון אָט דעם מערדערישען ספּעקטאַקל — האָט דער קופּיעץ זיך געזעצט מיט פויסטען אין ברוסט און געיאָמערט.

— אַזוי האַנדלען די דייטשען — האָט דער אַלטער גענעראַל, וואָס האָט איין האַנד געהאַט, געריעדט אין אַנ'אַנדער געזעמעל — די דייטשען, וואָס האָבען אונז געזאָלט בילדונג און אויפקלערונג ברענגען. ביז אַהער האָבען זיי אונז נאָר יסורים און צרות געבראַכט. זינט אונזער שוואַכע קייזערין אַנאַ רעגירט, אָדער ריכטיגער, זינט זי האָט דעם פריערדיגען דייטשישען שטאַלקנעכט דערהויבען צום הערצאָג בּיראָן און די לייצעס פון דער רעגירונג איבערגעגעבען אַהם און זיינע דייטשע נאָכשלעפּער אָסטערמאַנען און מיניכין, איז גאָר קיין סוף נישט צו אונזערע צרות. די בעסטע מענשען אונזערע ווערען אומגעבראַכט, אָדער פערשיקט קיין סיביר. אומזיסט האָט די קייזערין אַנאַ מצה'ן ווי איינמאָל דעם הערצאָג צו די פיס זיך געוואָרפען און זיך געבעטען ביי איהם, ער זאָל כאָטש איהרע פריינד שאַנעווען. איהרע טרעהרען האָבען נישט געהאָלפען. און אויף אַזאַ אופן איז די רעגירונג פון דער דאָזיגער שוואַכער פרוי אַ בלוטיגע און אַ פערשאָלטענע. אונזער פאָטערלאַנד קען נאָר געראָטעוועט ווערען,

ווען עליזאַוועטע, די טאָכטער פון אונזער צאַר פּיאָטער דעם גרויסען, זאָל ווערען אונזער...

דער אַלטער גענעראַל האָט נישט דערריעדט, ווייל עטליכע מענשען האָבען איהם מיט אַמאָל אַ כאַפּ געטון און איהם אַוועקגעשלעפּט און איהם אַריינגעשליידערט אין שליטען, וואו דער קופּיעץ מיט דער רויטער באָרד, וועלכער האָט פריהער אויך פּראָטעסטירט, איז שוין געלעגען און האָט זיך געראַנגעלט מיט מיט סאָלדאַטען און געיאָמערט פערשטיקט אויפ'ן קול:

— רוסישע ברידער, רחמנות האָט אויף אונזער פאָטערלאַנד!

דער שליטען מיט די צוויי אַרעסטירטע איז פערשוואונדען. דעם עולם אַרום אייז-פּאַלאַץ האָט אַ פּחד אָנגעכאַפּט. ער האָט זיך גענומען אַוועקרוקען פון דאָרט, ווי שאָטענס האָט מען זיך אַוועקגערוקט אין אַלע זייטען, שטומע, צושראָקענע.

און פּלוצים האָט עמיצער אויסגעשריגען.

— הורא פאַר אונזער קייזערין און הורא פאַר אונזער באַטיושקאַ הערצאָג בּיראָן!

דער צושראָקענער עולם האָט אונטערגעכאַפּט דעם דאָזיגען „הורא" און גענומען וואַרפען די היטלען אין די לופטען.

דער הערצאָג בּיראָן האָט זיך אַ נייג געטון צום עולם.

דערנאָך האָט ער זיך ווידער אַ קעהר געטון צו די סטאַטועז וואָס ער האָט נאָר וואָס געשאַפען.

„אמת'ע קונסטווערק" — האָט ער אַ טראַכט געטון מיט פערגעניגען.

האָט געהייסען זיי אַוועקשטעלען צווישען די זיילען אין דעם אייז-פּאַלאַץ, וואו די אַנדערע סטאַטועז זענען געשטאַנען. דערנאָך איז ער צוגעגאַנגען צו זיין שליטען און אַוועקגעפאָהרען צו דער קייזערין, פון זיין געליבטער, אין פּאַלאַץ.

דער ספּעקטאַקל פאַר'ן אייז-פּאַלאַץ האָט זיך געענדיגט.

.4

דער פערלוירענער גרענאַדיער.

אויף מאָרגען, ווען לעסטאָק, דער לייב-דאָקטאָר פון יעליזאַוועטען, איז צו איהר געקומען אין פּאַלאַץ, האָט ער איהר געטראָפען אַ פערזאומערטע און פערוויינטע.

קאָמיש האָט זיך אויסגעוויזען דעם קליינעם פראַנצויז, ווען ער האָט דערזעהן ווי די הויכע, אימפּאָנירענדיגע געשטאַלט פון יעליזאַוועטען, אין סאַמעט און אין זייד אויסגעפּוצט און מיט בריליאַנטען בעשאָטען, — איז געזעסען, ווי אַנ'אומגליקליך קינד, פערדרוקט אין אַ ווינקעל און האָט געוויינט.

— וואָס איז שוין ווידער? — האָט ער זיך אָפּגערופען צו יעליזאַוועטען — פּרינצעסין, איהר ווייסט דאָך, אַז איך האָב אייך פערווערט זיך אויפצורעגען.

— ווי קען איך זיין רוהיג — האָט זי געענטפערט, וו-שטענדיג איהרע שעהנע אויגע — ווען מ'פּאָלגט נישט מיינע בעפעהלען און מ'לאַכט זיך אויס פון מיר.

— ווער האָט עס זיך געוואַגט?

— שובין, דער דאָזיגער פּויער, וואָס איך האָב איהם פון שטויב אויפגעהויבען, האָט נעכטען... איהר זענט דאָך דערביי געווען!..

— פּרינצעסין, איך האָב אייך געגוג געוואָרענט...

— אמת, לעסטאָק.

— אַזעלכע געמיינע מענשען, ווי דער גרענאַדיער, זענען געשאַפען פאַר פּויערטעס...

— ער איז אָבער אַזאַ שעהנער מאַן, לעסטאָק, און איך האָב איהם אַזוי ליב. אמת, ער איז גראָב, ווילד; דערפאַר אָבער איז ער דאָך מיר אַזוי געפעהלען. וואו איז ער? ער האָט זיך נאָך היינט נישט געוויזען.

לעסטאָק האָט אַ שמייכעל געטון.

— אפשר וועט ער זיך מעהר איינגאַנצען נישט ווייזען — האָט ער זיך אָפּגערופען מיט אַ פערטעריישע מינע.

— וואָס הייסט? לעסטאָק, עפּיס בעהאַלט איהר פון מיר. וואו איז שובין? — איז יעליזאַוועטע געוואָרען אומרוהיג.

לעסטאָק האָט אַ ציה געטון די אַקסלען.

און ווען לעסטאָק האָט פערלאָזען איהר פּאַלאַץ, האָט יעליזאַבעטע אַרויסגעשיקט עטליכע פון איהרע דינערס אויפצוזוכען איהר געליבטען, דעם גרענאַדיער שובינען. זיי האָבען איהם אין ערגיץ נישט געפונען.

— זוכט איהם אין די קאַזאַרמעס, אין די שענקען: פרעגט זיך נאָך אויף איהם ביי זיינע פריינד — האָט יעליזאַוועטע אַ פערצווייפעלטע ווייטער בעפוילען איהם צו זוכען. אומזיסט, קיין שפור איז פון איהם נישט געווען.

האָט זיך אין אַ פּאָר טעג שפּעטער יעליזאַוועטע געווענדעט צו דער פּאָליציי. און ווידער אומזיסט — שובין איז פערלוירען געגאַנגען.

זי איז דעמאָלסט אַוועק אַ פערצווייפעלטע צו דער קייזערין אין פּאַלאַץ.

די קייזערין אַנאַ, מיט אַ מגושם'דיגען דיקען און שווערען גוף, וועלכע האָט אָהן דער הילף פון צוויי שטאַרקע מענשען זיך פון אָרט נישט געקענט אויפהויבען, איז געזעסען אויף אַ ברייטען שטוהל און האָט שווער געסאָפּעט.

יעליזאַוועטאַ האָט זיך אַ וואָרף געטון פאַר איהר אויף די קניע.

די קייזערין האָט אויסגעשטרעקט צו איהר די קורצע, דיקע האַנד מיט אַנ'אויפגעלאָפענער הויט, און יעליזאַוועטע האָט זי געקושט.

— וואָס מאַכט איהר? — האָט יעליזאַוועטע געפרעגט — איך האָף, בעסער.

— בעסער, אָבער נאָך אַלץ קראַנק. דעם אָטעם איז שווער אָפּצוכאַפּען — האָט די קייזערין געזיפצט — און דו ביזט אַזוי געזונד מיין קינד. אָבער איך פערגין עס דיר, ווייל איך האָב דיך ליב, יעליזאַוועטאַ פּעטראָוונאַ.

און באמת, האָט די קייזערין אַנאַ יעליזאַוועטען ליב געהאַט, אויף וויפיל די דאָזיגע אַפּאַטישע פרוי איז בכלל פעאיג געווען ליב צו האָבען. דערהויפּט האָט זי דרך-ארץ געהאַט פאַר יעליזאַוועטעס בילדונג. מחמת זי, די קייזערין אַנאַ האָט ערשט אויף די עלטערע יאָהרען זיך אויסגעלערנט צו אונטערשרייבען איהר נאָמען אויף די אוקאַזען, און יעליזאַוועטעס מוטער, קאַטעריבאַ די ערשטע, האָט אַליין איהר נאָמען קיינמאָל נישט געקענט אונטערשרייבען איז לגבי זיי יעליזאַוועטע געווען העכסט געבילדעט, זי האָט פריי געשריבען און גערעדט רוסיש און דייטש און געקענט אַ ביסעלע פראַנצויזיש אויך, זי איז געווען אַ גוטע טענצערין, האָט געשפּילט קלאַוויר און אויסגעבילדעט אַ שעהנע שטימע צום זינגען.

אַמאָל איז די יונגע, שעהנע יעליזאַוועטע, וועלכע האָט געירשנט די פרייליכקייט און דעם טעמפּעראַמענט פון איהר מוטער יעקאַטערינען, געזעסען צו די פיס פון קייזערין אַנאַ און האָט פאָרגעלייענט איהר פון אַ בוך, צו געזונגען מיט איהר שעהנער שטים, צי גאָר איהר דערצעהלט סודות פון איהרע ראָמאַנען — דעמאָלס איז איבערן דיקען פּנים פון דער קייזערין אַנאַ און אין איהרע קליינטשיגע אויגעלעך צוגאָסען געווען אַ ווילדע קנאה און געגלעט האָט זי יעליזאַוועטען איבער די באַקען און איבער די געפּודערטע האָר און גערעדט:

— אַך, דו זון מיין שעהנע, דו פויגעל מיין זינגענדיגער, וואָס פאַר אַ גליקליכע דו ביזט, ווי איך בין דיר מקנא! אין פרייער פרייהייט. ווי דער ווינט איבערן סטעפּ, טראָגסטו זיך דורכ'ן לעבען, אַ זינגענדיגע און אַ גליקליכע. און אָפט זענען פאַר דיר די חכמות פון די קלוגע ביכער, און ווער קאָן אַזוי טאַנצען ווי דו? און ווער קען אַזוי זינגען ווי דו? און אויפ'ן קלאַוויר, ווער קען אַזוי שפּילען, ווי דו? אַך וואָס פאַר אַ גליקליכע דו ביזט, יעליזאַוועטאַ פּעטראָוונאַ.

און אַז די יונגע יעליזאַוועטע האָט די דאָזיגע ווערטער געהערט פון דער קייזערין אַנאַ'ס מויל, האָט זי זיך געפרייט, וואָרים די קייזערין האָט קיין אייגענע קינדער נישט געהאַט און ווייל זי האָט צו איהר אַרויסגעוויזען אַזאַ גוטסקייט, און ווייל זי האָט אַזויפיל געהאַלטען פון איהר, איז יעליזאַוועטע זיכער געווען, אַז די קייזערין אַנאַ וועט לאָזען איהר ירשענען איהר קרוין.

דערפאַר ווי שרעקלעך איז געווען איהר אַנטוישונג, ווען איינמאָל בשעת די קייזערין האָט איהר געגלעט, האָט זי פון איהר דערהערט אַזעלכע ווערטער:

— אַך. דו מיין פּאַרשוין, דו זון מיין שיינע, דו ווייסט נישט ווי שווער ס'איז צו שלעפּען אויף זיך די דאגות פון אַ רעגירונג און דו וועסט עס קיינמאָל נישט וויסען. דיין גאַנץ לעבען וועסטו אָפּגעבען צו פערגעניגען און צו ליבע.

איז יעליזאַוועטע בלייך געוואָרען און האָט אַרויסגערעדט מיט טרערען אין די אויגען:

— און איך וואָלט מיין לעבען בעסער אָפּגעגעבען מיין פאָטערלאַנד און מיין פאָלק. אויפטון פאַר די מ'ליאָנען מענשען גרויסע אויפטואונגען, וואָס זאָלען אומשטערבלעך מאַכען מיין נאָמען אין די ביכער פון דער געשיכטע.

— שיינע איינרעדעכצען — האָט די קייזערין אַ זיפץ געטון — מיר פרויען זענען נישט געבוירען צו פיהרען: די מענער זענען די הערשערס, זיי בעהערשען אונז, צי מיר טראָגען דעם סקיפּטער פון אַ פויערטע, צי די קעניגליכע קלייד פון אַ קייזערין.

— יעליזאַוועטע האָט געענטפערט מיט היץ:

— און מיך וועט קיין מאַן נישט בעהערשען, ווען איך וועל רעגירען, דער שטאַרקסטער מאַן וועט מוזען זיין מיין שקלאַף!

— דאָס דאַכט זיך דיר אַזוי, יעליזאַוועטע פּעטראָוונאַ — האָט די קייזערין אַ'אַ זיך אָנגערופען מיט אַ זיפץ — אַך בעסער טראַכט נישט דערפון. דו ביזט איצט פריילעך, אָן זאָרגען. און דו

(ווייטער זעה 13-טע זייט)

די ליבעס פון אַ קייזערין

היסטאָרישער ראָמאַן פון לעבען אין רוסישען קייזערליכען הויף.

פון ל. זאַכער מאַזאָך.

I.

דער אייז-פּאַלאַץ.

אין יאָהר 1739 איז דער ווינטער אין רוסלאַנד געווען אַן אומגעוועהנליך שטאַרקער, אפילו פאַר יענעם לאַנד. פייגעלאַך זענען געפאַלען פון דער לופטען, און כמעט טאָג-טעגליך האָט מען אויף די גאַסען פון פעטערבורג געפונען מענשען מיט אָפּגעפרוירענע הענד און פיס.

איז אין דאָזיגען ווינטער איינגעפאַלען דעם הערצאָג בירן, דעם געליבטען פון דער רוסישער קייזערין אַננאַ, אַ משונה'דיגער געדאַנק: אויפצובויען אַ פּאַלאַץ פון אייז אויפ'ן טייך נעוואַ.

און ער האָט געלאָזט בויען אויף דער שימערירענדיגער נעוואַ אַן אייז-פּאַלאַץ וואָס האָט געזאָלט זיין אַ וואונדער, ווי אין די מעשיות פון טויזענד און איין נאַכט. אָבער אינמיטען בויען האָט דער אייז אויף דער נעוואַ די משא נישט אויסגעהאַלטען, און דער נאָך נישט פערטיגגעמאַכטער פּאַלאַץ איז אין טייך איינגעזונקען געוואָרען.

איז דער הערצאָג בירן נישט געווען אַזאַ מענש, וואָס זאָל זיך קענען צושיידען מיט זיינע אַ שגעון. ער האָט זיך פאַר'עקשנ'ט אַן'אייז-פּאַלאַץ מוז שטעהן אויף דער נעוואַ.

אַזוינס, וואָס די וועלט האָט נאָך קיינמאָל נישט געזעהן.

און אין אַ יאָהר שפּעטער, אינמיטען חודש יאַנואַר 1740, האָט אַזאַ פּאַלאַץ, דורכאויס פון אייז געבויט, געפינקעלט און געשימערט אויפ'ן טייך נעוואַ.

פון אַלע זייטען איז מען געלאָפען אָנקוקען דעם וואונדערליכען אייז-פּאַלאַץ, סאַי מענשען פונ'ם פאָלק, און סאַי פון די סאמע העכסטע.

איינמאָל ביינאַכט, ווען אַ גרויסער עולם האָט דאָרט געטומלט אונטער אַ קאַלטען לבנה-הימעל, איז צום אייז-פּאַלאַץ צוגעפאָהרען אַ שליטען מיט צוויי ברענענדיגע ווייסע פערד. דער עולם אַרום האָט אַרונטערגעכאַפּט די וואַרימע היטלען און זיך גענומען נויגען, און די אָפיצירען און די סאָלדאַטען צווישען דעם עולם האָבען זיך אויסגעצויגען ווי די סטרונעס און צוגעלעגט די הענד צו די דאַשקעס פון זייערע מיליטערישע היטלען.

איינגעהילט אין טונקעלן בערן-פעל איז אין דעם שליטען געזעסען אַ יונגע, שעהנע פרוי, וואָס האָט אויסגעזעהן אַ יאָהר 20. פון קאָפּ ביז די פיס איז זי געקליידעט געווען אין ווייסען טייערן הערמעלין און אויפ'ן שטאָלצען קאָפּ מיט די ווייס-געפודערטע האָר האָט זי געטראָגען אַ קאַווקאַזען היטעל פון הערמעלין.

— די פּרינצעסין יעליזאַוועטאַ — האָט מען זיך גענומען סוד'ן צווישען עולם.

— ווי שעהן זי איז!

— איהר פאָטער פּיאָטער דער גרויסער אינגאַנצען!

— און דער, וואָס טרייבט אָן די פערד, איז שובין — האָט אין דער שטיל דערצעהלט אַ דיקער קופּיעץ זיין פרוי — איך קען איהם, אַ פּראָסטער סאָלדאַט געווען, האָט ער אָבער מזל געהאַט צו געפעלען דער פּרינצעסין יעליזאַוועטאַ'ן, האָט זי איהם צו זיך אין פּאַלאַץ אַריינגענומען און מ'זאָגט... אָבער — האָט דער דיגער קופּיעץ ווייטער גערעדט — בעסער מיט אַן'אייגענעם, אַן אונזעריגען, איידער מיט אַ פרעמדען. אַ זינד טאַקי, אמת, אָבער פאָרט נישט אַזוי מיאוס, ווי זי וואָלט זיך גענומען אַ דייטשען שטאַל-קנעכט, אַזוי ווי אונזער קייזערין אַננאַ האָט עס געטוהן. דער הערצאָג בירן איז דאָך אַ דייטשער שטאַל-קנעכט געווען, איידער ער איז געוואָרען דער געליבטער פון אונזער קייזערין.

בעת צווישען דעם עולם האָט מען זיך אַזוי גע'סוד'עט און גערעדט, איז די שעהנע פרוי דערווייל מיט אַן'עלאַסטישער פלינקייט אַרויסגעשפּרונגען פון די טונקעלע בערן-פעלען אויפ'ן שנעע, און האָט זיך געלאָזט געהן צום אייז-פּאַלאַץ. און דער פערד-אָנטרייבער, אַ הויכער, געוויקסיגער שטאַרקער מאַן, אין אַ קורצען פעלצעל, מיט אַ רונדער פעלענער היטעל, האָט איבערגעגעבען דעם צוים פון די פערד צו איינעם פון די סאָלדאַטען, וואָס איז דערביי געשטאַנען, און איז אַוועק נאָך דער יונגער פרוי.

פערוואונדערט זענען זיי ביידע שטעהן געבליבען פאַר דער אומגעוועהנליכער געביידע.

אַ קונסטווערק פון געבוי איז דער דאָזיגער פּאַלאַץ געווען, די ווענד פון געהובעלטע שטיקער אייז סימעטריש צונויפגעשטעלט. די פענסטער און טירען, ווי פון אַ מייסטער אַ שניצער אויסגעשניצט און אויסגעהאַקט און אַלץ פון אייז, און ביים אַריינגאַנג צוויי לייבען, אויך פון אייז, האָבען געשפּריצט מיט ווייס-אויפגעשוימטע פּרעסטרט ברענענדיגען נאַפט, ווי פייערדיג וואַסער. און אינעווייניג דורכ'ן גאַנצען פּאַלאַץ, האָט זיך געצויגען אַ גאַלעריע אונטערן דאַך און די גאַלעריע האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף פיערעקיגע זיילען, וואָס צווישען זיי זענען געשטאַנען סטאַטוען, אַלץ פון אייז, ווי יעדער ברעקעל אין דאָזיגען פּאַלאַץ, ווי אפילו די זעקס קאַנאָנען און פּושקעס, וואָס זענען דאָרט געשטאַנען, אַלץ פון אייז אויסגעאַרבייט.

בעת יעליזאַבעטאַ האָט מיט קינדערשער פרייד אָנגעוויזען אויף יעדער זאַך אין אייז-פּאַלאַץ איהר בעגלייטער, דעם סאָלדאַט שיבּוּבין, איז צו איהר פלוצלונג צוגעגאַנגען אַ הויכער שעהנער מאַן מיט שמאָלע טריט, אין הויכע שוואַרצע שטיוועל, ווייסע הויזען און אין אַ קורצען פעלצעל פון גרינעם סאַמעט מיט אַ סויבעלנעם אונטערשלאַק. ער האָט אַרונטערגענומען זיין דריי-עקיגען הוט, וואָס איז בעפוצט געווען מיט אַ ווייסען פוכאָווען פעדער. און האָט זיך פערנויגט גראַציעז און מיט אַ טיפען דרך-ארץ.

— וואָס פאַר אַ אָנגענעהמער סורפּריז — האָט ער זיך אָנגערופען אויף דייטש — אויף קיין שעהנערער בעלוינונג האָב איך קיינמאָל נישט געהאָפט פאַר מיין אויפטו, ווי אַז מיין ווערק זאָל געפעלען ווערען דער שעהנער פּרינצעסין. און איך זעה, אַז איהר געפעהלט עס.

— זעהר, הערצאָג.

— קען איך אייך ווייזען די צימערן פון פּאַלאַץ?

— אָ, יאָ, הערצאָג, אויב איהר ווילט אַזוי פריינדליך זיין — האָט געענטפערט יעליזאַבעטאַ מיט איהר ווייכען, קלינגענדיגען קול, וואָס יעדער טאָן איהרער האָט ווי אַ זונען-שטראַהל געלויכטען און געוואַרימט.

זי האָט גענומען ביראָנען אונטערן אָרים, וואָרים דאָס איז געווען דער אַלמעכטיגער ביראָן אַליין, דער געליבטער פון דער קייזערין אַננאַ, און ער איז אַוועק מיט איה אַרויף די טרעפּ, וואָס האָבען געפיהרט צו דער גאַלעריע. ער האָט געפיהלט דעם כשוף פון דער דאָזיגער פרוי, בשעת ער איז געגאַנגען נעבען איהר, ווי יעדער מאַן, וואָס איז געקומען אין נאָהנטער בעריהרונג מיט דער שעהנער יעליזאַוועט'ן און דאָך האָט ער זיך געהיט פון צו זאָגען איהר צופיל קאָמפּלימענטען, מחמת ער האָט מורא געהאַט, אַז זיין געליבטע, די קייזערין אַננאַ זאָל דערפון זיך נישט דערוויסען.

זיי זענען אַריין אין אַ קאָרידאָר, וועלכער האָט אויף יעדער זייט געהאַט אַ צימער, וואָס איז געווען אויפ'ן פאַנטאַסטישען אופן מעבלירט, און דורכ'ן דאַך איז געפאַלען אַ בלוי ליכט פון דער לבנה אין קאָרידאָר אַריין.

דער הערצאָג האָט איהר אויפמערקזאַם געמאַכט אויף די שויבען, וואָס זענען דורכזיכטיג געווען ווי די פיינסטע גלאָז.

הונדערטער ליכט האָבען געברענט אין די לוסטרעס און אין די אייז-קאַנדעלאַברען, וואָס זענען געשטאַנען פאַר ריזיגע וואַנד-שפּיגלען, און האָבען דעם גאַנצען פּאַלאַץ בעלויכטען.

די גאַנצע רייכע איינריכטונג, די טישען מיט די זייגערס און מיט די לייכטערס, די דיוואַנען, טאַבורעטען, שטוהלען און שראַנקען, דער קרעדענץ-טיש מיט'ן וואונדערליכען סערוויז גלעזער פון עפּי-געשיר — אַלצדינג, ביז דער קלענסטער פּיצעלע איז געווען פון אייז-אויסאַרבייטונג אין די לעבעדיגסטע פאַרבען, ווי פאַרצעליי, פון אַ קינסטלער בעמאָהלט.

מעהר ווי אַלצדינג האָט זיך יעליזאַוועטאַ געוואונדערט אי-בער'ן קאַמין, אין וועלכען ס'איז געלעגען האָלץ פון אייז אויסגעאַרבייט, מיט נאַפט בעגאָסען, און האָט אַזוי ווי געברענט און איבער דעם אַ רייצענדיגע הימעלבעט מיט אייז פאָרהאַנגען, וואָס האָבען אויסגעזעהן ווי די קונסטפולע ברוסעלער שפּיצען.

יעליזאַוועטאַ האָט זיך אָנגערופען:

— דאָ איז אַזוי שעהן, אַז מיר ווייזט זיך אויס, אַז די רייכסטע דאַמע וואָלט מיט פערגעניגען דאָ געוואָלט וואוינען. עס וואָלט אַביסעלע צוקאַלט געווען דאָ צו שלאָפען.

אָה, איך בין זיכער — האָט בירן שנעל געענטפערט אין דעם פריהוואָלען טאָן פון יענער צייט — אַז איך וואָלט נישט דערפרוירען געוואָרען, ווען איהר וואָלט געווען אויפ'ן געלעגער. גאַמ-אַמור וואָלט שוין אַכטונג געגעבען, אַז דער אייביגער פייער פון ליבע זאָל נישט פערפרוירען ווערען.

יעליזאַוועטאַ האָט אַ שמייכעל געטוהן, ווי זי האָט הנאה געהאַט פון יעדען קאָמפּלימענט, אפילו פון גראָבסטען.

II.

ביראָנס נקמה.

פערלאָזענדיג דעם אייז-פּאַלאַץ, האָט בירן זי אַוועקגעפיהרט צו די אייז-פּיראַמידען, וועלכע האָבען זיך געפונען נישט ווייט פון פּאַלאַץ. די דאָזיגע פּיראַמידען, זענען בעציערט געווען מיט גראָטעסקע פיגורען, וועלכע האָבען זיך פאַמעלעך געדרעהט מיט אָנגעצונדענע לאַמטערנעס.

צווישען דעם פּאַלאַץ און די פּיראַמידען זענען געשטאַנען בלומען-טעפּ מיט עקזאָטישע פלאַנצונגען און אָראַנזש-ביימער פון אייז, און אויך אַ פּאָר טענענביימער פון אייז, וואָס אויף זייערע צווייגען זענען געזעסען פייגעלאַך פון אייז, וועלכע האָבען אויסגעזעהן אונטער דער בעלייכטונג, ווי פון גרויסע דימענטען אויסגעהאַקט. אויף דער רעכטער זייט פון פּאַלאַץ האָט די פּרינצעסין דערזעהן אַ גרויסען ווייסען עלעפאַנט, וואָס אויף זיין רוקען איז אַ טערק געזעסען. די גרויסע חיה האָט ביי טאָג געשפּריצט וואַסער פון איהר מויל און ביינאַכט- ברענענדיגען נאַפט, אַזוי ווי לייבען. אויף דער לינקער זייט איז געשטאַנען אַן'עכט-רוסישע באָד, וועלכע מ'האָט אפילו געקאָנט הייצען — אויך פון אייז.

ניטאָמאָל איז אַ גוואַרד-אָפיציר צוגעגאַנגען צו בירן'ען און האָט אַ האַס געטאָן אַ זאָג געטאָן. דער הערצאָג האָט צווערידען אַ שמייכעל געטוהן.

— פּרינצעסין — האָט בירן זיך דערנאָך אַ קער געטוהן צו יעליזאַוועטען — איהר זייט געקומען אין דער ריכטיגער צייט, צו זעהען אַ זעהר אינטערעסאַנטע פאָרשטעלונג...

— וואָס פאַר אַ פאָרשטעלונג? — האָט זי געפרעגט.

בירן האָט מיט אַ שמייכעל געענטפערט.

— איך וויל האָבען נאָך אַ פאָר סטאַטוען פאַר'ן דאָזיגען פּאַלאַץ, איז מיר איינגעפאַלען זיי צו מאַכען פון מענשען-מאַטעריאַל...

— וואָס טייטש איהר? — האָט יעליזאַוועטע נאַאיוו געפרעגט.

— גאַנץ פשוט, פּרינצעסין. איהר ווייסט דאָך, אַז די וואַך איז אויפגעדעקט געוואָרען אַ פערשווערונג געגען מיר. צווישען די פערשווערערס געפינט זיך אויך מיין בלוטיגסטער שונא, דער מיניסטער מאַליגסקי. איז מיר איינגעפאַלען, אָנשטאָט זיי צו בעשטראָפען מיט טויט אויפ'ן געוועהנליכען אופן, וועל איך זיי פערוואַנדלען אין קונסט-סטאַטוען, וועלכע זאָלען בעציהרען מיין אייז-פּאַלאַץ. איך טו זיי אויס מוטער-נאַקעט, שטעל זיי אַוועק אין אַ פאָזע פון גריכישע סטאַטוען און לאָז גיסען איבער זיי אייז-וואַסער אַזוי לאַנג, ביז זיי אַלע ווערען פערוואַנדעלט אין אייז-סטאַטוען...

— אָבער דאָס איז דאָך שרעקליך — האָט יעליזאַוועטע אַרויס-געמורמעלט — איהר וואָלט זיי כאָטש פריהער געלאָזט טויטען.

— ניין, שיינע פּרינצעסין — האָט בירן זיך אָנגערופען מיט אַ טייוולישען שמייכעל — די פיגורען וועלען ניט האָבען יענע ווייכקייט און רונדקייט, וואָס אַ קונסט-פיגור דאַרף האָבען, ווען איך זאָל זיי אַ פריהער טויטען. לעבעדיגע וועל איך זיי בעגיסען און דערביי טאַקי אַ ביסעל שפּאַס האָבען אויך מיט מיינע בלוטיגסטע שונאים...

— דאָס איז דאָך אָבער שרעקליך, צו פייניגען אַזוי מענשען — האָט יעליזאַוועטע אויסגעפּליסטערט, און עס האָט איהר גע-שוידערט פונ'ם דאָזיגען נקמה-דורשטיגען טיראַן.

ער האָט זיך צולאַכט.

— שרעקליך און זיס — האָט ער געענטפערט — און עס וואונדערט מיר נאָר, וואָס איהר, פּרינצעסין, וואָס איהר קענט ליבען מיט אַזאַ עקסטאַז, זאָלט זיך אָפּשרעקען פאַר דעם.

— וואָס מיינט איהר?

— איך מיין: ווי די געלערנטע ווילען האָבען, זענען גרויזאַמקייט און שטאַרקער ליבע-עקסטאַז נאָהנט פערוואַנדט ביי געוויסע שיינע פרויען. די שיינע פרוי פילט זיסער די בעפרידיגונג פון איהר ליבע נאָכדעם, ווי זי האָט פריהער גוט אָנגעפייניגט איהר געליבטען. נישט אַזוי, פּרינצעסין?

יעליזאַוועטע האָט געשוויגען. זי האָט זיך אָנגעשטויסען, אַז בירן האָט מיט זיין לעצטער בעמערקונג איהר געוואָלט אַן'אָנצוהערעניש געבען וועגען דעם, ווי אַזוי זי אַליין האָט געפייניגט איהרע געליבטע, בעת זי איז פון ליבע פער'שכור'ט געווען. דערנאָך האָט זי געזאָגט:

— ניין, איך וויל דאָס נישט זעהען. איך קען נישט. מיר ווייזט זיך אויס, אַז דאָס בלוט וועט אין מיר פערגליווערט ווערען, ווען איך וועל זעהען, ווי מ'גיסט אויף לעבעדיגע מענשען וואַסער אין אַזאַ מורא'דיגער קעלט.

— אָ, פאַרוואָס? — האָט בירן ווידער זיך צולאַכט — אַז מען טראָגט, אַזוי ווי מיר, וואַרימע פעלצען, דאַרף מען נישט מורא האָבען, אַז די בלוט זאָל פערגליווערט ווערען.

ניין, ניין — האָט זיך יעליזאַוועטע אַ כאַפּ געטוהן און איהם דערלאַנגט די האַנד, וועלכע ער האָט מיט רעספּעקט אַ קוש געטוהן.

זי איז אַוועק צום שליטען און האָט אַ רוף געטוהן שובינען.

אָבער שובין האָט נישט געוואָלט פאָהרען. ער האָט געוואָלט בלייבען, צו זעהען, ווי אַזוי מ'וועט פערפריהרען די לעבעדיגע מענשען.

אַזאַ זאַך זעהט מען נישט יעדען טאָג — האָט ער זיך אָנגערופען.

— אָבער איך וויל נישט זעהען, ווי מ'וועט מענשען, און נאָך דערצו רוסען, אויף אַזאַ שוידערליכען אופן פייניגען. און פאַרוואָס? ווייל זיי האָבען ליב געהאַט זייער פאָטערלאַנד — האָט יעליזאַוועטע געזאָגט.

— אָבער איך וויל דאָס זעהען. — האָט דער סאָלדאַט זיך צו-לאַכט מיט אַ ווילדען געלעכטער — אַזאַ זאַך קען מען ניט זעהען יעדען טאָג.

— איך בעפעהל דיר צו פאָהרען — איז יעליזאַוועטע אין כעס געוואָרען — און טאַקי גלייך!

— איך פאָהר נישט! — האָט שובין געזאָגט פער'עקשנ'ט.

און זיי, די קרבנות, זענען שוין געשטאַנען פאַר'ן פּאַלאַץ איינגאַנצען מוטער-נאַקעט, צאַפּלענדיג פאַר קעלט און שרעק, און די גרענאַדירען האָבען זיי געצוואונגען אָנצונעמען גראַציעזע פּאָזעס.

(ווער 2-טע זייט)

(פארזעצונג פון 12-טע זייט).

זוייסט נישט דעם טעם פון פיינלעכע נעכט, ווען דער שלאף אנטלויפט פון דיר און ווען אין דער פינסטערניש פון דער נאכט פעפאלען דיר געשפענסטער און מאהנען פון דיר דין און חשבון פאר די פערגאסענע בלוט.

די קייזערין האט א שוידער געטון,

— אבער גענוג וועגען דעם — האט זי נערוועז א מאך געטון מיט דער האנד — איך בין נישט שולדיג, ניין, גיין נישט איך! און דאך — די בלוט, וואס ביראן פערגיסט. שרייט צו מיר מיט געוואלד-געשרייען און אמאל חייזט זיך מיר אויס, אז איך וועל משוגע ווערען! קינד מיינס, יעליזאוועטע פעטראוונא, דו טייבעלע מיין שיינע — האט זי פלוצים פיבעריש אנגעכאפט יעליזאוועטס האנד — קיין ווארט מעהר וועגען דעם, אז דו טראכסט צו ווערען מיין יורש'טע, קיין געדאנק וועגען דעם! ווארף עס ארויס פון די געדאנקען! טראכט נישט, רעד נישט, קיין פיפס וועגען דעם! וואריום אז ביראן זאל זיך דערפון דערוויסען, איז א רחמנות אויף דיין יונג לעבען. ער איז שטארקער פון מיר כאטש איך בין די קייזערין פון רוסלאנד!

פון דעמאלט אן האט יעליזאוועטע פערלוירען די האפנונג צו ווערען אמאל די קייזערין פון רוסלאנד, און זיך געהיט צו רעדען וועגען דעם.

איצט איז זי געקומען צו דער קייזערין אין פאלאץ, כדי צו בעטען, אז זי, די קייזערין, זאל א ויסגעבען א בעפעהל אויס צוזוכען שובינען.

יעליזאוועטע איז נאך הלך געשטאנען געשטאנען פאר איהר אויף די קני. מ'ט אמאל האט די קייזערין אנא זיך אנגערופען:

— וואס איז דיר, מיין טייבעלע? דו זעהסט אויס פערזארגט.

— מיין צאלמייסטער איז פערלוירען געגאנגען — האט יעליזאוועטע א זיפץ געטון.

— דער שיינער גרענאדיר, ווי איז זיין נאמען?

— שובין.

— אה, יא, שובין — האט די קייזערין זיך אנגערופען — איך מיין אז דו דארפסט זיין צופרידען, וואס דו ביזט פטור געווארען פון איהם.

— ווען איך ווייס כאטש, וואו ער איז אהינגעקומען — האט יעליזאוועטע געזאגט.

— זייט רואיג — האט די קייזערין זיך א שמייכעל געטון — ער לעבט און איז געזונד.

יעליזאוועטע האט איהר אנגעקוקט מיט גרויסע אויגען זי האט ארויסגעמורמעלט:

— איהר ווייסט וועגען איהם? וואו איז ער?

— ער מוז איצט זיין גאנץ ווייט אויף'ן וועג קיין סיביר.

— קיין סיביר? גאט מיינער, פאר וועלכען פערברעכען האט יעליזאוועטע אויסגעשריען מיט שרעק.

— ער איז געווען גראב קעגען דיר, מיין טייבעלע, האט דיר בעליידיגט, איז דאס נישט גענוג?

— אבער איך האב דאך איהם אזוי ליב! האט יעליזאוועטע זיך צעוויינט.

— נו, וויין נישט, מיין טייבעלע — האט די קייזערין זי בערוהיגט — וועגען דעם וויינען לוינט זיך נישט. ער איז נישט דער איינציגער גרענאדיר: ס'זענען פאראן גענוג גרענאדירען אין פעטערבורג!

— אבער קיינער פון זיי איז נישט אזוי שעהן ווי ער! האט יעליזאוועטע געקלאגט.

5.

די שענסטע פרוי פון רוסלאנד.

טעלעכע טעג נאכאנאנד איז יעליזאוועטע דערנאך געזעסען פערשפארט אין איהר בודואר און האט בעקלאגט שובינען. זי האט קיינעם נישט אויפגענומען, נישט אפילו איהר דאקטאר לעסטאקען, וועלכער האט ביז אהער געקענט אריינקומען צו איהר צו יעדער צייט.

אבער אויפ'ן פערטען טאג האט זי צו איהר קאמער פרוי צום ערשטען מאל א שמייכעל געטון און דערנאך האט זי בעפוילען צו זאטלען א פערד, און זיך אויסגעפוצט מיט יענער זארגפעלטיגקייט מיט וועלכער זי האט זיך תמיד אויסגעפוצט, בשעת זי האט געוואלט געפעלען ווערען א מאן.

און שפעטער ווען זי איז געזעסען אויפ'ן ווייסען פערד, אין דעם סאמעטענעם רייט-קלייד, איבער וועלכען זי האט געטראגען א פוטערנעם יאק, וואס האט ענג ארומגעכאפט איהר טאליע מיט'ן פעלצענעם קאזאקען-היטעלע אויפ'ן שטאלצען קאפ, האט יעדער, וואס האט געזעהן, געמוזט צוגעבען, אז געהערט זענען געווען יענע, וואס האבען געהאלטען, אז זי איז די שענסטע פרוי פון רוסלאנד.

זי האט עס געוואוסט און איז שטאלץ געווען אויף איהר שיינקייט.

זי האט ארויסגעריטען פון טויער פון איהר פאלאץ, בעגלייט פון א קאזאק אויף א פערד.

זי האט געריטען דורך די הויפט-גאסען פון פעטערבורג, פערביי געמאליגען שליטענס מיט בערען-פעל בעדעקט, סאלדאטען אויף פערד, מוזיקאנטען, סוחרים נעבען זייערע קראמען אין וואלימע פעלצען און היטלען, און זי איז פון אלעמען בעגריסט געווארען. מ'האט זיך געבויגט און געבוקט צו איהר און געצויגען פאר איהר די היטלען, ווער מיט מורא און ווער מיט רעספעקט.

(פארזעצונג זונטאג).

רענטגען-צ צ פאמאץ POMOC
פארקוממו-דעקראנקע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען און דענטיסט. קאבינעט אויף אלעקסאנדראווסקא 1 (רוג זגערזשער). טעלעפאן 129.

ד"ר פאקשאנסקי ד"ר מארגאנסקי	8—9 און 4—5 1—2	כירורגישע קראנקהייטען
ד"ר שיפריס ד"ר ליכטענשטיין	9-11 און 12-2 3—5	אינערליכע קראנקהייטען
ד"ר לאנדאו	6—7	נערווען-קראנקה.
ד"ר הערשפינקעל פר"ד"ר ליכטענשטיין	9—11 4—6	קינדער- קראנקהייטען
ד"ר האמער ד"ר ראסאלאווסקי	12—1 2-3 און 6-7	פרויען-קראנקה. און אקושעריע
ד"ר קרינסקא ד"ר ליעווקאוויטש	11—1 5—6	הויט- און ווענע- רישע-קראנקה.
ד"ר קלאטשקא	9-11 און 3-5	נאז, האלז, אויערן
ד"ר שפאלאנסקא	12-1 און 3-5	אויגען-קראנקה.
ד"ר גארעוויטש		רענטגענאלאג
דענט. כאנעס " יאנקאווסקא " פילעצקא " שניידער	8—10½ 10½—2 2—6 6—8	צאהן- און מונד- קראנקהייטען

עלעקטרא- און ליכט-היילונגס-קאבינעט, קווארץ-לאמפ, עלעקטריזאציע, נאכט-דיזשורען. בריקען, גאלד-קראנען און קינסטליכע ציינער.
איינשפריצונגען געגען שקארלאטין.

איל זיך, ווייל דו קענסט פערזעהן!
און פון איינער שולד לאזט דו אדורך די געלעגענהייט צו געווינען 500.000 זל. קויפענדיג א לאז צו דער ערשטער קלאס פון דער 14-טער מלוכה-לאטעריע
אין לאטעריע-קאנטאר פון ב. וויינבערג, לאדז
42 פעטריקאווער 42
Konto P. K. O. 61 016. — טעל. 7-87.
יעדער צווייטער לאז געווינט. פרייז פון ¼ לאז 10 זל.

רענטגען-צע און דאקטוירים-ספעציאליסטען!
פיאטרקאווסקע 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד

ד"ר וואלינסקי	נאז,האלז, אויערן-קר.	3—4
ד"ר קירשנער	קינדער-קראנקהייטען	9—12 4—5.30
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	10—12 5-6.30
ד"ר לוביטש	הויט-און געשלעכט קר.	12-2
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	1-3
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12.50-2
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	1-2½
ד"ר בערגמאן	פרויען און געבורטס-הילף	3-4

רענטגען-טעראפיע, שפר'ך-שטערונגען ווי שטאמלען א. ז. וו. פאקען-שטעלע, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג אינ-שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — היזומען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אורין, לעכטע און בלוט. 2120
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א דענטיסטישער קאבינעט
עם נעהמען אן:

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	9—2 נ.מ.
ד"ר לאזשינסקא סטאראפאלסקא	צאהן-ארצט	3—7.30

קינסטליכע ציינער, קראנען, טעמפען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעגליך זונטאג.

בעקאנטמאכונג.
דאס יתומים-הויז, פולנאצנא 38
מאכט בעקאנט, אז ס'ווערען
אנגענומען יתומים
(יונגלעך און מיידלעך, אהן פאטער און מוטער פון 4 ביז 8 יאהר).
בקשות אבצוגעבען אין דער קאנצעלאריע פון יתומים-הויז, פולנאצנא 38.
1273

בעקאנטמאכונג.
די בעוואוסטע וואר-שאווער פירמע א. ג. J. KRZYPOW האט ערעפענט -:- אין -:-
לאדז, 16 בענעדיקטא 16
א מעבעל-לאגער
קויפט און פערקויפט אלערליי מעבעל, דיוואנעס, ניי-מאשינען, ווי אויך גארדע-ראבען, אנטיקען און פעלצען. כ'קויף פיאנינאס, און כ'צאהל די העכסטע פרייזען קומט און איבערצייגט אייך
289

אנשטאט טראן
JECOROL
ווערט רעקאמענדירט דאס פון פיל יאהרען בעקאנטע און עמפפעהלטע דורך די ה"ה דאקטוירים
Magistra Bukowskiego
סירופ מיט אן אנגענעהמען טעם, וועלכער ווערט זעהר גערן גענומען דורך קינדער, ווערט בענוצט ביי בלוט-ארימקייט (אנעמיע), אלגעמיינע ער שעפונג, ווערט פערקויפט אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדען.
בעמ.: פערלאנגען נאר מיט דעררויטער אונטערשריפט „א. בוכאווסקי" און מיט דער שוץ-מארקע דרייעק מיט א סטאטוו.
היטעט זיך פאר נאכמאכונגען!
592

די מאדערנסטע לאמפען
פאר שפייזע צימערן און קאבינעטען
קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס פרייזען נור ביי
ש. פ. שמאלעוויטש
8 פאלודניאווא 8
בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבערארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע. אויך אקסידירט. 286

Lek. Dentysta
Jakób Botwinik
געארבייט אין דער לאדזער קראנקען-קאסע איבער 4 יאהר, נעהמט עצט אן טעגליך, אויסער שבת פון 3 ביז 9 אווענד אויף דער
נאוואמיעסקא 26, פראנט 2. שטאק
היילען, פלאמבירען, צאהן-ציהען אהנע שמערצען, קינסליכע ציינער, קאראנען און גאלד-בריקען.
צינעגליכע פרייזע. 186
פאר מיטגל. פון קראנקען-קאסע און זייערע פאמיליעס זעהר ביליג.

וויכטיג פאר דאמען!
נוצט אויס די געלעגענהייט!
נור פאר 3 זלאטעס!
מיר מאכען די עלעגאנטעסטע דאמען-היטען
נאך די לעצטע פאריזער מאדע אויך די עלטעסטע היטען איבערארבייטען מיר אויף גאנצליך ניי
Charman Zachodnia 34
בעמ.: אין הויף, רעכטס, פארטער. 1286

אכטונג, קאנקורענץ-פרייזען!
אין דער היגיענישער פריזיער-אנשטאלט פון
מ. קופקא פאלודניאווא 12
1) ראזירען מיט קעלנ וואסער 30 גר.
2) שערען—70 גראשען.
3) שערען יונגלעדמיט די מאשין 30 גר.
4) „ „ מיט די שער 50 גר.
5) שערען פון דאמען 50 גר.
6) קאפ-וואשען 50 גר.
7) עלעקטר. מאסאזש פון געזיכט 50 גר.
מאלידע בעדינונג! ערשטקלאסיגע ארבייט!
2046

טליתים-פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע זיידענע טליתים כמו פערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הורט און דעטייל! מיט אויספער-טיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען בילינער ווי איבעראל
ביי א. ה. ציטרינאווסקי, קאמיעננא 1.
אין צווייטען הויף, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך! 298
בעמערקונג: מ'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צו וואשען

Dr. med. Józef FINKIEL
אינערליכע-און נערווען-קראנקהייטען
אלעקסאנדראווסקא 47
נעהמט אן פון האלב 5 ביז 7 אווענד.

Dr. med. M. Urbach
Pomorska 10 t. 48-99
נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען.
נעהמט אן פון 4 ביז 6 אווענד.
אין דער לעטשניצע „וויטא" פון 1—2 נ. מ. און פון 7—8 אוו.

ד"ר מעד. מ. ראזענהויז-קאץ
קינדער-קראנקהייטען
22 קאנסטאנטינער 22
נעהמט אן פון 11 ביז 2 נאכמ. און פון 7 ביז 8 אווענד. 275

Dr. med. S. MAŁOWIST
ספעציאליסט פאר האלז-, נאז- און אויערן-קראנקהייטען
GDAŃSKA 37, tel. 15-93
נעמט אן פון 10 ביז 12 און פון 4—6 אווענד. 279

Dr. med. S. NIEWIAŹSKI
הויט- און ווענערישע קראנקה, מענער-שוועכע
נעהמט אן פון 6 ביז 9 נאכמיטאג
שענקעוויטשא 34.

נײַער פּאָלקסבלאַט
8. אָקטאָבער 1926

דאָס לאָדזשער לעבען

נײַער פאָלקסבלאַט
8. אָקטאָבער 1926

8 דאָנערשטאָג ל מרחשון תרפ"ז	אָקטאָבער זון-אויפגאַנג 5.25 זון-אונטערגאַנג 5,28 לענג פון טאָג 13 ליכט-צינדען 5-00

וואָיעוואָדע ליקווידירט דעם לאָקאַוט אין בידערמאַנס פאַבריק.

(ב) צוליב דעם, וואָס דער לאָקאַוט אין בידערמאַנס פאַבריק פאַרציהט זיך, איז געכטען אין דער וואָיעוואָדשאַפט אונטער׳ן פאָרזיץ פון וויצע-וואָיעוואָדע אָסאָלינסקי פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ מיט די אַרבייטער. די אַרבייטער האָבען פאַר׳ן וואָיעוואָדע פאָרגעשטעלט דעם מהות פון דעם סכסוך און דער וואָיעוואָדע האָט צוגעזאָגט דעם סכסוך צו ערלעדיגען.

דאָקטוירים-צייכענישען אויף הנהגה-שילדער.

(ב) דער רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט און די וואָיעוואָדשאַפט האָבען בעקומען אַ נייע פאַראָרדנונג וועגען די דאָקטוירים-צייכענישען אויף אויסלענדישע הנהגה-שילדער.

די נייע פאַראָרדנונג מאַכט פיל לייכטער דאָס בעקומען די דערמאָנטע צייכענישען.

לאָדז — טאָמאַשאָוו.

אַ קאָנסאָרציום וויל בויען אַ קאָלעיקע.

(–) איינער פון די גרעסטע פוילישע קאָנסאָרציומס האָט זיך געווענדעט צום לאָדזער מאַגיסטראַט מיט אַן אָפערטע, וועגען איבערנעהמען צום בויען אַ קאָלעיקע אויף דער ליניע לאָדז — טאָמאַשאָוו.

דעם דאָזיגען פאָרשלאָג וועט נאָך דער מאַגיסטראַט בעטראַכטען און מיט טיילען דער הכרעה מאַכט דעם בעשלוס.

גענומען וויכטיגע אַקטען.

(מ) אין אַרכיוו פון מאַגיסטראַט זענען איצט געפונען געוואָרען אַ רייהע זעהר וויכטיגע אַקטען, וועלכע דאַטירען זיך פון 16-טען יאָהרהונדערט.

פון שליטען-שטריקער-קאָאָפּעראַ-טיוו „פּרושענדזאַ".

בײַם צענטראַלען יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד.

אין לאָקאַל פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער פערבאַנד, פּאָלודניאָווע 4 איז אונטער׳ן פאָרזיץ פון ה׳ בערקאָוויטש פאָרגעקומען די אויסערגעוועהנליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון קאָאָפּ, אויף דער פערזאַמלונג זענען געקומען כמעט אַלע מיט-גלידער.

ה׳ ראַפּאָפּאָרט גיט אָפּ אַ בעריכט פון דער טעטיגקייט פון קאָאָפּעראַטיוו און ווייזט אָן, אַז נישט קוקענדיג אויף דער קורצער צייט פון זיין עקזיסטענץ האָט ער שוין בעוויזען אַריינציציהען ביז 80 מיטגלידער מיט אַ פאַי-קאַפּיטאַל פון 5000 זל. און אַ דאַנק דער האַנדווערקער-באַנק, וועלכע שטיצט דעם דער קאָאָפּ. אין אַ גרויסע מאָס, אַרבייט היינט קאָאָפּ. מיט אַ קאַפּיטאַל פון עטליכע פערציג טויזענד זל.

דער רעדנער בעטאָנט נאָך די נוי-טע נוצען, וועלכע דער קאָאָפּ. ברענגט די שליטען-שטריקער אין לאָדז.

וועגען בעריכט ענטוויקעלט זיך אַ לענגערע דעבאַטע אין עס ווערט אויפ-געדריקט צופרידענהייט דער פער-וואַלטונג און בעזונדערס דעם לייטער ה׳ ראַפּאָפּאָרט פאַר זייער אומערמידליכע אַרבייט לטובת דעם קאָאָפּעראַטיוו.

נאָכדעם זענען פאָרגעקומען די וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און ראַט, וועלכע האָבען געבראַכט פאָלגענדע רעזול-טאַט. אין פערוואַלטונג: ראַפּאָפּאָרט, געפנער, בערקאָוויטש. אין ראַט: בייפעלד, אָרדינאַנס, יאַבלינסקי, שניידער-מאַן און קאָפּלאָוויטש.

צום שלוס דריקט אויס די אַנוועזענ-דע אַ דאַנק דעם ה אָרדינאַנס אַלס לייטער פון דער האַנדווערקער-באַנק פאַר זיין אומערמידליכע מיטאַרבייט צו דער ענטוויקלונג פון קאָאָפּעראַטיוו.

ישלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו!

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

גרעסטע און גליק-ליכסטע קאָלעקטור אין לאָדז

ס. יאַטקא

פעטריקאָווער 22 טעל. 41-74

פּאָרי:אָווער 66 טעל. 20 90

Konto P. K. O. 63910. Skrz. Poczt. 47

ציהונג לאָזען צו דער 1-טער קלאַס, 14-טע מלוכה-לאָטעריע

יעדעס 2-טע ◆ הויפּט-לאָס געווינט. ◆ געווינס 500.000 זל. ◆ די ציהונג קומט פאָר שוין דעם 14 און 15 ד. מ.

אויף פּראָווינץ ווערען אַרויסגעשיקט לאָזען נאָכ׳ן בעקומען אַ בעשטעלונג

באַנדיטען צוגערויבט 10... זלאָטעס.

(–) סטעפאַן סאַפּלאַ (בזשעזשינער 69) האָט זיך געהערנכטען אומגעקעהרט אַ היים דורכ׳ן בזשעזשינער שאָסע.

ווען ער איז פערביי אויף אַ פינ-סטערען אָרט, זענען צו איהם צו דריי פערדעכטיגע פאַרשוינען אין מעראַנגט געלד.

ווען סאַפּלאַ האָט זיך אַנטזאָגט-געגעבען, האָבען זיך די אָנפאַלער אויף איהם געוואָרפען, אַבגערעלעגט אויף דער ערד און אַרויסגעשלעפט אַ פּאָרט-פעל, אין וועלכען ס׳זענען געלעגען נאָר 10 זלאָטעס.

בײַם אוועקגעהן האָבען די באַנדיטען אָנגעזאָגט, אַז אויב מ׳וועט רופען פּאָליציי, וועלען זיי נעמען נקמה.

די אַבלאַווע האָט נישט געגעבען קיין שום רעזולטאַטען.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דעטייל-סוחרים-פערא"ין.

דינסטאָג אין אָוונט איז אין לאָ-קאַל פון „סאָז" אונטער׳ן פאָרזיץ פון ה׳ נאָווינסקי פאָרגעקומען די אַלגעמיי-נע פערזאַמלונג פון ערשטען דעטייל-סוחרים-פעראיין אין לאָדז. ה׳ נאָווינ-סקי האָט דערצעהלט וויפיל מאַטעריעל די אָרגאַניזאַציאָנס-קאָמיסיע האָט גע-האַט ביז זי האָט דערפיהרט צו דער גרינדונג פון פעראיין, וועלכער צעהלט שוין אַזאַ גרויסע צאָהל מיטגלידער.

די אָרגאַניזאַציאָנס-קאָמיסיע האָט אונטערהאַנדעלט מיט דער עלעקטראָוו-ניע וועגען אַ ספּעציעלען טאַריף פאַר רעקלאַמע-בעלייכטונג אין די שוי-פענסטער. זי האָט אויך אינטערווענירט ביי דער לייטונג פון די קאַנצעלאַריע-אַרבייטען, אַז ס׳זאָל פון פריהער אויס בעקאַנט געמאַכט ווערען, וואו ס׳וועלען פאָרקומען די אַרבייטען, כדי די איינ-האַבער זאָלען אויף דער צייט נישט אויסשטעלען קיין פערפליכטונגען. די אָרגאַניזאַציאָנס קאָמיסיע דערצעהלט ווייטער ה׳ נאָווינסקי האָט געשאַפען אָנ-אַרט האַנדעלס-אינפאָרמאַציאָנס-ביוראָ וואו איינצוקויפען פערשידענע אַרטיק-לען א. אַ. וו.

נאָכדעם ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעזאָגט אַ גאַנצע רייהע רעדנער, וועלכע האָ-בען אַרקענט די וויכטיגקייט פון פעראיין און געלויבט די טעטיגקייט פון דער אָרגאַניזאַציאָנס-קאָמיסיע איז מען צוגעטרעטען צו די וואַהלען.

דערביי איז אויסגעבראָכען אַן׳אינ-צידענט מיט אַ געוויסע גרופּע מיט-גלידער. דעם פאָרזיצענדען איז אָבער געלונגען צו בערוהיגען די פערזאַמ-לונג און דורכצופיהרען די וואַהלען, וועלכע האָבען געגעבען פאָלגענדע רעזולטאַטען:

אין דער פערוואַלטונג: פּאָסטעלאַב מ., שיפּמאַן וו., זינגעלבערג מ., טעצלאַף אַ. נאָווינסקי פ., גאָלדבלום מ., קיילסאָן ל., זילבערמאַן י., באַרטנער מ., לעוו-קאָוויטש ז., ראָזענטאַל מ., שטערן י.

קאַנדידאַטען: אינזש. גליקסמאַן סטאַ-ניסלאַוו, לעווקאָוויטש מ., גאָלדענבערג ש., פּיאָנטקאָווסקי פ., צווייגענבוים אַ., ניימאַן י.

רעוויזיאָנס קאָמיסיע: באַרנשטיין ב., אַלטמאַן ז., בוטשקאָט צ., קוליגאָווסקי וו., קנאָפּ וו., ווייסעלר י.

שידס-געריכט: הילשער ע., זיגעל-בערג מ., לינק פ., באַרטנער מ., נוימאַן י., מושינסקי ע., שיפּמאַן וו., קיילסאָן ל., לעווקאָוויטש ז., פּאָקאָראָוו-סקי ר., נאָווינסקי ס., זילבערמאַן י., וואָלסקי י., טשקוויאַניאַנק אַ. פ., דיסקין ש., גראָכאָווינאָ וו., הערשזאָן ה., הערשקאָוויטש ש., וועלפער דוד, מאַרק הענריק קאַראָל, פעטעס ד., רוטקאָווסקי וו., לעווקאָוויטש ברוך, וויטקאָווסקי ל., טאָלפּקאָוו ב., שטערן י., קולי-גאָווסקי וול., וויעליקי יוסף, העטע פר., פירמע „עמיל שמעכעל".

— — —

אָפּגעבריהט מיט יויך.

(–) די 10-יעהריגע צביה שטערן, נאַרוטאָוויטש 31 האָט זיך אָפּגעבריהט מיט אַ וואַזע יויך. דאָס אומגליקליכע קינד איז אָפּגעבריהט געוואָרען אויפ׳ן גאַנצען קערפּער, די סאַניטאַריע פון קראַנקען-קאַסע האָט איהר ערטיילט הילף.

נעגעריקט דער שטרייק אין מענער-מאַגאַזין-פאַך.

(–) נעכטען האָט זיך געענדיקט דער סטרייק פון די שניידער-אַרבייטער פון פאַך מענער-מאַגאַזין, עס האָבען גע-שטרייקט 300 אַרבייטער, די אַרבייטער האָבען בעקומען 25 פּראָצענט הוספה.

אַרטיסט בראַנעצקי אין לאָנדאָן.

דער פּאָפּולערער לאָדזער אַרטיסט סטאַניסלאַוו בראַנעצקי, וועלכער איז נישט לאַנג אַריבער פון דער פוילישער ביהנע אויף דער יודישער, איז אָנגאַ-זשירט געוואָרען אין לאָנדאָנער יודישען פּאַוויליאָן - טעאַטער. ה׳ בראַנעצקי איז נעכטען אָפּגעפאָהרען קיין לאָנדאָן.

989

גרויסער אויסוואַהל פון פערשידענע

פעלץ-וואַרע.

בעשטעל. ווערען שנעל און רעעל אויסגעפיהרט מיט גוטע בעדינגונגען

א. פישלעוויטש, לאָדז,

דזשעלנאַ 12, פראָנט 1. שטאָק, טעל. 34-66

28	נאָר	28	נאָר	28

פערקויפט נישט אייער

מעבעל,

דייוואַנעס, פעלצען, אַנציגער, ניי-מאַשינען אז"וו, בעסער איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע

ח. ראָזענ, בענעדיקטאַ 28

נאָר איך צאָהל די העכסטע פרייזען!

בעמ: בײַ מיר אויף לאַגער שטענדיג פערשי-דענע גענוצטע מעבעל און גוטען צושטאַנד, פרייזען צוגענגליכער, ווי איבעראַל!

28	נאָר	28	נאָר	28

Dr. med. Zygmund DATYNER

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און אורין קראַנקהייטען

Piramowicza 11 dawniej Olgińska

Tel. 48-95.

1335 נעמט אָן פון 1–2 און פון 4–7 נאָכם.

לעטשניצע (פאַר קומענדע קראַנקע)

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאַבינעט

„SALUS"

גלובנאַ 41 טעל. 46-65. איז עפען טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אין אוו. זונטאָג - פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.

ד"ר ז. ראַקאָווסקי	אויערען האַלז און נאָז-קראַנקהייטען	פון 1 - 12
ד"ר לאַנדקאָ	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 1 – 2 און פון 5 – 7
ד"ר דינענזאָהן	קינדער-קראַנקהייטען	פון 11-12 און 4.30-6
ד"ר ווייס	כירורגישע קראַנקהייטען	פון 1—2 און פון 6,30--7.30
„ שמערלאָווסקי	פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע	2.30 – 3.30, 5.30-6.30 זונטאָג פון 12—1
„ זילבערשטראָם	הויט, ווענערישע און געשלעכטס קראַנקה.	פון 11.30—1 און 7-8
ד"ר גאָלדבערג	אויגען-קראַנקהייטען	פון 10.30-12.30
ד"ר גאָלדרינג	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 11—12 און פון 3-5
צאָהן-אַרצט פרוי לאַנדקאָ „ סט. נעלבערג	צאָהן-און מויל קראַנקהייטען	9.30—12 און פון 4—7 12-2 און פון 7—8

אָפּעראַציעס, אָפּעראַציעס, איינשפריצונגען, באַקען-שטעלען. עלעקטר אַנאַ-ליזען, (ווי אורין, שלעגמע, בלוט אז"וו) דורכלייכטונגען און רענטגען אויפ-נאַהמען. קורס פאַר שטאַמלער. געבורטס-הילף בעראַטונגען פאַר מו-טערס. קינסטליכע ציין, קאָראָנעס, גאָלדענע ברוקען, פּלאָמבען א. אַ. וו. ספּעצ. קורסען פאַר שטאַמלער. וויזיטען אין שטאָדט.

שוץ-אימפונגען נעגען שאַרלאַטין.

114

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט

זגיערסקאַ 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז, האַלז, אויערען קר.	11-10 3-2 $6^1/_2$– $7^1/_2$
ד"ר רושאַנסקי	הויט-און געשלעכט-קר.	11–10 2–1
ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	2-1 8-7
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	2–12
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	12-10 5-4
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	$1-11^1/_2$ 6-5
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע-קראַנקהייטען	4-3 ו.1-2
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	1-11 $5^1/_2$-7
ד"ר סטופעל	רענטגען	6-4 12-10
ל. פּרוסאַק	צאָהן-אַרצט	2–10
נ. ראָזעס	צאָהן-אַרצט	4–7

צאָהן-טונדהיילונג, בעלייכטונגען, קראַנצען, טאַמפּען, א אַז. וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען

רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעגליכע אַנאַליזען. א קורס פאַר שטאַמלער.

אָנמעלדונגען נעמען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.

די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.

וויזיט אין דער שטאָט.

1282

ד"ר י. שעפּס

געבורטסהעלפער און פרויען-אַרצט

איבערגעצויגען אויף וושאַכאָדניאַ 36

שפּרעכשטונדען פון $4^1/_2$ ביז 7 אָוונט.

געכאפט געלד=פעלשער

אין דעם סאמע ברען פון דער פאבריקאציע...

(—) שוין לאנג ווי דער לאדזשער אויספארשונגס-אמט האט געפיהרט אנ׳ אקציע מיט׳ן צוועק צו כאפען די פעלשער פון 5-זלאטע-באנקנאטען, וועלכע האבען זיך אזוי פערשפרייט לעצטענס אין לאדז.

נעכטען איז די פאליציי ענדליך גע-קומען אויף די שפורען פון די פעלשער.

אין בזשעזשין, אויף שיענקיעוויטש-גאס נומער 15, האט די פאליציי אין דער וואוינונג פון א געוויסען הערמאן זאנענבערג געטראפען אלע 5 פאמיליען-מיטגלידער ביי דער ארבייט. אין דער וואוינונג האט זיך געפונען א פולשטענ-דיג ניי-איינגעריכטעטע דרוק-מאשין, וועלכע האט "ארויסגעשיקט" פון זיך 5-ער זלאטי-באנקנאטען.

אלע 5 זענען ארעסטירט געווארען. די וואוינונג איז פערחתמ׳עט געווארען.

ווי ס׳ווייזט זיך ארויס, איז זאנענ-בערג שוין אן אלטער "מאכער" פון פאלש געלד און ער איז שוין פאר אזעלכע מעשים געזעסען בעשטראפט אין דייטשלאנד.

"ריטשאלט" פאר אומזאץ=שטייער.

מארגען פאהרען לאדזער סוחרים מיט׳ן פינאנץ-מיניסטער.

(ע) מארגען פאהרט ארויס קיין ווארשא א דעלעגאציע פון די לאדזער סוחרים אויף א קאנפערענץ אין פינאנץ-מיניסטעריום, וועלכע ווערט צוזאמענגע-רופען לויט דער איניציאטיוו פונ׳ם פי-נאנץ-מיניסטער טשעכאוויטש.

אויף דער דאזיגער קאנפערענץ וועט צוו. אנד. בעהאנדעלט ווערען די פרא-גע וועגען בעשטימען א "ריטשאלט" פאר אומזאץ-שטייער. די דאזיגע פראגע האט א בעזונדערס וויכטיגע בעדייטונג פאר די קלייגהענדלער.

די לאדזער סוחרים האבען אבגע-האלטען א בעראטונג און אויסגעארבייט אנ׳איינהייטליכע שטעלונג: פאר האנ-דעלס-אינטערנעהמונגען פון 3, 4 און 5 קאטעגאריע און אינדוסטריע פון 7 און 8-טע קאטעגאריע זאל בעשטימט ווערען א "ריטשאלט". דערביי אבער וועט די פערטרעטערשאפט פון די לאדזער סוחרים זיך בעמיהען, אז די מאניפו-לאציע פון אויסרעכנען און בעשטימען די דאזיגע "ריטשאלטען" זאלען זיין וואס פשוט׳ער און איינפאכער.

שלשה מי יודע?

דריי שיכורים, ווי די בערען, לאזען זיך שטארק הערען, זיי ברעכען און בראכען, און דער אדוואקאט בלייבט דערשראקען.

(—) נעהערנעכטען ארום 10 אין אווענד זענען די פערבייגעהער דורך דער פעטריקאווער גאס געווען עדות פון פאלגענדען געשעהעניש:

אויפ׳ן טראטואר זענען געגאנגען 3 שיכור׳ע חברה-לייט און הויך אויפ׳ן קול געזונגען.

איז וועמען ארט עס, אז שיכור׳ע זינגען?

האבען זיי אבער פערשעפט יעדען פערבייגעהער, און טאקי נאר יודען און נישט גלאט פערשעפט, נאר טא-קע געשלאגען.

די חברה-לייט האבען אויך אפילו נישט געשוינט דעם בעקאנטען לאדזער אדוואקאט ה׳ י. א., און אויף וועמען זיי האבען זיך אויך געווארפען מיט די פויסטען.

ה׳ י. א. האט זיך אבער געווענדעט צו דער פאליציי נאך הילף, אבער די שכורים האבען זיך גאר געמאכט מעשה קאזאק-הנגזל און גע׳טשהנ׳ט, אז דאס האבען די יודען זיי געשלאגען, און אז דער אדוואקאט י. א. האט ביי איינעם פון זיי געוואלט ארויסשלעפען פון טאש א... פלאש בראנפען.

די פאליציי האט געגען די שכורים צונויפגעשטעלט א פראטאקאל און דעם הויפט-"העלד", לוציאן שווארץ — (אגרא-דאווא 28) ארעסטירט.

די 4 פראצ. פאר פערלעגענע שטייערן.

סוחרים-דעלעגאציע ביים שטאט-פרעזידענט ציגארסקי.

(*) נעכטען האט א דעלעגאציע פון צענטראלען סוחרים- און פאבריקאנטען פעראיין (פיעטריקאווער 10) אין וועל-כער ס׳האבען אנטיילגענומען דעפוט. ד״ר י. ראזענבלאט, פרעזעס א. שיק און דירעקטאר מ. ארבאך בעזוכט דעם שטאט-פרעזידענט ציגארסקי און אפגעהאלטען מיט איהם א לענגערע קאנפערענץ וועגען די 4 פראצ. שטראף פאר פערשפעטיגטע שטייערן.

די דעלעגאציע האט אנגעוויזען, אז ס׳איז פשוט צו בעוואונדערן, וואס אין דער צייט ווען די רעגירונג בענוגענט זיך מיט 2 פראצ. פאר די פערשפעטיג-טע שטייערן, נעהמט דער מאגיסטראט, וועלכער איז נעהנטער צו די שטעטישע בירגער גאנצע 4 פראצענט.

פרעזידענט ציגארסקי האט ערקלערט דער דעלעגאציע, אז ער און דער לאוו-ניק פון דער שטייער-אפטיילונג קולא-מאוויטש אנערקענען די טענות פון די שטאט-בירגער, נאר דער וויצע-פרעזי-דענט גראשקאווסקי (אונזער שטאט׳שער פינאנץ-מיניסטער) איז נישט מסכים אויף צו פערקלענערן דעם פראצענט.

וויצע-פרעזידענט גראשקאווסקי האט אויף דער מאגיסטראט-זיצונג געבראכט א ביישפיל, אז ווען ער האט אין אפ-ריל געגעבען א טערמין פון איינינע טעג אויף איינצוצאהלען די שטייערן מיט 1 פראצ. איז אין דער שטעטישער קאסע איינגעפלאסען זעהר ווייניג. דא-געגען, ווען אין אויגוסט האט מען אנ-גענומען צוואנגס-מיטלען מיט 4 פראצ. שטראף איז פונדעסטוועגען איינגעפלא-סען א גרויסער בעטראג.

די דעלעגאציע האט דאן אנגעוויזען, אז שולדיג איז אין דעם נישט דער שלעכטער ווילען, נאר, וואס אין אפריל איז געווען שלעכט, און ס׳האט נאך שטארק געהערשט דער קריזיס, און אין אויגוסט האט זיך אנגעהויבען אנ׳ אויפלעבונג און מ׳האט, לויט דער מעגליכקייט, אנגעהויבען צאהלען.

דעם. ד״ר ראזענבלאט האט אויפ-מערקזאם געמאכט, אז ווען אין אויס-לאנד זאל מען זיך דערוויסען, אז דער געוועזענער מאגיסטראט נעהמט פון זיינע בירגער אזעלכע ליכוע-צינזען פאר פערשפעטיגטע שטייערן, וועט מען עס גארנישט גלויבען, און ס׳וועט מאכען א זעהר שלעכטען איינדרוק.

צום סוף האט דירעקטאר ארבאך, אין נאמען פון פעראיין, געמאכט א פארשלאג, אז פאר אלע פערלעגענע שטייערן זאל געגעבען ווערען א טער-מין איינצוצאהלען זיי ביז׳ן סוף יאהר מיט 1 פראצענט שטראף.

פרעזידענט ציגארסקי איז מסכים געווען מיט די אויספיהרונגען פון דער דעלעגאציע, און האט זיי צוגעזאגט, אז ער און לאווניק קולאמאוויטש וועלען אויף דער זיצונג פון מאגיסטראט פער-טיידיגען די פארשלאגען פון דער דע-לעגאציע.

אין די לאדזער געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

"מושב זקנים".

צווישען די געצעהלטע לאדזער פי-לאנטראפישע אינסטיטוציעס, וואס פער-דינען די ברייטסטע אויפמערקזאמקייט און סימפאטיע געהערט דער לאדזער "מושב זקנים".

צוליב דעם בעפארשטעהענדען חנוכת-הבית פון דער שוהל אין דער נייער געביידע, האבען מיר געמאכט א בע-זוך אין דער דאזיגער אינסטיטוציע, און אלץ וואס מיר האבען דארט גע-זעהען האט אויף אונז געמאכט דעם בעסטען איינדרוק. אינ׳ם "מושב זקנים" געפינען זיך איצט איינינע-און-ניינציג פערזאן אלץ עלטערע מענשען, פיל פון זיי געוועזענע אנגעזעהענע היגע בעלי-בתים. זיי וואוינען אין צימערלעך צו 2, 3 און צו 4 פערזאן. אין פיל פאלען צו פאר-פאלק.

25 פערזאן, פאר וועלכע ס׳איז נישטא קיין פלאץ אינ׳ם זקנים-הויז, בעקומען דא 3 מאל טעגלי׳ך עסען; וואוינען — וואוינען זיי דערווייל ערגיץ ביי בע-קאנטע, אדער ביי ארימע פריינד.

די לייטונג פונ׳ם "מושב זקנים" בע-מיהט זיך צו שאפען פאר זיינע איינ-וואוינער אלע בעקוועמליכקייטען און בעזארגען זיי מיט אלעם, וואס ס׳איז פאר זיי נויטיג, אויף וויפיל די מיט-לען דערלויבען עס; און די זקנים זע-נען טאקי זעהר צופרידען פון דער לייטונג און פון דער ארדנונג וואס דארט הערשט.

מ׳דארף דערביי נעהמען אין בע-טראכט, אז פיל פון די איצטיגע פענ-סיאנארען זענען יורדים, וואס האבען אויף זייער לעבען געזעהן פיל גוטעס.

מיר האבען געשמועסט מיט פיל פון זיי, און נישט געהערט און נישט געזעהן קיין אומצופרידענע, הגם פסיכאלאגיש וואלט אזא ערשיינונג געווען זעהר פער-שטענדליך.

ביי דער אינסטיטוציע עקזיסטירט אויך א שוהל, וואו פיל יודען זיצען און לערנען.

ביי אזא גרויסע קהלה ווי די לאד-זער, איז נאטירליך, אז די אינסטיטוציע קען ווייט נישט בעפרידיגען דעם גע-ברויך, און ס׳קומט אויס, אז קאנדי-דאטען ווארטען צו 3 און 4 יאהר ביז דאס "גליק" עפענט פאר זיי די טירען.

די פערוואלטונג רוהט אבער נישט און בעמיהט זיך די מעגליכקייטען פון דער אינסטיטוציע צו פערגרעסערן. מיט איינינע יאהר צוריק איז אויף דער אלטער געביידע אויפגעבויט געווארען א שטאק און ס׳זענען אריינגענומען גע-ווארען נאך א רייה פענסיאנארען.

מיט 3 יאהר צוריק האט מען אנ-געהויבען בויען א נייעם בנין, אבער ס׳איז אויסגעבראכען דער קריזיס, און ביז היינטיגס יאהר איז געשטאנען נאר דער פונדאמענט. אבער די נויטווענדיג-קייט פון איין זייט, און די טיכטיג-קייט פון די קאמיטעט-מיטגלידער האבען דערפיהרט צו דעם, אז די געביידע איז אויסגעוואקסען און האלט שוין ביים פערענדיגט ווערען. א פיינע 4 שטאקיגע געביידע פון ציגעל, צעמענט, אייזען און בעטאן מיט אלע בעקוועמליכקייטען מיט באדע-צימערן אויף יעדען שטאק א. א. וו., א. א. וו.

צום 30. יאהר-צייט פונ׳ם פונדאטאר פון דער ערשטער געביידע ה׳ קאנ-שטאט ווערט צוגעפאסט די חנוכת-הבית פון דער נייער שוהל. ווען די געביידע וועט אויסגעפערטיגט ווערען, וועלען אריינגענומען ווערען נייע פענסיאנארען, קאנדידאטען פעלט נישט.

און די מיטלען? די יודישע געזעל-שאפט וועט מוזען זיך אפרופען און א ביסעל שטארקער אונטערשטיצען די דא-זיגע נויטיגע און סימפאטישע אינסטי-טוציע, וואס ווערט געפיהרט מיט אזוי פיל הארציגקייט און ווארימער איבער-געבענהייט.

י. ה.

"דער וועג צום ציוניזם".

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, ארדענט איין דער פעראייניגטער שקל-קאמיטעט אין לאדז דעם קומענדיגען דינסטאג, ד. 12 אקטאבער, האלב 9 א זייגער אין אווענד א גרויסען מיטינג א. ד. ט.: "דער וועג צום ציוניזם" מיט אנטייל פון סיים-דעפוטאט יצחק גרינבוים פון ווארשא, פארזיצענדער פון צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאני-זאציע אין פוילען. דער מיטינג האט שוין ארויסגערופען א גרויסען אינטע-רעס צווישען דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, צוליב דעם וואס ס׳בע-טייליגט זיך אזא אנגעזעהענער פערזענ-ליכקייט ווי יצחק גרינבוים. און אויך צוליב דער איצטיגער לאגע אין ציוניזם.

לעגאליזירונג פון הילפס=פעראיין "תומכי אורחים".

די טעג האט שוין דער ארגאניזאציאנס-קאמיטעט פון "תומכי אורחים" דערהאלטען די בעשטעטיגטע סטאטוטען אויף דעם נאמען פון די גרינדער (י. ליכטענשטיין, מ. בערקהאלץ, ז. קאהאן, מ. גרינבערג, א. ט. פטאשניק, און דינסטאג דעם 19 אקטאבער וועט פארקומען די גרינ-דונגס-פערזאמלונג אין לאקאל מאמער-סקא 18.

אויף דער לעצטער קאמיטעט-זיצונג איז אגב בעשלאסען געווארען, אז צו-ליב דעם אנקומענדען ווינטער זאל "תומכי אורחים" אונטערנעהמען א גרויסע הילפס-אקציע פאר דער ארימער בע-פעלקערונג, און דער ערשטער רייה ווערט "תומכי אורחים" אדורכפיהרען א גרויסע קוילען-פערטיילונג.

דער קראנקען=קאסע

העט שוין כמעט דאקטאר נישט העלפען.

(או) אין דער קרייז-קאמיסיע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען איז פארגע-קומען א פערזאמלונג פון די פאבריקס-דעלעגאטען.

אויף דער פערזאמלונג איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען דעם. וואס די ארבייטער זענען אונצופרידען מיט דער קראנקען-קאסע.

די ארבייטער צאהלען א סך און פינקטליך — האבען די פערזאמעלטע זיך געקלאגט — און די קראנקען-קאסע בע׳עולה׳ט די פערזיכערטע. זיי קומט אויס צו ווארטען שעה׳נלאנג אויף מע-דיצינישע הילף און די דאקטוירים בע-האנדלען נישט ווי געהעריג.

ס׳איז בעשלאסען געווארען צו אינ-טערווענירען אין דער פראגע ביי דער פערוואלטונג פון דער קראנקען-קאסע.

1908

ווער שטעלט זיך היינט און מארגען?

היינט, פרייטאג, דארפען זיך שטעלען צום פאבאר די יונגעלייט, וועלכע זע-נען געבוירען אין יאהר 1908 און זיי-ערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות: V, Wa ביז We.

מארגען, שבת, — W ביז׳ן סוף.

זיצונג פון דער קהלה פערוואלטונג.

(-) זונטאג וועט פארקומען א זי-צונג פון דער קהלה-פערוואלטונג.

אויף דער טאג-ארדנונג שטעהט א גאנצע רייה פראגען: פראטאקאל, קאמו-ניקאטען, וועגען דער געשעפט-פיה-רונג אין יודיש, וועגען דעם משוגעים הויז, וועגען דעם עטאט פאר 1925, בעשטימען אנ׳עקזאמינאציאנס-קאמיסיע פאר רעליגיע לעהרער, פארשלאג פון דאקטאר פליוואצקי וועגען דער ווירט-שאפט אין דער אלטשטעדטישער שוהל, בעריכט פון דער ווירטשאפטס-קאמיסיע, וועגען ר׳ איטשע לעווקאוויטש.

העברעאישע אווענד-קורסען.

עס האבען זיך אנגעהויבען די איינ-שרייבונגען אויף די העברעאישע אווענד-קורסען פאר אנפאנגער און פארגעש-ריטענע. די למודים הויבען זיך אן אין דער קומענדיגער וואך.

Reduta

היינט פרעמיערע! היינט פרעמיערע! היינט פרעמיערע!

"שווארצער פיראט"

HARRY PEEL

שפאנענדיגע פון א יונגענמאן, וועמענס איינציגע שטרעבען און חשק איז געווען צו קענען די וועלט און דאס לעבען. — אין דער הויפט ראלע

אויסער׳ן פראגראם: "דער אפערירטער בוכהאלטער" פרעהליכע קאמעדיע, אויסגעז. פון Sid Smith ספעציעל צום בילד צוגעפאסטע הערליכע מוזיק אונטער לייטונג פון ה׳ משודנאווסקי. ספעציעלער כאר וועט אויספיהרען איינינע נומערן געזאנג.

וואס איז פאָרגעקומען אין טורמע אויף גדאַנסקע?

דער נעכטיגער פּראָצעס אין קריַיז-געריכט.

נעכטען איז אין היגען קרייז-געריכט פאָרגעקומען אַ פּראָצעס געגען אַבראַם קאַגאַן, אַדאַם קויפמאַן, יוסף פּאַצאַנאָווסקי, נאָסאַן זאַנדער און וולאַדיסלאַוו ראַכוואַלסקי. די אויבענדערמאָנטע זענען אָנגעקלאָגט געוואָרען, אַז דעם ערשטען יוני 1925 האָבען זיי, זייענדיג אַלס פּאָליטישע אַרעסטאַנטען אין טורמע אויף גדאַנסקאַ געמאַכט פערשידענע אַוואַנטורעס און בעליידיגט דעם עלטסטען אויפזעהער קאַרטשעווסקי. ווען אין טורמע איז אָנגעקומען פּאָליציי, כדי צו בערוהיגען די אַרעסטאַנטען, וועלכע האָבען געהאַלטען אין איין שרייען און טומלען, האָט דער בעשולדיגטער קאַגאַן געוואָרפען אַ בענקעל אויף דער פּאָליציי, וועלכע איז אַריינגעקומען אין טורמע, און געטראָפען דעם עלטסטען פּאָליציאַנט בילסקי און איהם פערוואונדעט אין דער לינקער האַנד. פון דעמזעלבען בענקעל איז אויך צובראָכען - געוואָרען ביים אַנ׳ערען פּאָליציאַנט סאָסאַלאַ די ביקס.

אַלע אָנגעקלאָגטע געפינען זיך נאָך ביז׳ן היינטיגען טאָג אין טורמע. זאַנדער האָט אָפּצוזיצען אַנ׳אורטייל פון 7 יאָהר פאַר געהערען צו דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. די איבעריגע האָבען אויך אָפּצוזיצען אַלס קאָמוניסטען צו 3 יאָהר. אַלס פּראָקוראָר טרעט אַרויס ה׳ יאַן סקאָביטשעווסקי און אַלס פערטיידיגער אַדוו. עמיל ברייטער אויס וואַרשאַ.

די אָנגעקלאָגטע זענען זיך נישט מודה, זיי לייקענען נישט, אַז זיי האָבען געשריגען און געלאַרעמט, זיי האָבען דאָס געטון אַלס פּראָטעסט דערפאַר, ווייל מ׳האָט אַנדערע אַרעסטאַנטען געשלאָגען אין דער זעלבער טורמע, צוויי פון די אָנגעקלאָגטע זאַנדער און פּאַצאַנאָווסקי זענען זיך אויך מודה, אַז זיי האָבען געמאַכט קאַריקאַטורען אויף דעם עלטסטען אויפזעהער קאַרטשעווסקי. דאַגעגען לייקענען אַלע, אַז זיי זאָלען האָבען געוואָרפען אַ בענקעל אויף די פּאָליציאַנטען. אָדער זיי זאָלען זיך האָבען בכלל אַקעגענגעשטעלט דער פּאָליציי.

עס הויבט זיך אָן דער פערהער פון די עדות: דער עלטסטער פּאָליציאַנט בילסקי זאָגט, אַז דעם 1-טען יוני איז ער צוזאַמען מיט אַנ׳אָפּטיילונג פּאָליציאַנטען געקומען אין טורמע אויף גדאַנסקאַ, כדי צו בערוהיגען די פּאָליטישע ארעסטאַנטען, וועלכע האָבען שטאַרק געשריגען, און געטומעלט אין זייערע קאַמערען. צוערשט האָט דער טורמע - נאַטשאַלניק בארגעל געהייסען אַרויספיהרען 4 אַרעסטאַנטען: קאַוּפמאַן, ראַכוואַלסקי, פּאַצאַנאָווסקי און זאַנדער און זיי פער׳משפט צו 48 שעה קאַרצער. אזוי ווי מ׳האָט די דאָזיגע 4 ארעסטאַנטען אַרויסגעפיהרט, האָבען זיך אין אַלע קאַמערען געהערט שרעקליכע געשרייען, אַ קלאַפּעריי אין די שיסלען און פענסטער, דער טורמע-נאַטשאַלניק האָט דאַן געהייסען, אַז די פּאָליציי זאָל אריין אין די קאַמערען און בערוהיגען די ארעסטאַנטען, ווען די פּאָליציאַנטען זענען אריין אין דער קאַמער, איז וועלכער ס׳איז געזעסען קאַגאַן האָט ער, דער עדות בעקומען מיט אַ בענקעל אין דער האַנד און ער איז פערוואונדעט געוואָרען.

אַדוו. ברייטער בעט אַדורכלייענען די צייגניש פון דאָקטאָר. וועגען דעם וואונד, און ס׳שטעלט זיך אַרויס, אַז די וואונד איז געקומען פון אַ שניט פון אַ מעסער.

עס ווערט אויסגעהערט דער צווייטער עדות דער עלטסטער טורמע-אויפזעהער קאַרטשעווסקי, ער דערצעהלט, אַז די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען זענען איהם דערגאַנגען די יאָהרען, זיי האָבען געזידעלט, געמאַכט אויף איהם פערשידענע קאַריקאַטורען, אָנגערופען איהם „גדאַנסקאַ קראָוואַ״, „ביק״ א א.וו. זיי האָבען זיך נישט געוואָלט שטעלען פאַר איהם צום אַפּעל און בכלל איהם באָיקאָטירט.

אויף דער פראַגע פון אַדוו. ברייטער, פאַרוואָס אין פּראָטאָקאָל פון פּאָליציאַנט סאָסאַלאַ איז פערהאַן, אַז קאַגאַן האָט געוואָרפען דאָס בענקעל ענטפערט סאָטאַלאַ, אַז אזוי האָט איהם געהייסען שרייבען דער טורמע נאַטשאַלניק באַרגעל.

טורמע-נאַטשאַלניק באַרגעל ערקלערט, אַז ער איז נישט געווען דערביי, ווי די פּאָליציאַנטען זענען אַריין אין די קאַמערען.

דער פּאַרזיצענדער מרעגט דעם עדות, פאַרוואָס ער האָט געהייסען איינשרייבען אין פּראָטאָקאָל, אַז קאַגאַן האָט געוואָרפען דעם פּאָליציאַנט דאָס בענקעל. דער עדות ענטפערט, אַז דאָס איז נישט אמת.

עס ווערט געמאַכט אַ קאָנפראָנטאַציע צווישען דעם טורמע-נאַטשאַלניק באַרגעל און פּאָליציאַנט סאָסאַלאַ. דער לעצטער ערקלעהרט ווייטער, אַז דער נאַטשאַלניק האָט איהם געהייסען אַזוי איינשרייבען.

עס ווערען אויסגעהערט די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען: לעאָן קריגער, אהרן סענדעראָוויטש, אברהם טאַבאַק, און משה בולווא. זיי דערצעהלען, אַז זייט מאַי 1925 ווען דער עלטסטער אויפזעהער קאַרטשעווסקי האָט צושלאָגען איינעם פון די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען, האָבען די פּאָליטישע אַרעסטירטע געגען דעם שטאַרק פּראָטעסטירט. איבערהויפּט האָט זיך מיט די אַרעסטאַנטען שלעכט בעגאַנגען דער אויפזעהער קאַרטשעווסקי. דעם 1. יוני, ווען מען האָט אַרויסגעפיהרט די 4 אַרעסטאַנטען אין קאַרצער, דערצעהלען די עדות, האָבען זיי געהערט ווי פון אַנדערע קאַמערען שרייט מען „שלאָגט נישט״, זיי האָבען גענומען שרייען און פּראָטעסטירען, באַלד האָט זיך אָבער געעפענט די טיר פון זייער קאַמער און די פּאָליציאַנטען זענען אַריין און אַלעמען געשלאָגען מיט די קאָלבעס פון די ביקסען און לופּעס פון די רעוואָלווערען וואָס שייך דער צובראָכענער ביקס זאָגען די עדות, אַז דער פּאָליציאַנט האָט זי געוויס צובראָכען אויף עמיצענס פלייצעס, דער עדות קריגער ווייזט, אַז מ׳האָט איהם דעמאָלט אויסגעהאַקט 3 ציינער.

עס ווערט אויסגעהערט אַלס עדות די מוטער פון דעם אָנגעקלאָגטען קאַגאַן פרוי שרה קאַגאַן. זי דערצעהלט, אַז צו איהר איז געקומען אַ געוויסער ווילינסקי, וועלכער האָט ערקלעה־ט, דאָס ער איז געווען אַ שרייבער אין דער טורמע-קאַנצעלאַריע, בעת די געשעהעניש פון 1. יוני 1925 און ער ווייסט, אַז מ׳בעשולדיגט אומזיסט איהר זוהן, ווייל דער פּאָליציאַנט האָט זיך ספּעציעל פערוואונדעט מיט דער ביקס.

דאָסזעלבע בעשטעטיגט אויך פּ ו׳ ליקערמאַן, וועלכער איז צופעליג געווען אַנוועזענד בעת ווילינסקי איז געווען ביי פרוי קאַגאַן.

דאַן האַלט דער פּראָקוראָר די בעשולדיגונגס-רעדע. ער מיינט, אַז צו די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען דאַרף מען האָבען אַ הייליג געדולד. זיי האָבען פּרעטענציעס, אַז מ׳בעהאַנדעלט זיי דאָ שלעכט, בעת די „טשערעזוויטשאַיקע״ דערשיסט הונדערטע מענשען פאַר גאָרנישט. דער פּראָקוראָר האַלט, אַז די שולד פון די אָנגעקלאָגטע איז אינגאַנצען דערוויזען געוואָרען און פערלאַנגט פאַר דעם אָנגעקלאָגטען קאַגאַן אַ שטראָף פון 4 יאָהר שווערע טורמע און פאַר די איבעריגע אָנגעקלאָגטע צו 1 יאָהר טורמע.

אַדוו. ברייטער ווייזט אָן, אַז קיינער האָט נישט געזעהען אַז קאַגאַן זאָל וואַרפען דאָס בענקעל. דער גאַנצער פּראָצעס איז פערפיהרט געוואָרען. זאָגט דער אַדוואָקאַט, כדי מ׳זאָל נישט מאַכען קיין פּראָצעס פאַר שלאָגען די אַרעסטאַנטען. די גאַנצע געשעהענישען זענען אַרויסגערופען-געוואָרען דורכדעם, וואָס די בעאַמטע קענען נישט זייער פליכט.

די אָנגעקלאָגטע האַלטען אין זייער „לעצט וואָרט״ לאַנגע רעדעס. זאַנדער דערצעהלט אַלס, אַז צוליב דער בעהאַנדלונג פון קאַרטשעווסקי׳ן האָט זיך ערשט נישט לאַנג דאָס לעבען גענומען דער פּאָליטישער אַרעסטאַנט אויזער.

נאָך אַ לאַנגע בעראַטונג טראָגט דאָס געריכט אַרויס אַרום 6 אַ זייגער אין אָוועגד אַנ׳אורטייל, לויט וועלכען אַבראַם קאַגאַן ווערט פער׳משפט צו 6 חדשים טורמע, פּאַצאַנאָווסקי און זאַנדער צו 3 חדשים און קויפמאַן און ראַכוואַלסקי ווערען פרייגעשפּראָכען.

זיי האבען זיך גענומען „זאַליטשהעם“.

דער פּראַצעס פון די בעאַמטע אין לאָדזער שול-קוראַטאָריום.

(אוּ) נעכטען איז אין לאָדזער קרייז-געריכט פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם לייטער פון פּרעזידיאַל אַמט פון שול-קוראַטאָריום, קערן, וועלכער איז געווען בעשולדיגט דערין, אַז ער האָט גישט צוגעשטעלט דעם שול-קוראַטאָר דעם צירקולאַר פון מיניסטעריום וועגען די ענדערונגען אין דעם אופן פון אויסצאָהלען אַ קאַנטאָ׳ס; ווייטער איז ער געווען בעשולדיגט, אַז ער האָט אַליין זיך גענומען און געגעבען אַנדערע בעאַמטע אַ קאַנטאָ׳ס אויף די חודש-געהאַלטען, וואָס ס׳איז געווען געגען דעם צירקולאַר.

דער צווייטער בעשולדיגטער איז געווען דער וויזיטאַטאָר גרוביַנסקי, וועלכער האָט אונטערגעשריבען די אַסיגנאַטען צו דער קאַסע, כאָטש ער האָט געוואוסט פון דעם צירקולאַר.

ווייטער זענען געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס-באַנק: דער לייטער פון קאַלטשיק און מאַריאַ סטאַדאָלקיעוויטש, וועלכע האָבען אויך מיטגעווירקט צום בעהאַלטען דעם צירקולאַר.

אויפ׳ן פּראָצעס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער צירקולאַר איז אָנגעקומען דעם 21. יאַנואַר 1924 און איז ערשט צוגעשטעלט געוואָרען דעם קוראַטאָר דעם 25. יאַנואַר. איבער דער צייט זענען אויסגעצאָהלט געוואָרען די אַ-קאָנטאָ׳ס. צו יענער צייט האָט די מלוכה-קאַסע געליטען איבער דעם גרויסען הזיקות אויף אַן ערך 10,000 זל.

קיינער פון די בעשולדיגטע איז זיך נישט מודה געווען אין דער שולד. בלויז דער בעשולדיגטער קערן האָט ערקלערט, אַז ער האָט נישט געמיינט צו מאַכען קיין מיסברויכען. נאָר צו קומען צו הילף די אָנגעשטעלטע פון שול-קוראַטאָריום זייער שווערער לאַגע.

נאָך די רעדעס פון פערטיידיגער אַדוו. ביכנאַ (פּרעזעס פון שטאָט-ראַט) האָט דאָס געריכט פער׳משפט קערנ׳ען אויף 1 חודש אַרעסט און אָפּגעלעגט דאָס אויספיהרען דעם אורטייל אויף 2 יאָהר. די איבעריגע זענען פרייגעשפּראָכען געוואָרען.

דער אי־בעראַל בעקאַנסטער אבער-פעלדשער זינגער

פון וואַרשאַ, שוו. יערסקי 34 נעהמט אָן פּיעטריקאווער 6, ביי זאַקס׳ן יעדען שבת און זונטאַג. אַ זיכערע עצה געגען גאַל-שטיינער

עטאַט פאַר׳ן יאָהר 1926.

די קראָקאָווער קהלה האָט זיך געווענדעט צו דער היגער קהלה-פערוואַלטונג מיט אַנ׳אָנפראַגע וועגען דעם עטאַט פאַר׳ן 1926, און וועגען די פּראָיעקטען פון דער קהלה-פערוואַלטונג אויף דעם 1927 י.

די קהלה פערוואַלטונג האָט געענטפערט, אַז דער עטאַט פאַר 1926 איז בעשטימט אויף 1000 זל. מאַקסימום און 5 מינימום און אויף 1927. זענען נאָך קיין שום פּלענער דערווייל נישט געמאַכט געוואָרען.

פערזאַמלונג פון החלוץ-המרכזי

די טעג איז פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „החלוץ המרכזי״ די פערזאַמלונג איז געעפענט געוואָרען מיט אַ העברעאישער רעדע פון ח. מאַרגאַליס.

אַנ׳אַן ספּיהרליכען בעריכט וועגען דער ביז-איצטיגער טעטיגקייט פון דער אָרגאַניזאַציע האָבען אָפּגעגעבען די ה״ה מאַרגאַליס און גרביעווסקי, דעם קאַסע-בעריכט האָט אָפּגעגעבען דער ה׳ טעמפּעלהויף.

נאָך די בעריכטען, אַרום 12 ביינאַכט ווערט אַריינגעטראָגען אַ פאָרשלאַג די פערזאַמלונג צוליב דער שפּעטער צייט איבערצורייסען, דער פאָרשלאַג ווערט אָנגענומען און דער המשך פון דער פערזאַמלונג ווערט בעשטימט אויף שבת.

קאָנצערטע.

היינט קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע זאַל דער לאַנג-ערוואַרטעטער קאָנצערט פון דעם בעריאַלען פידעל - שפילער וואַסאַ פּריהאָדאַ.

* * *

שבת קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע: אַנ׳עקספּערימענט אָוועגד פון דעם וואונדערבאַרען מעדיום סאַבאַראַ.

קינדער-פאָרשטעלונגען.

שבת און זונטאַג נאָכמיטאָג קומען פאָר אין פילהאַרמאָניע - זאַל קינדער-פאָרשטעלונגען פון דעם וואַרשאָווער קינדער-טעאַטער.

ס׳ווערט געשפּילט „יאַש און מאַלגאָשיאַ״.

אַ העברעאישע שיחה וועגען ש. טשערניכאָווסקי.

מאָרגען, שבת, 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ העברעאישע שיחה וועגען דיכטער שאול טשערניכאָווסקי. רעפערירען וועט ה׳ יחיאל ראָזענצווייג. דער אריינגאַנג צו דער שיחה איז פריי.

14 אַקטען גלייכצייטיג — אין בילד: —
Bebe Daniels
אינגעניע נאַד אַמאַן
(די גאַרדעראָבע פון האָטעל „אַסטאָריאַ״).
קאָמעדיע אין 7 אַקטען אויפ׳ן גרונד פון גרויסשטעטישען לעבען. איבער 2 שעה אמת׳דיגע פערגעניגען פערברענגט מען נור אין „גראַנד-קינאָ״.
1356

Grand-Kino
היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב פאַר סימפּאַטיקער פון קינאָ!
Betty Compson
אין בילד: „דער אומגעריכטער שאָס״
טראַגעדיע פון אַ וואַלד-מיידעל אין 7 אַקטען.
אַכטונג! נעקסטער פּראָגראַם RUDOLF VALENTINO
אָנהויב פון די סעאַנסען: שבת און זונטאַג 2.30 נאָכמ., אין געוועהנליכע טעג 5 נאָכמ., לעצטער סעאַנס 10 אַ זייגער.

צום ערשטען מאָל אין לאָדז!
ODEON—APOLLO
די נייעסטע פּראָדוקציע 1926-7
די קעניגען פון געלעכטער — Pat i Patachon אַלס באָקסער
קאָמעדיע אין 8 אַקטען. בעמערקונג: דער פילם ווערט דעמאָנסטרירט אין די קינאָ-טעאַטערס „אָדעאָן״—„אַפּאָלאָ״ גלייכצייטיג. אויסער׳ן פּראָגראַם: אַ פּאַרס.
אָנהויב 4.30 נאָכמ., לעצטער סעאַנס אין „אָדעאָן״ 10 אַ זייגער. אין „אַפּאָלאָ״ 9.30 אָוונד.
1357

CORSO
היינט פּרעמיערע—פּרעמיערע - 2 סעריעס 10 אַקטען צוזאַמען
דער אינדישער פאַמיליען-קבר
(Indyjski Grobowiec)
אָנהויב 4 נאָכמיטאָג, לעצטער סעאַנס 9.15 אָוונד.

הילפס-פעראיין „תומכי אורחים״ פּאָמאַרסקאַ 18.
דינסטאַג, דעם 19 אָקטאָבער 5 אָוונד קומט פאָר אין פעראיינס-לאָקאַל שרעדניאַ 18 די
גרינדונגס-פערזאַמלונג
מיט פאָלגענדען סדר-היום: 1) ערעפענונג, 2) וואַהל פון אַ פאָרזיצענדען, 3) בעריכט 4) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג אין רעוויזיאָנס קאָמיסיע און 5) פאָרשלאַגען.
בעמערקונג: לויט פּאַראַגר. 2 פ 19 פון די סטאַטוטען וועט ביי נישט אַ גענוגענדע צאָהל אָנוועזענדע מיטגלידער, פאָרקומען די פערזאַמלונג צום 2. טערמין דעם זעלבען טאָג, פּינקטל 7 אָוונד. לויט פּאַראַגר. 17b און 3 פ. 19 פון די סטאַטוטען וועט קענען אָנטיילנעמען אין דער פערזאַמלונג נור מיטגלידער, וועלכע צאָהלען מאָנאַטס-בעטראַג. מיר בעטען פּינקטליך צו ערשיינען.
דער אָרגאַניזאַציאָנס-קאָמיטעט.
1363

ערשטקלאַסיגע קירזשנעריי
י. שאַליט, פּעטריקאָווער 16
ווערען אָנ׳גענומען קירזשנער-אַרבייטען אויסגעפּרעסט נאָך די לעצטע מאָדעלען. ביליגע פּרייזען.
1366

שטריקער-אַרבייטער
ווערען פון זאָפאָרט געזוכט אין דער שטריקעריי פון ש. קאַפּלאָוויטש
צעגעלניאַנאַ 57. 57.

אַ לערן-יונגעל
ווערט געזוכט אין דער קירזשנער-ווערקשטעל ביי גרובשטיין
50 צעגעלניאַנאַ 50

Najsilniejsze bóle głowej usuwa.

מעבעל

פון איינפאכסטע ביז'ן טייערסטע אין גרויסע אויסוואהל

קאמפלעטע איינריכטונגען ווי אויך ענצעלע מעבעל

12

עמפפעהלט די בעקאנטע סאלידע פירמע:
I. M. TERKELTAUB / egz. 1863
NARUTOWICZA
w podwórzu, telefon 34-18

12

איינענע אויסארבייטונג לאנגיעהריגע גאראנטיע צוגענגליכסטע פרייזן פייגעם. בעדינגונגען

!

עלעקטרישע בעלייכטונג אין 5 טאג!

ווער עס וויל האבען עלעקטרישע בעלייכטונג שנעל און גוטע בעדינגונגען, אויף וועקסלען אדער קליינע ראטעס, זאל זיך ווענדען אין

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY

Piotrkowska 44 (אין הויף)

בעמערקונג: עס ווערען אויסגעפיהרט רעפעראטורען צו יעדער צייט. 912

"SANITAS" לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען (פאר קומענדע קראנקע) און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט.

ציגעל-נאס 29, טעלעפאן 44-51

[illegible]	ד"ר א. האצענעלסאן	4-3
סאנען און קישקע קראנקהייטען	ד"ר ג. ראזענבערג	12-11 .ז 7½-6 10-9
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר י. איצי-זאן " ה. ראקאווסקי " ד. פריד	11-10 .ז $10^1/_2-9^1/_2$ 5-4 12-11 6-5 1-12
קינדער קראנקהייטען	ד"ר י. בעטטע " וו. לא הי " י. שטיינבערג	$5-3^1/_2$ $3^1/_2-2^1/_2$ 11-10 7-6 2-1
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר ז. לעוונסאן " ע. מארטקאוויטש	3-1 6-4
פרויען און געבורטס קראנקהייטען	ד"ר ה. גוטשטאדט " ב. מינץ " ל. שייעראוויטש	8-6 1-11 9-8 1-11 5-3 11-9
נאז האלז און אויערען-קראנקהייטען	ד"ר י. אי-יך " ש. מאלאוויסט	$5^1/_2-3^1/_2$ $11^1/_2-10^1/_2$ 7-6 2 12
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר ג. גערשטיין " ע. ראזענבלאט	2-1 12-10 4-6 10-9
הויט, וועגערישע און אורין-קראנקהייטען קאסמעטיק	ד"ר ס. קאנטאר " מ. לעווינסאן " ר. פריבולסקי	$3^1/_2-2$ 11-9 8-6 1-12 $8^2/_2-7^1/_2$ זונט. ריינט. דא" טאג. מיטוו. פרייט. $5-5^{30}$ ש. 2-1
רענטגען פיזיקאלישע טעראפיע און ארטאפעדיע	ד"ר א. שטיינבערג	$5-3^1/_2$ 1-12
ציינער און מויל-קראנקהייטען. נאלד קראנע און בריקע,	צאהן ד"ר צוקער " " גרינשטיין-גארקאווי פר. ד"ר שאצקא " קרעניצקא-ציפין	$^1/_2$2-12 12-9 $5-^1/_2$2 8-5

עלעקטראטעראפיע, קווארץ-ליכט, דיאטערמיע, אלערליי אנאליזען רענטגען, אפעראציעס אונטערזוכונגען, איינשפריצונגען, אימפונגען, שוץ אימפונגען געגען שקארלאטין מעדיצינישע זאכטעמס, בלוט-אונטערזוכונג

די לעטשניצע איז עפען פון 9 פריה ביז 9 אוונט. זונטאג פון 9 ביז 4. אקושעריע-הילף, בייטאג און נאכט. תיכף'ע און שנעלע. דוירענדע היילונג, לויט אפמאך

מעבעל

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר

דיוואנעס, פעלצען, ניי מאשינען, גארדעראבען א. ז. וו. צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן נארוטאוויטש 19

(דזיעלנא)

אין מעבעל געוועלב, (פריוואט-וואו גאנג) שענקעוויטש 29 ביי מיר איז שטענדיג פארט. גינציגע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פארקויפען. 1374

בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך

איך האב די פריהערע מיטצוטיילען, אז איך האב מיין ביורא א' רגעטראגען פון פעטריקאווער 18 אויף

17 פעטריקאווער 17

2-טען הויף, פארטער. דורכגאנג זאכאדניא 52,

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעם לויט'ן אוסטאוו, קלאוזלעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אדוואקאטען, רעקורסען- וועגען קאנצעסיעס אין קאמיסאריאט-רושאנדו, ביטעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שותפות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראוויזיעס, קארנע ספראווען, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. 503

רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא

פעטריקאווער 17, זאכאדניא 52

שנעל, רעעל און ביליג!

מעבעל

שלאפצימערן, עסצימערן, מערכען-גאבינעטען, פארצימערן, קיכען איינער כטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטאנדען צו צוגענגליכע פרייזען אויף בעקוועמע בעדינגונגען 699

קען מען בעקומען נור אויף

5 Zawadzka 5 (אויפ'ן הויף).

Dr. med. A. SZMIRGELD

הייל-פעדאגאגישע קורסען

פאר שואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער, שפראכשטערונגען

נערווען-ארצט. 1447

CEGIELNIANA 6.

אנשרייבען קען מען זיך יעדען טאג פון 6 ביז 7 אוונט.

Dr. med. ADOLF ENGEL

choroby kobiece i akuszerja

Al. I-go Maja 8, tel. 40 27.

Przyjmuje od 4—6.

בעסטע ביליגסטע

פעלץ-ארבייטען

ווי: זשאקעטען, הערען-פעלצען און אלערליי פאצאנען, טאצען נעהמט אן צו די בעסטע בעדינגונגען דער לאנגיעהריגער קירזשנער-מייסטער 1047

מ. פישעלעוויטש

20 פעטריקאווער 20

ווייכע נייהייט פעלצווארען אויף ראטעס

מענער און דאמען פעלצען איך איינצעלנע פוטערלעך אין גרויסען אויסוואהל

— — צו בעקומען ביי — —

I. SZWARCMAN

41 NARUTOWICZA 41 866

ס'ווערט אויך אנגענומען אלע ארט רעפעראטורען.

א גרויסער אויסוואהל

שירם

— פון —

אין שטעקענס

מיט 25 פראצ. ביליגער ווי איבעראל!

צו בעקומען אין פון ווערקשטאט

ס. פיגענבוים,

19 נארוטאוויטש 19.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי רעפאראטורען, ווי אויך איבערציהען. 324 געדענקט די אדרעס: נארוטאוויטש (דזיעלנא) 19.

Dr. med. G. Gersztajn

ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען.

Trauguta 12 קרוטקא

נעמט אן פון $10^1/_2$ ביז $1^1/_2$ נאכמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע פון 7 ביז 8 אוונד. 756

קויפט מעבעל

נישט קיין פון דער 2-טער האנד, ווייל

אזעלכע בעקומט איהר אמביליגסטען פון דער 1-טער האנד ביי

L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66, tel. 34-25

איינ. אויסארבייטונג! בעקוועמע בעדינגונגען! לאנגיעהר. גאראנטיע!

פעלץ-ווארען

אלער ארט אין רויהען און פערטיגען צושטאנד צו מעסיגע ■ פרייזען עמפפעהלען

B-cia PIETRUSZKA i MELMAN

2 ZIELONA 2, — tel. 42-38

(róg Piotrkowskiej)

אכטונג! קירזשנער - הער-השטעל

אויפ'ן ארט. אויספערטיגונג פון אלע ארט פעלץ-אויסארבייטונגען.

"VITA" לעטשניצע

פאר קומענדיגע קראנקע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאבינעט

די לעטשניצע געפינט זיך אויף **פעטריקאווער 45, טעל. 44-47**

ס'ווערען אנגענומען קראנקע אויפ'ן געביט פון אלע ספעציאליטעטען:

1. אינערל. קראנקהייטען.

ד"ר י. איטעלסאן פון $4^1/_2-3^1/_2$ ז. 2-1

ספעצ. פון שטאפוועקסעל און ל פ. קרייס.

ד"ר א. אורימאן פון $6^1/_2-4^1/_2$ ז. 2-1

(ספעצ. פון מאגען און קישקע קראנקהייטען).

ד"ר מ. דאווידאוויטש פון 12-11 און פון $4^1/_2-3^1/_2$ ז. 12-11

(ספעציעל פון לונגען-קראנקהייטען).

ד"ר ה. הרישע פון 7-5 ז. 11-12

(ספעצ. פון הארץ-קראנקהייטען).

2. כירורגישע קראנקהייטען

ד"ר מ. ראבולקעוויטש פון 7-8

ד"ר מ. קאנטאר פון 6-7 ז. 11-10

ד"ר ע. קוניג פון 3-4

3. קינדער קראנקהייטען

ד"ר י. קאפלאנסקי פון 3-4 ז. 12-11

ד"ר יוזעף כאן פון 1-2, ז. 1-12

ד"ר סאמעט-מאנדעלס 4-6 ז. 2-1

4. הויט און וועגער. קראנקה.

ד"ר וו. לאגונאווסקי 5-8 ז. 12 - 1

ד"ר ע. עהערט פון $3^1/_2-1^1/_2$

5. אויערן, נאז, און האלז-קראנקהייטען.

ד"ר זשעבראווסקי פון 9-10 און 7-8

זונטאג 9-10

6. נערווען - קראנקהייטען.

ד"ר מ. ארבאך פון 1 - 2 און 7 - 8 ז. 11-10

7. אויגען - קראנקהייטען.

ד"ר י. מארגאלים 12 - 1.30 6 - 7 ז. 12-11

8. פרויען - קראנקהייטען און אקושעריע.

ד"ר א פאגאזשעלסקי פון 4-6

ד"ר רייטלער קוריאנסקי פון $2^1/_2$-4

ד"ר י. שווייצער $10^1/_2-11^1/_2$ חוץ שבת און 6-7 חוץ דאנערשטאג

ד"ר מ. מאטשעווסקי פון 12—1 ארדינאצונע זונטאג פון 1-12.

ד"ר א. מאזור מאנטאג, מיטוואך. פרייטאג $3^1/_2-2^1/_2$ דינסטאג, דאנערשטאג, שבת $5^1/_2$-4 זונטאג 12-11 (פעהלער פון שטים און אויסשפראך. פערהיטען זיך אז"ח)

9. מויל און ציינער-קראנקהייטען.

ערצטען-דענטיסטען:

ל. געצאוו פון $8-5^1/_2$ ז. $11^1/_2-10^{15}$

ה. האלפערן פון $5^1/_2-3$ ז. $10^{15}-9$

פ. ראזען פון $11^1/_2-9$ ז. 2-1

יאקוב ראטענבערג $2-11^1/_2$ ז. $1-11^1/_2$

לאבאראטאריום: ד"ר זשורקאווסקי

רענטגען-לאבאראטאריום, קאבינעט פון פיזיקאלישע טעראפיע, קאנסולטאציע פאר מוטער, שוץ-אימפונגען געגען שקארלאטין, אפעראציעס און אפאראטורען. א באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע אויפ'ן ארט, מאכטישען. ווייזיטען אין שטאדט. קווארץ לאמפ בערג-שטראהלען, סאלוקס הייל-מאשינען, קונסטליכע ציינער, גאלד-קראנען, בריקען און אזוי ח.

די לעטשניצע איז עפען פון 9 פריה ביז 8 אוונד זונטאג פון 9 ביז 2.

רעכטסקאנסולענט ס. העלפער

ז. געהילף פון אדוואקאט היינסדארף אויס ווארשא,

וואוינט יעצט **וסכאדניא 36.**

איבערנעהמט אלערארט ספראוועס. 110

עמפפאנגס שטונדען פון 3 — 7.

דאנטיסט און צאהנטעכניס י. ביטענסקי

5 קאנסטאנטינער 5

נעהמט אן אלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אוונד.

פרייזען ביליגע! בעראטונג אהן בעצאהלט

עלטערן!

דאס זיירע קינדער לערנען אין פאלקס-שולען און ווילען זיי געבען א שטרענגע רעליגיעזער ערציהונג, און אויך א געהעריגע מאס יודישע רעליגיעזע בילדונג ווי: חומש, נ"ך, תלמוד, יהדות, היסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען ווענדט זיך צום העברעאישען לעהרער י. ד. ראזענפעלד, וועלכער שטעלט אויס די שווערסטע שילער אלס די בעסטע. ער-מעלט אויך פריוואט לעקציעס צו מעסיגע פרייזען. „ערפאלג גא-ראנטירט"! פלאץ-וואלנאשטשי 6, קווער אפיצינע רעכטס, 2 שטאק. נייע שילער ווערען אנגענומען טעגליך פון 12—3, 7—8 בעס.: ס'ווערען אויך אנגענומען אנפענגער. 1069

Dr. W. Łagunowski

צוריקגעקעהרט

Choroby skórne, wenerycz. i moczopłciowe

Gdańska 42

נעמט אן פון 8–$10^1/_2$, פון 2–2^{45} און פון 8–9 אוו.

Dr. M. Klaczko

KILIŃSKIEGO 117

ספעצ. פאר אויערען-, נאז- און האלז-קראנקה.

עמפאנגט אין לעטשניצע „פאמאץ" (אלעקסאנדראווסקא 1) פון 9–11, פון 3–5 ג"מ אין לעטשניצע פעטריק. 62 פון 11–1 און פון 7–8 אוו. אין דערהיים.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערען, נאז, האלז און לונגען-קראנקע

9 קאנסטאנטינאווסקא 9

טעלעפאן 27-81

ספעציעלער קורס פאר שטאמלער.

שפרעכשטונדען פון 2 ביז 2 און פון 5–7. 175

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערושער 17 פון 10 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאכם.

CASINO

היינט גרויסע פרעמיערע פון עפּעכעמאַכענדע פילם פון דער פּראָד. „UFA“

„איפערזוכט“

(ZAZDROŚĆ)

אין וועלכע די געניאַלע עקראַן-קינסטלערין — **LYA de PUTTI** האָט מיט דער קראַפט זיך געשטעלט אויף דער העכסטער שטופע פון ארטיסטישן שאַפן

אַלס איהרע פּאַרטנערס טרעטען אויף די בעריהמטע „מענער שטערנס“ פון „UFA“ WERNER KRAUS ווי אויך JERZY ALEXANDER

דער פילם געהערט צו דער „גאָלדענער סעריע 1926“ פון דער פּראָדוקציע „Ufa“ און איז געוואָרען רעזש. דורך Karl Grun דעמועלבען רעזש. פון „בר. שעלענבערג“

אנהייב פון ערשטען סעאנס 4.30 נאכמ. 6, 8 און 10 אין אָוו. סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. קאַנטאָר

מאָרגען שבת, דעם 9. ה. ח. פּונקט 8 אַ זייגער אָוועגט ווערט געשפּילט אין לאָקאַל פון „פּועלי ציון“ (פּעטריקאָווער 83) — —

„דאָס גרויסע געווינס“

קאָמעדיע אין 5 אַקטען פון שלום עליכם. אויסגעפיהרט דורך ליט. דראַם. קרייז אונטער׳ן נאָמען פון „ל. פ״צ“. רעזשי: י. בעכער. 79ε

LUNA

היינט פּראַכטפולע פּרעמיערע! אונזער בעוואוסטע בירגערין

POLA NEGRI אַלס „אונפערשעהמטע פרוי“

(Bezwstydna Kobieta)

אין דער גרויסער לעבענס-דראַמע, רעזשיסירט דורך ר. וואַלש. דער פילם איז געשאַפען אויפ׳ן גרונד פון דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון מיכאל אַרלען און איז אַ געשיכטע פון אויפּערגעוועהנליכע אינטריגעס. 1347

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ מ. כ. אַס.

TEATR-ŚWIETLNY „NOWOSCI“ Piotrkowska, róg Głównej

היינט און ...לגענדע טעג! שלאַגער פון סעזאָן! די גרעסטע ניידהייט!

גרויסע דראַמע פון לעבען פון אַ גרויסע קאַבאַרעט-טענצערין אין 10 אַקטען א. נאָמען:

„קעניגין פּאַוו“ (Królowa PAWI)

אין דער הויפּט ראָלע די רייצענדע, פיל מיט חן, זעקסיי און הומאָר MAE MURRAY וועלכע שאַפט אויפ׳ן גרונד פון שענער מוזיק-אילוסטראַציע אַ וואונדערבאַרע רייך פון שפּילען פערגרעסערטער אָרקעסטער אונטער לייטונג פון בעקאַנטען פידלער ה׳ כינעלמאַ מיט׳ן אַנזייל פון דזשאַז-באַנד. אויפ׳ן 1. סעאַנס-קלענערע פּרייזען.

קינא „ERA“ פרי־הער „פּראַגא“

זאַוויסאַ 22 (באַלוט)

קומט און זעהט! ווידער אַ גרויסער פילם-שלאַגער! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

מיט דער גרעסטער עקראַן-קינסטלערין **POLA NEGRI**

„די כישוף-מאַכערין“ (Czarodziejka)

עס ווערט דעמאָנסטרירט דער פּרעכטיגער ר זען פילם אונטער נאָמען

געשיכטע פון אַ שפּאַנישע בערג-איינוואוינעריז

פּרעכטיגע אויסשטאַטונג! גלענצענדעס שפּילען!

אויסער׳ן פּראָגראַם: **א שעהנער פּאַרס**

הורראַגאַן פון געלעכטער! אָנהייב פרייטאָג 5 אַ זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 2 נאָכמ. כדי אויסצומיידען אַ געדראַנג ווערט געבעטען צו קומען אויף די פריהערע סעאַנסען

Dr. med. Ludwik Rapeport

Pr. Narutowicza 25 (Dzielna)

Telefon 44-10 1000

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן-קראַנקהייטען. נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוונט.

אכטונג, ה׳ פּריזיערס!

קעלניש וואַסער 5 זל. אַ קילאָ, בלומען-וואַסער 4.50 זל. אַ קילאָ, וועשעמאַל 3.20 זל. אַ קילאָ, ראַזיר-זייף 50 Pixin 8 זל. אַ קיל.

אַלץ בעקומט איהר אַמביליגסטען נור אין דער פּערפוּמעריע פון

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11

Ch. Cejtin צאַהן-אַרצט צוריקגעקעהרט. 1287

Dr. med. H. GUTSZTADT

ספּעציאַליסט פאַר אַקושער- און פרויען-קראַנקהייטען

62 Zachodnia 62

(Cegielninaa 23) Tel. 29-52

נעמט אָן פון 10 ביז 12 און פון 4 ביז 6 אָוונט. אין לעטשניצע „סאַניטאַס“ צעגעלניאַנאַ 29 פון 6 ביז 8 אָוונט.

אכטונג! אין מיין ערשטקלאַסיגער אכטונג!

קירזשנערייט וועלכע אָנגענומען זעמט-ליכע פעלץ-אַרבייט. בעדינונג, ווי אויך בעשטעלונגען פון אייגענע וואַרען צו ביליגע פּרייזען און גוטע בעדינגונגען.

מ. שאַריט, פּעטריקאָווער 33

לעטשניצע און דאַנטיסטען קאַבינעט

אויף דער קאָנסטאַנטינער עק זאַכאַדניאַ

(אריינגאַנג דורך זאַכאַדניאַ 27), טעל. 16-44

אָפען ביז 7 אָוונט — ווערען אָנגענומען קראַנקע פון אַלע ספּעציאַליטעטען

אויגען-קראַנקהייטען:	**פרויען-קראַנק. און אַקושעריע:**
דר. מאַלינסקי — — — פון 9-10	דר. ערדמאַן — פון 10½-11½
דינסטאַג, דאָנערשטאַג, שבת.	דר. יאַשינסקי — — — פון 12- 1
דר. יאַסטשעמבסקי — 3-4	דר. שוואַנקע — — — פון 3-4
מאָנטאַג, מיטוואָך, פרייטאַג. 9½-10½	דר. יאַקאָב כאַן — — פון 5-6½
האַלז, אויערן, נאָז קראַנקהייטען:	**כירורגישע קראַנקהייטען:**
דר. בראַניקאָווסקי	דר. מאַניטיוס — — — פון 9-10
פון 10-11 און 2½-3½	דר. קאַליש — — — — פון 1½-3
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען:	דר. טראַווינסקי — פון 4½-5½
דר. גאַלץ — — — פון 9½-10½	
דר. דאַבראָוואַלסקי 11-12 4-5	
אינערע קראַנקהייטען:	**קינדער-קראַנקהייטען:**
דר. קאַלודזקי — פון 11½-1½	דר. קניפּאָוויעצקי — — פון 1-2
דר. מיסיאַ — — פון 3½-4½	
לונגען-קראַנקהייטען:	**דאַנטיסטישער אַרצט:**
דר. רייטעראָווסקי — פון 11-12	נעפעל פון — — — 11-1, 2-4

היילונג און דורכשטראַהלונג מיט רענטגען-שטראַהלען / קוואַרצלאַמפּ / עלעקטראָטעראַפּיע / אַלערליי ערצטליכע אַנאַליזען / אָפּעראַציעס און אָפּאַטרונקעס וויזיטען אין דער שטאָדט. 670

אינזעראַטען-פּרייז: פאַר׳ן טעקסט 15 גראָשען, פרייטאָג 20 גראָשען, אין טעקסט 20 גר. פרייטאָג 30 גראָשען. נאָכ׳ן טעקסט 10 גר. פרייטאָג 15 גראָשען. — פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100 פּראָצ. טייערער. אויסער דער שטאָט — 50 פּראָצ. טייערער. — פאַר אַ מאָל מעטער שורה

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:

אין לאָדז: אַ חודש — 4.00 זלאָטעס. אויף דער פּראָווינץ: אַ חודש — 6 זלאָטעס. אין אויסלאַנד סוף 50 פּראָצענט טייערער — פאַר׳ן אָנהאַלט און טערמין פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען פון 9 ביז 6 נאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg.

Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.